Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Jul i Roskilde

ERH. FLENSBORGS FORLAG — ROSKILDE — 1942

Byens største Udvalg

Pelskaaber

Udsøgte Kvaliteter

Bedste Forarbejdning

Nyeste Faconer

Fordelagtige Priser

Roskilde Kontantforretning

Carl Andersen

C. J. SCHLEDERMANN & SØNNER

MURERMESTRE
ENTREPRENØRER

JERNBETON

ALLEHELGENSGADE 18
TELF. 122

Vor Frue Kirke.
Opført 1906.

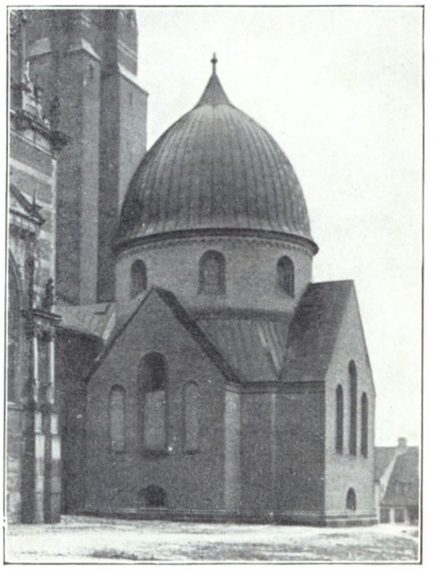

Christian IX's Kapel.
Opført 1918—22.

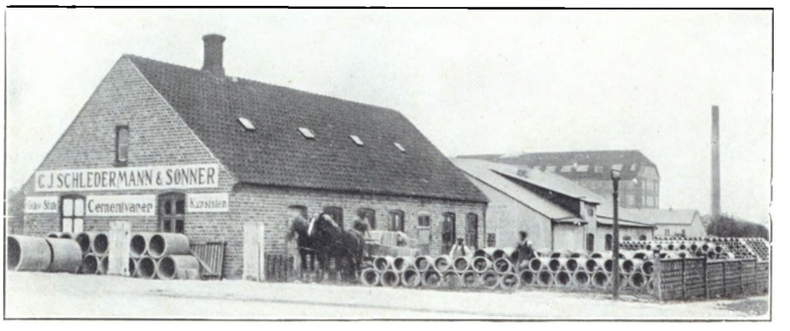

Betonvarefabrikken, Køgevej.

BETONVARE-FABRIKKEN

Betonrør og -Brønde efter Ingeniørforeningens Normer. D. S. 400.

BETONVARE-FABRIKKEN

Betonstolper til alle Formaal — Kunststen.

KØGEVEJ — TLF. 1310

JUL i ROSKILDE

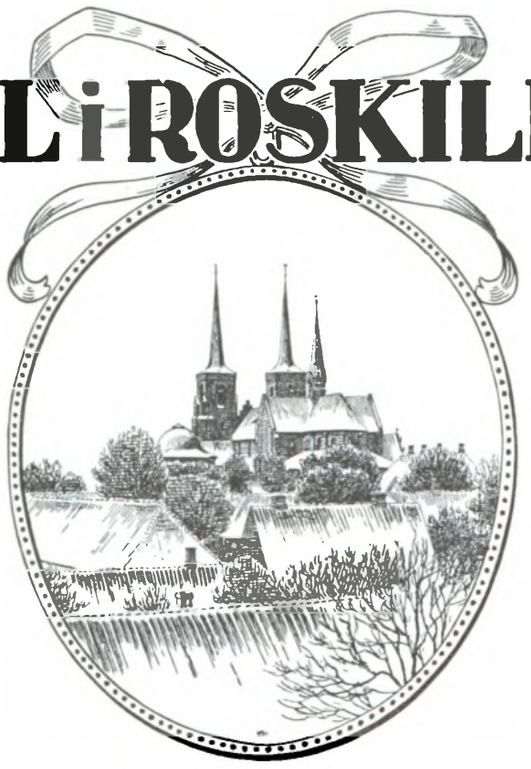

18. AARGANG 1942

ERH. FLENSBORGS FORLAG – ROSKILDE

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

	Side
Sct. Jørgensbjerg Kirke, af Museumsinspektør Victor Hermansen	3
Jernbanegade, af Fru Fanny Fang	5
Nogle Barndomsminder fra Roskilde, af Translatør C. M. Feigh	9
Mester Henrik (Harpestreng), Historisk Novelle af Fru Karen Plovgaard	13
Roskilde Katedralskole, af Rektor V. S. Lauritsen	15
Thummelumsen — ikke Mellerup, af Direktør Arthur Fang	18
Den skæbnesvangre Brænding, af Forfatteren Morten Korch	20
Gamle Roskilde Borgere, 16 Portrætter	23
Aarets Vise, af tham	25
Minder fra den gamle Prinds, af Redaktør Chr. Christensen	26
25 Aar i den gamle Boglade, af Frk. Vilhelmine Angkjær	28
Sport og Idræt i 1942, af Journalist Karl Jakobsen	30
Roskilde Fællesbageri fylder 50 Aar	32
Roskilde i Billeder, 1. Oktober 1941—1. Oktober 1942	33
Maglekilde Maskinfabrik & Jernstøberi	36
Kendte Roskilde-Virksomheder	38

Omslag efter Maleri af Kunstmaler *S. C. Bjulf:* Sct. Jørgensbjerg Kirke.
Titelvignet af *Peter Holm.*

Fotografier ved Assistent *F. Arndt, Foto-Experten* og *Reidls Foto.*

Udgivet af Boghandler *Andreas Flensborg.*

Eftertryk forbudt.

Bidrag og Billeder, der maatte ønskes optaget i næste »Jul i Roskilde«, bedes snarest sendt til Udgiveren, Boghandler A. Flensborg, Roskilde. Billederne sendes efter Brugen tilbage i uskadt Stand, hvis Ejeren ikke maatte ønske at skænke dem til Roskilde Museums Billedsamling.

I alle Boglader faas:

Jul i Roskilde

1.—15. Aargang, indbundet i 3 Hellærredsbind for ialt *40,00.*
Komplet Sæt af Aargangene 1925—1939 med Indholdsfortegnelse og Register.
Kun faa Eksemplarer tilbage.

FELIX MØLLERS BOGTRYKKERI — ROSKILDE

Sct. Jørgensbjerg Kirke

AF VICTOR HERMANSEN

Blandt vore mange gamle Kirker er ingen saa enkel og ringe, at den jo er værd at se og kan have noget at fortælle, men op over det store Flertal rager dog en Række af ganske særlig Interesse og Betydning. Hvor snævert man end vil gøre saadant et Udvalg af Danmarks middelalderlige Gudshuse, kan man imidlertid være sikker paa, at Kirken paa Bjerget nede ved Isefjorden vil komme med — enestaaende som den er indenfor vor kirkelige Byggekunst.

Sct. Jørgensbjerg Kirke omkring 1850. Tegning af Julius Hellesen.

Allerede ved selve det Materiale, som man har brugt til at rejse dens Mure med, hører den til en meget gammel og særpræget Gruppe indenfor Landets Sten-Arkitektur. Det er en kendt Sag, at man flere Steder har anvendt det lettilgængelige og letbehandlelige Bygge-Emne, Fraadstenen, som dannes omkring visse Kilder, men ogsaa, at et af de betydeligste Omraader for denne Udnyttelse netop er Egnen omkring Isefjordens Bund. Fra de store Fraadstenslejer ved Vintre Møller og vel ogsaa fra selve Roskildes Grund har man i den tidlige Middelalder hentet Stenene til saa berømte Mindesmærker som Tveje-Merløse Kirke, Nørre-Jernløse, Knud Lavards Kapel ved Haraldsted, den ældste Stenkirke i Ringsted, og indenfor Stiftets Hovedby til Sven Norbagges Domkirke, Vor Frue Kirke, Sct. Laurentii, Sct. Olai, Sct. Ib, Sct. Jørgensbjerg og den gamle Bispegaard, for blot at nævne de vigtigste.

Af Domkirkebyens Fraadstenskirker staar nu oven Jorde kun Vor Frue, Sct. Ibs Ødekirke og Sct. Jørgensbjerg — Resterne af Sct. Laurentii er bevaret under Raadhustorvet — men det er dog tilstrækkeligt til, at man kan drage en Sammenligning mellem dem og se, at Bjergkirken har adskilt sig tydeligt fra andre Kirker opført ved samme Tid, omkring 1075.

Den oprindelige Kirke har bestaaet af det nuværende Kor og Skib og er opført af store Fraadstenskvadre, hvis Murværk rejser sig til den meget anselige Højde af næsten syv Meter. Ogsaa selve Rummets Størrelse overgaar Jævnmaalet af en almindelig Landsbykirkes. Man er kommet ind i Skibet gennem to Døre i den vestlige Del, men kun den ene af dem, Syddøren, er endnu i Brug omend noget omdannet i Slutningen af Middelalderen. Norddøren er tilmuret, men Dørstedet viser sig udvendig i sin gamle Form som en slank, rundbuet Blænding med Kragbaand. Af de oprindelige Vinduer er der ikke bevaret noget Spor i

denne Del af Kirken; de ses paa Harders Maleri fra 1830 og paa Hellesens Tegning fra omkring 1850 og maa være slugt af de nuværende store Lysaabninger, som har faaet deres Skikkelse ved Istandsættelse i 1860'erne. Det samme gælder Sydvinduet i Koret, men her er desuden bevaret de oprindelige, senere dog tilmurede Vinduer i Øst og Nord. De har ikke givet ret meget Lys og sidder paafaldende lavt i Murværket, kun lidt over den halve Højde. Ogsaa Koret har haft to Døre, men det er ikke sikkert, at den mod Syd, som nu er helt lukket, er oprindelig; den er i hvert Fald ommuret i Senmiddelalderen og gjort bredere og højere. Korets Norddør, som sidder tæt henne ved Skibets Østhjørne, hvor den fremtræder som en ydre Blænding, er derimod gammel, men har været ganske lav og meget smal, kun en halv Meter bred og halvanden høj, en saare beskeden Indgang for Præsten.

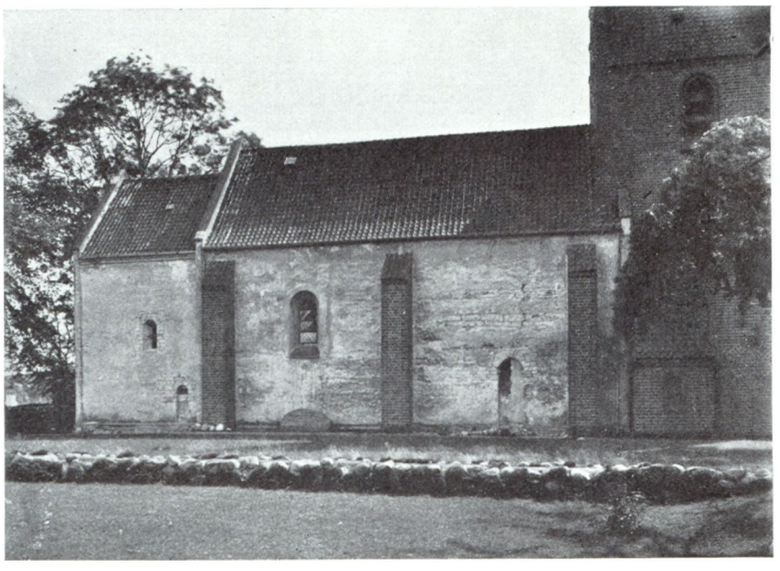

Nordsiden af Sct. Jørgensbjerg Kirke.

I alt dette er der imidlertid ikke noget særlig mærkeligt, og man vilde af den Grund ikke falde paa at fremhæve Sct. Jørgensbjerg Kirke for saa mange andre. Men den har en Udsmykning af Murene, som nu kun er bevaret her og som kun kendes i eet Tilfælde til. Ved Gravninger i Gulvet til Sct. Bendts Kirke i Ringsted har man nemlig fundet Resterne af den Fraadstensbygning, som Roskildebispen Sven Norbagge lod opføre her omkring 1080 med Skib, Kor og Korrunding, og løst liggende i Kirkegaardens Muld en Hjørnesten med Trekvart-Rundstav af næsten samme Maal og Form som dem, der pryder Sct. Jørgensbjerg. Der kan ikke være Tvivl om, at Forgængeren for Valdemarernes Gravkirke har haft en lignende Markering af Hjørnerne med Søjler og vel ogsaa haft Søjler til at inddele Skibets Langmure i Fag som Kirken paa »Bjerget«, men Ringsted-Kirken har dog virket anseligere og lidt anderledes, da den baade var længere og havde Apsis og maaske Taarn.

Sct. Jørgensbjerg Kirke var derimod fra første Færd kullet, men fik sin Rejsning ved sine høje Mure og ved de Trekvart-Søjler, der omfatter Korets og Skibets Hjørner, og Halvsøjlerne, som midtdeler Skibets Langsider. Fra Sokkelen hæver de sig i Murens ganske Højde og har vistnok foroven været afsluttet med et spinkelt, ringformet Led, men det er nu stærkt forvitret. Desværre er hele Virkningen af denne sjældne Dekoration totalt ødelagt ved de brutale Støttepiller af Mursten, som man ved Kirkens Istandsættelse 1860—62 mente nødvendige at opføre for at modvirke Hvælvingernes Tryk, men som Nutidens Teknik sikkert kunde have aflastet paa en mere diskret Maade. For selve Murværkets Konstruktion har de gamle Hjørne- og Midtsøjler ikke betydet noget, de har kun tjent til Pryd eller rettere, man har ved dem bevidst knyttet Forbindelsen til den gamle Træbygningskunst. Her indgik nemlig saadanne Stamme-Søjler nødvendigt i Samlingen af Stavkirkernes Træværk, og det er da denne Byggemaade, man har overført til Sten, dengang man afløste det ældste Sæt Kirker. Om de første Gudshuse herhjemme har vi ellers kun yderlig sparsom Viden og derfor vil Sct. Jørgensbjerg Kirke altid indtage en betydningsfuld Plads i vor kirkelige Bygningshistorie. En anden Sag er, hvorledes man skal forklare, at man kun i to Tilfælde har efterlignet Stavbygningerne og ikke i de andre samtidige Stenkirker, og man kunde dér fristes til at se dem som Værker af den samme Bygherre, hvis man da ikke vil aflede dem af et fælles Forbillede, som saa maatte være den første Sten-Katedral, men mere end Gætværk kan det naturligvis ikke blive.

Den lille Præstedør paa Korets Nordside er vel ikke uden Sidestykker i andre Kirker, men skyldes her sikkert et ejendommeligt stedligt Forhold. Naar Kirken nu kaldes Sct. Jørgensbjerg, er det ikke dens gamle Navn, men først opstaaet senere i Middelalderen efter den Sct. Jørgensgaard, som laa ved Kirken. Første Gang, dette Hospital for Spedalske kaldes saaledes, er i 1263, men det er adskilligt ældre og hed da: de Spedalskes Hospital ved den hellige Clemens Kirke (»domus leprosorum apud beatum Clementem«). Kirken har altsaa, hvad der er meget rimeligt efter dens Beliggenhed nede ved Fjorden, oprindeligt været indviet til de Søfarendes Helgen, den hellige Clemens, og har saa siden hen taget Navn efter den barmhjertige Stiftelse. Endnu paa den store Klokke fra 1597 kaldes Kirken for Spidalsbierrig Kircke, og det er da sikkert for at Præsten ikke skulde komme i for nær Berøring med de Syge, som var hans Menighed, at han har haft sin egen Adgang til Kirken.

Bygningens senere Historie viser derefter ikke større Afvigelser fra den almindelige Udvikling. Det flade Loft blev her som andetsteds afløst af Hvælvinger, i Koret fra tidliggotisk Tid med Ribberne løbende ned paa Dværgsøjler, i Skibet fra sengotisk Tid paa Vægpiller; Korbuen blev omdannet og gjort gotisk spidsbuet; et Taarn blev opført mod Vest af Munkesten og forbundet med Skibet ved en spids Taarnbue, og et Vaabenhus af samme Materiale rejst foran Syddøren.

I Frederik den Andens Tid blev det gamle Hospital nedbrudt og kun Kirken bevaret, betjent af den samme Præst, som ogsaa havde Sct. Ibs Sognekald. For den nye Menighed tog man i Brug, hvad der kunde anvendes af det tidligere Inventar, og der findes endnu nogle Stykker, som gaar tilbage til Middelalderen. Paa Alterbordet staar stadig de to sengotiske

Malmstager med Støberens Bomærker, paa Væggen hænger det store sengotiske Krucifiks, som engang havde sin Plads i Korbuen ud mod de Spedalskes Forsamling i Kirkens Skib, og fra Taarnet lyder den Dag i Dag Jacobs-Klokken, i sin Tid kommet fra Nederlandene og forsynet med en Indskrift, som fortæller, at »Jacob er mit Navn. Min Lyd være behagelig for Gud. Jeg blev støbt i Vor Herres Aar 1435«. Men om Altertavlen og Døbefonten — hvis der har været nogen — véd vi intet, de nuværende er helt nye, og deres Forgængere kendes ikke. Derimod er der i Christian den Fjerdes Dage kommet en ny Prædikestol, formodentlig til Afløsning af en ældre, og den gør endnu Tjeneste.

Stolen er rigt smykket med Renaissance-Skæringer og har mellem sine fire Fag anbragt kvindelige Hermefigurer forestillende de fem Dyder: Troen, Haabet, Kærligheden, Retfærdigheden og Styrken, hver med sine behørige Attributter. Hovedfelterne har portalformede Kartouche-Rammer omkring de fire Evangelister, der ogsaa ledsages af deres Tegn og alle staar med Bøger og Penne i Hænderne; Blækhusene derimod bæres af Matthæus' Engel, Markus' Løve, Lukas' Okse og Johannes' Ørn. Farverne og Forgyldningen paa Snitværket er fornyede i 1869 i Følge Aarstallet paa Stolens Underdel, og samme Sted findes ogsaa foruden Navnetræk, som maa henvise til Præsten og de to Kirkeværger, Aaret for Arbejdets Tilkomst eller muligvis første Staffering: 1616. Hvem der har været Mester for det, er derimod ikke angivet, men Stilen har saa mange karakteristiske Træk, at det ikke volder Vanskelighed at bestemme ham. Foruden Prædikestolen har han skaaret Altertavlerne i Bjeverskov, Gundsømagle, Himmelev og Kvislemark (1615), Døbefontene i Kirke-Stillinge (1612), Kvislemark, Stenløse, Himmelev og Kirkerup, Prædikestolene i Herslev (1614), Fuirendal (1616), Kildebrønde, Krogstrup og Hørby, og endelig forsynet Degnestolen i Stenløse med sin Signatur, et sammenskrevet A N. Saa spredte end disse Arbejder er, peger de dog ved at høre hjemme i Domkapitlets Kirker tydeligt hen mod Roskilde, og der kan ikke være Tvivl om, at de skyldes den Mester, Anders Nielsen Hatt, som Anden Juledag 1612 blev optaget i Roskildes Snedkerlaug. I Sct. Jørgensbjerg Kirke har der været endnu et Værk af hans lidt grove Haand: Altertavlen fra 1619, som i 1862 maatte vige Pladsen for A. Dorphs Maleri af Kristus i Gethsemane, men som dog ikke gik helt til Grunde. Dele af den blev anvendt til et stort nyt Skab, som nu staar i Domkirken.

Sct. Jørgensbjerg Kirkes Prædikestol 1616.

JERNBANEGADE

FRA KONGEVEJ TIL NATMANDSSTRÆDE

AF FANNY FANG

Alle Byer med en Jernbane har Verden over en Gade ved Navn Jernbanegade. Navnet er ikke meget originalt, men det kendetegner dog en Jernbanes Tilstedeværelse. Ogsaa i Roskilde, men for vor Bys Vedkommende er Gaden af langt ældre Dato end Navnet, og Navnet af langt nyere Dato end Jernbanen. Som Led i Roskilde Færdselsveje har Gaden sin Rod langt tilbage i Roskildes Tidshistorie. Længst tilbage i Middelalderen mener man, at den sydlige Del af Voldgraven, der omgav Byen, har haft sit Forløb her. Voldgraven var ganske forsvundet i Aarhundreders Forløb, men sumpede Strækninger, Kær og Fugtighed, som endnu kendetegnede Jernbanegadestrækningen før Bebyggelsen, gav Antagelsen Baggrund. Da man saa ved en Grundudgravning til Ejendommen Nr. 34 i 1915 fandt nogle Udskæringer, nogle Profiler, i Lerlaget, som kunde kendetegne en Voldgravs Tilstedeværelse engang i Tiden, turde man stærkere hælde til den Anskuelse, at Byens søndre Grænse i Middelalderen havde været at finde her.

Hvorom alting er: Byens sydligste Vejstrækning var i mange, mange Aar at finde her. Efter de mange Kirkers og Klostres Nedlæggelse sank den i Tidens Løb hen i Glemsel og Uvejsomhed, en Tilstand, som egentlig først har forandret sig helt ind under vor Tid, vore Dage. For kun c. 70 Aar siden laa Vejstrækningen fra Hestetorvet til Ringstedgade nærmest hen i Upaaagtethed med en meget spredt og ringe Bebyggelse. Jernbanen, som blev anlagt i Gadens østre Ende for snart et Aarhundrede siden, bragte i de første tredive Aar ikke videre Liv i sine Omgivelser, end mindre ændrede Gadens Udseende. Folk og Forhold skulde først vænne sig til denne nymodens Opfindelse. Transporterne ad Landevejene var jo hidtil gaaet godt nok, og i Begyndelsen kunde ingen Mennesker begribe, »hvem der saadan havde Tid til at rejse«.

Byen mod Syd endte egentlig med Bredgade—Grønnegade. Hvad der var her udenfor var med faa Undtagelser Marker og Vænger hegnet af Stengærder. Bredgade er i nogle gamle Beskrivelser kaldt Konge-

gaden, d. v. s. at en Hovedlandevej, en Kongevej, er gaaet der igennem, men den samme Betegnelse finder man ogsaa paa et Kort i Frederik d. Femtes Atlas for Byens sydligste Vej. Den kaldes der kun den gamle Kongevej. Tre Stræder løb for nogle Aarhundreder siden fra Bredgade helt eller delvis igennem ud mod Kongevejen. Provst Henric Meyer fortæller derom c. 1755 bl. a., at: »St. Nicolaj Stræde har været oppe uden for Bredgaden, vesten for Natmandens Hus til Kongevejen med sønder Ende«. Det laa omtrent, hvor Kornerups Vænge nu findes.

Men Kongevejen maa have mistet sin Betydning senere, den maa være svundet ind lige som Byen iøvrigt i en lang Nedgangsperiode. De tre Stræder forsvandt ogsaa, og kun Navnet efter Natmanden eller Rakkeren, Natmandsstræde eller Rakkerstræde, blev hæftet paa Vejens vestlige Ende ned mod Ringstedgade. Dens midterste Del, fra Allehelgensgade til omtrent ved Fruegade, hed for c. 60—70 Aar siden Smedegade efter den eneste Husrække, tidligere en samlet Gaard, der laa her. Den kaldtes endnu op mod vor Tid Smedehuset eller Smedegaarden. Den østlige Del af Vejen op mod Hestemarkedet hed Hundekjær. »Det er den Gade, som løber bag om Byen fra Frue Kirke til Ringstedport«, skriver Behrmann c. 1830.

Jernbanegade i 1890erne. T. v. Ole Træskomands Hus.

Omtrent ved Vandtaarnet skulde Byens Rakker engang have boet. Han fangede og slagtede Hunde, Katte og Heste og var derfor i Folkebevidstheden »uærlig«. Ingen kunde omgaas ham. En gammel Kone har fortalt, at hendes Bedstemoder som lille Pige havde været inde i Rakkerens Stue. Hun kom hjem og fortalte sin Mor om alt det blanktpudsede Kobbertøj, hun havde set der, og om hvor pænt der var. Det kunde man ikke tiltro en Familie med den Levevej. Lige overfor Rakkeren, Vest for Ting- og Arresthuset, skal engang have staaet en Galge, og paa samme Sted, forøvrigt ogsaa paa den anden Side af Vejen, skal man senere have gravet i Knogle- og Bendynger. Rimeligvis har her været en Affaldsplads, kaldet Rakkerkulen.

Fra omkring Aar 1800 ved man Besked om Bebyggelsen i den øde Vejstrækning, og det er nemt at se Billedet for sig. Frue Kirke, som »laa aller sønderst i Byen ensom paa en Mark« (Behrmann), var endnu mod Syd begrænset af de mange Tønder Land, der i sin Tid havde hørt til Vor Frue Kloster. Langs Kirkens vestre Side løb en Fodsti, som lidt paa skraa over Vejen havde Forbindelse med Kirkestien til Kamstrup. Sidegaderne fra Grønnegade og Bredgade eksisterede ikke, kun Hersegade havde endnu fra ældgammel Tid bevaret sit Udløb her ud mod Vejen, for at fortsætte i Landevejen mod Syd, mod Køge. Hersegade endte med en Bom, Byens søndre. Her udenfor laa paa det nuværende Baneterræn »Hersegades Møjbanke«, vel en af Byens Lossepladser. Hersegades Mølle laa Vest for Hersegade.

Hersegades Mølle, højt beliggende og synlig vidt omkring, var bygget i Aarene 1805—06 som en hollandsk Vindmølle af Brændevinsbrænder og Kroejer af Roskilde Hvile Kro, Peder Rugaard. Den havde afløst en ældre Mølle, kaldet Murmøllen. Møllen var Byens største. Rugaard ejede al Jorden Syd for Møllen, hvor nu Baneterrænet findes, dertil var han Ejer af Jorden hen mod Frue Kirke og helt ned til Læderstræde, hvor nu Roskilde Realskole ligger. Fra Møllen strakte Jorden sig langs Hersegade til Grønnegade. Alt dette dyrkedes som Marker.

Fra Jernbanestationen, da den blev bygget, til Hersegade, var der aldrig Bebyggelse. Et Vænge langs Vejen mellem Hestetorv og Hersegade blev først i 1870erne taget ind til Udvidelse af Graabrødre Kirkegaard. — Paa Hjørnet overfor Møllen laa den lave Gaard i Hersegade, hvortil Vænget havde hørt.

Rugaard opførte en firlænget Gaard ved Møllestedet. Derafstaar Beboelseslængen endnu ud mod Jernbanegade. Mærkeligt nok har to store Træer foran Indgangen faaet Lov til endnu at være i Live. I trekvart Aarhundrede var Møllestedet i Familien Brønniches Besiddelse. Møllen blev nedrevet 1910. Den blev genopbygget ved Veddelev.

Fra Hersegades Mølle var Vejen uden Bebyggelse helt ned til Smedehuset — nu Nr. 34. Dette Hus Ejer, dets sidste gennem mange Aar, Ole Træskomand, boede her og lejede sine Etrumslejligheder med Brostensgulv i Køkkenerne ud til Smaafolk. Flere af Byens Vægtere boede her. Ole Træskomand drev Markbrug paa det omliggende Vænge, der grænsede lige ind til Frue Kirke, og solgte omsider Jorden til Kirkegaard og til Fruegades Anlæggelse.

Skraas over for Ole Træskomand var der her i Vejens midterste Del, Smedegade, i 1855 kommet en Nybygger, Jens Petersen fra Syv Holme. Han købte fem Tønder Land af Købmand P. Lindhard, der dengang ejede Roskilde Bryggeriers Ejendom, hvortil Jorden hørte, rimeligvis ogsaa Jord, der engang havde hørt til Vor Frue Kloster. Paa de fem Tønder Land drev han Mark- og Havebrug. De strakte sig fra den nuværende Vejerbod helt ud til Skovbogade. Hvor nu Ting- og Arresthuset ligger, gik der en Sti mellem Skarntyder og Nælder paa skraa over Vænget ud til Skovbomarken. Der holdtes hvert Efteraar stort Marked, særlig med Kød, Faar og Lam til Nedsaltning. Dette vedvarede til c. 1880.

Gaden fortsatte i Natmandsstræde, en smal Kørevej

Jernbanegade set fra Luftbroen o. 1900.

med Stengærder paa begge Sider. Den var højtliggende med stærkt Bakkehæld ned mod Ringstedgade. — Saadan saa Byen ud paa de sydlige Kanter.

Et Tillæg til hele Vejstrækningens malende Navne var i nyere Tid Benbrækkerstræde — og ikke uden Grund. Helt oppe fra Møllen og ned til Vejens Skraaning mod Vest, led Terrænet under de store Vandmængder, der strømmede ned fra de højtliggende Jorder ved Køgevejen og gennem dybe, aabne Grøfter, utilstrækkelige Sluser og Brønde overskyllede den, saa den for det meste henlaa i det ynkeligste Morads. Særlig om Vinteren skal den have været ufremkommelig for Vand og Is. I Gartner Petersens Have ud mod Smedegade kunde man i Frostperioder løbe paa Skøjter mellem Frugttræerne. Han klagede i Aarevis over de elendige og magtesløse kommunale Forhold, men fik af Raadet kun den Trøst til Svar, at han havde kendt Smedegades Tilstand, da han byggede sin Ejendom der. Nogle lave Smaahuse, pæne og velholdte, beboede af nogle Maltgørere, senere Gaardskarle hos Købmand Borch og af en Væver Wissing, var rykket ud mod Gaden — nu Numrene 22, 24 og 26. Skønt der var Stendørtrin udenfor deres Huse, var de undertiden helt skjult af Vand fra de overfyldte Grøfter. Paa den sydlige Gadeside, nu Vest for Toldbodbygningen, var Grøften saa bred, at Drengene sejlede i den i selvlavede Baade. Sveller til at tømre sammen efter Forgodtbefindende var der nok af inde paa Jernbaneterrænet. Først i 1890erne var Kommunen ved Kloakering i Stand til at bøde paa Ulemperne.

Fra Hersegade til Jernbanestationen i 1890erne.

I ældre Tid skal Vejen have været et Eldorado for dem, der vilde omgaa Accisens strenge Bestemmelser. Her var ingen Huse, ingen Mennesker, Mørke og Smutkroge nok. Saa vilde man udenom slaa en Handel af Bonde og Borger imellem, stillede man Varer, Korn eller lignende, et eller andet Sted derude. Ved Nattetid kom saa Køberen eller hans Karl og hentede det uantastet hjem — maaske ad den »lovlige Fodsti« forbi Frue Kirkes Taarn. Accisen og Bommen var jo langt væk, helt ved Hersegade eller Ringstedgade.

Det blev de opblomstrende Aartier før Aarhundredskiftet, fra c. 1870, som gav Vejstrækningen, nu Jernbanegade, et Skub frem mod Nutiden, og Jernbanen var heller ikke uden Del deri. I 1856 var et Spor anlagt mod Korsør, det førtes over Brønniches og Gartner Petersens Jord. I Aarenes Løb maatte den sidste sælge mer og mer bort af sin Ejendom, hvis ikke den eksproprieredes. Omkring 1870 krævede Sydbanen Udvidelse, og Overkørselen ved Hersegade var nu saa vovelig, at den maatte flyttes. En Fodgænger-Overgang mellem to Svinglaager vedblev dog at eksistere, trods mere Sporudvidelse, omtrent hen mod Aar 1900. Forbindelsen med Køgevej og »Frederiksberg« kunde ikke undværes paa dette Sted.

Overkørselen blev henlagt til Gartner Petersens Ejen-

dom, og Fruegade opstod til Aflastning af Færdselen, der dog endnu kun var i det smaa. Øst for Frue Kirke laa der en Husrække, der 1869—70 blev nedrevet for at føre Fruegade igennem. Navnet fik Gaden først seks Aar senere. Husenes Beboere fik Lov at bygge sig Huse i den nye Gade af de gamle Materialer. Det blev derefter, ligesom Gaden, der aldrig rigtig fik Betydning.

Paa Hjørnet af Smedegade og Fruegade blev der bygget en Ejendom, der straks kom til at huse en Beværtning, kaldet »Rosen«. En Del Folk, der »kørte bagom«, Kræmmere og Bønder, der skulde til Hovedstaden med Varer, Trækkere, der ledte de store Svine- og Kreaturdrifter ad Landevejen, eller Folk, der havde Ærinde paa Frue Kirkegaard, holdt nu for en stor Del her. Udenfor ventede Køretøjet, for Kræmmernes Vedkommende vogtet af en Puddelhund. Folk, der havde Penge med sig, havde dem i en Pose i et Rum under Forsædet, og derpaa sad Hunden. — Var man tørstig af Rejsen ind mod Byen, kunde man dog ogsaa forinden faa Tørsten slukket. Ledvogteren i den lille Blokpost havde med de Par Spor, der gik forbi, og den ringe Kørsel, der var, ikke mere at bestille, end at der var god Tid til mangen Sludder ved en Flaske Øl. Mellem Bomme- og Signalpasning tappede han Bajerskøl af et Anker og solgte det for 7 Øre Flasken. Og det skal være gaaet villigt.

Efterhaanden som »Bagvejen« mere og mere blev brugt op mod Banen, skete der ogsaa Ulykker i Grøften langs den smalle Vej baade for Mennesker og Dyr. Det hændte, at forskrækkede Bønderheste for Begravelseskøretøjer gik i, eller at de gaaende Fedesvin havnede i det dybe Mudder og kun med stort Besvær blev halet op. Men værre var det, da en af Byens Lærerinder engang blev skubbet ud i Grøften. Det var ved Christian den Niendes 25 Aars Regeringsjubilæum i 1888. Da et Musikkorps i Dagens Anledning om Aftenen gik igennem Gaderne og ogsaa havde forvildet sig ud i den elendige Smedegade, var der stor Publikumstrængsel. Fortove fandtes ikke — og saa skete den forsmædelige Hændelse.

I 1872 skete der en Gennembrydning i Gadenettet, der gav Luft til den forsømte Vejstrækning. To af Byens Haandværkere, Tømrermester Harald Weber og Murermester Louis Schumacher, fik Tilladelse til at anlægge Allehelgensgade, og i Løbet af de følgende tyve Aar voksede der her en Gade frem, i alle Maader ny og bedre end sin Nabo, Smedegade. Ud for Allehelgensgade var der nogle Aar før kommet til at ligge et almindeligt 2-Etages Hus, ogsaa bygget af gamle Materialer og gammeldags indrettet. Det hed Petersminde. Ved Siden af det laa et lavere Hus, hvor der gennem en Del Aar var Øltapperi — under primitive Former. Ved Siden af Petersminde var der Indkørsel med Led for til Gartner Petersens Have, og her ind over kom Vejen til Svineslagteriet til at gaa, da Roskilde Svineslagteri i 1893—94 blev bygget her, ogsaa paa Gartner Petersens Jord. Gartner Jens Petersens og Møller Brønniches Navne vil for alle Tider være knyttet til den nuværende Jernbanegades Udvikling og Bebyggelsesforhold indtil Allehelgensgade.

Da Jernbanen i 1890erne atter krævede Udvidelse, maatte Overkørselen og de primitive Bomme ved Fruegade nedlægges, og Vejen til Køge førtes ved en Viadukt forbi Svineslagteriet. Viadukten opførtes c. 1898.

De to Huse, Petersminde og dets Nabo, der laa lige op til Ting- og Arresthusets Have — dette blev bygget paa det saakaldte Gottorpske Vænge i 1877 — maatte omsider forsvinde, men først i 1907, da Købmand Otto Frederiksen nedrev dem og opførte Hjørneejendommen Roarsbo. Da Byen skulde have Vandværk omkring 1880, blev det første Vandtaarn lagt paa Vejens højeste Punkt ved Siden af Byens første Epidemisygehus, som stod færdigt 1876. Vejen, som ikke havde noget egentligt Navn, det grimme Navn Natmandsstræde var mer og mer sunket i Glemsel, kom nu simpelthen til at hedde Vandtaarnsbakken. De bevoksede Skrænter og Stengærder var til at gaa ovenpaa mellem Katost og Nælder og alle Slags Markblomster. En stor Mark strakte sig fra Sygehuset til Ringstedgade — her kom Gaden Kornerups Vænge til at ligge i dette Aarhundrede — og Stengærder mod Syd hegnede den støvede Vej, rundede Hjørnet ved Langelinje og fortsatte langt ud her langs med. Først i Halvfemserne og efter Aarhundredskiftet har den vestlige Del af Vejen ved Bebyggelse faaet sin endelige Udformning.

I 1876 var man endnu »saa langt ude« i Byen, at det vestlige Hjørne ved Allehelgensgade, hvor der var Mark, benyttedes til Cirkus- og Teaterplads. Den berømte Jean Speth fremviste her i et lukket Teater sit: Theatrum mundi. Hans Forestillinger blev forbudt i nogle Byer, fordi »han trak for mange Penge fra Folk«. Teatret mindes endnu af begejstrede Roskildensere. Hver Dag gik Teatrets Musikkapel paa en Snes Mand gennem Byen og animerede Publikum til at se: Jorden rundt i 80 Minutter, en Slags Forløber for levende Billeder. Speths Forretningsfører var den kendte Svensker V. Granberg, efter hvis mislykkede Forsøg paa at stige til Vejrs i Ballon Udtrykket: Den gaar ikke, Granberg — blev et Slagord.

Gadens midterste Del, Smedegade, blev ogsaa først bebygget i 1890erne, mest med Beboelsesejendomme, delvis de samme der findes der endnu. I 1883 blev Toldkammerbygningen opført, mens Toldbodgade anlagdes 1888. Fra Hjørnerne af den voksede Husene derefter ud i Smedegade, først med Gadens Nr. 18, senere med Nr. 14 og 20. Derefter kom Nr. 16 til, og endelig svandt Mølleejendommen ind og brugtes efterhaanden til andre Formaal.

Fra Hersegade og op mod Jernbanestationen var der Landevej, hvor der intet væsentligt skete gennem c. 50 Aar. Der var stadig Rester af Grøfteskraaninger til begge Sider, dog var der et Fortov langs Jernbanesiden. I 1875 anbragte Roskilde Kommune én Gaslygte dér, men ellers lod den overvejende Jernbaneselskabet bekoste Udgifterne til Vejens Vedligeholdelse. Først i 1892 anerkendte Byen sin Ret og Pligt til hele Vejen og Strækningen fra Hestetorv til Ringstedgade og gav den endelig Navnet Jernbanegade. I vor Tid er den gamle, snoede og bugtede Vejstrækning Berettigelse og Betydning blevet bekræftet trods Byens Udvikling langt Syd om den. Den var indtil for faa Aar siden blevet den uundværlige Vej bagom, en Trafikaare, man omgikkes med Planer om at gøre til Hovedvej. Fra de ældste Tider til i Dag har den levet med i Roskildes Historie.

NOGLE BARNDOMSMINDER FRA ROSKILDE

AF C. M. FEIGH

Mine første tydelige Erindringer fra mit Hjem og min Fødeby gaar tilbage til Slutningen af Halvfjerdserne, da jeg var 5—6 Aar gammel, og naar mine Barndomsaar nu staar for mig i en særlig interessant Belysning, er det sikkert ikke mindst fordi Dagligliv og Samfundsforhold dengang paa saa mange Punkter var anderledes end nu. Det var væsentligt endnu de »gode gamle Dage«. Overgangen til en ny Tidsalder var ganske vist saa smaat begyndt, eftersom man dog havde Telegraf og visse Jernbaneforbindelser, men de fleste af den moderne Civilisations nu saa uundværlige Goder eksisterede jo endnu ikke eller var i hvert Fald endnu ikke indført i den lille By, der kun talte 5—6000 Indbyggere. Jeg behøver kun at minde om, at man ikke kendte til Cykler, Biler, Flyvemaskiner, elektrisk Lys, Telefon, Biografteatre eller Grammofoner, endsige til Radio, og i denne Forbindelse bør ogsaa nævnes, at Sport endnu var et ukendt Begreb. Byen havde nok Vandværk og Gasværk, men man kendte ikke til Kloaksystem, og Gas brugtes kun til Gade- og Butiksbelysning, hvorimod man i Hjemmene maatte nøjes med Petroleumslamper eller Tællelys. Endnu raabte Vægtere om Natten, hvad Klokken var slagen, og Øvrighedens Kundgørelser til Byens Indvaanere skete til Dels endnu ved Hjælp af en Stadstrommeslager.

Fru Feigh.

Som oftest laa Gaderne, hvis Huse alle var ganske lave, fuldkommen stille hen, og jeg mindes Sommerdage, hvor man kunde tro, at der ikke var andre levende Væsener i Byen end »Silde-Mortensen« og de »store, levende Roskilde-Rejer«, han raabte med, medens han trillede sin Bør foran sig midt i det mennesketomme Hovedstrøgs Kørebane. Paa de to ugentlige Torvedage var der straks mere livligt, idet Bønderne kom ind med deres hjemmekærnede Smør samt Æg, Fjerkræ og Grøntsager og benyttede Lejligheden til selv at gøre Indkøb i Købstaden. Men paa Markedsdagene kulminerede Livet i Byen. Fra tidlig Morgen strømmede Landboerne ind pr. Jernbane, til Vogns eller til Fods, og der var da næsten Trængsel paa Hovedgaderne og stærkt Røre i Købmandsgaardene. Det var et broget og malerisk Gadebillede, der oprullede sig, og ogsaa her gjorde Brydningstiden sig gældende. Medens de ældre Bønderkoner bar Hvergarnskjoler og Hovedlin eller guldnakket Hue, kom mange unge Gaardmandskoner og -døtre til Byen klædte i struttende, himmelblaa eller søgrønne Silkekjoler, hvis Slæb fejede henad Fortovet — der skulde jo være »stort Bal« i den selskabelige Landboforening i »Prinsen«s Sal ud mod St. Olsgade.

Mit Barndomshjem var i Skomagergade Nr. 34 (lige ved Karen Olsdatterstræde), og her havde min Mor ogsaa haft sit Barndomshjem, idet min Far, Glarmester Vilh. Feigh, i 1873 havde købt denne Ejendom af »Bedstemor« (min Mormoder), der var Enke efter Borgerrepræsentant, Urmager H. P. Espersen, og som her i nogle Aar havde fortsat sin Mands Forretning ved Hjælp af en Bestyrer. Far lod nogle Aar senere en Etage bygge til.

Her var min Barndoms lille Verden, til hvilken de fleste af mine første Minder knytter sig. Vi førte dengang en ret isoleret Tilværelse indenfor vort Hjem og havde ingen Omgangsvenner. Far passede sin Forretning og sit Arbejde og Mor sit Hus og sine Børn. Der var simpelthen ikke Tid til mere. Mine to Søstre var flere Aar ældre end jeg og havde deres Skolekammerater; men jeg var den lille, der ikke kom ud paa egen Haand, og før jeg 7—8 Aar gammel selv kom i Skole, havde jeg aldrig været sammen med jævnaldrende. Jeg var derfor henvist til de Adspredelser, jeg kunde faa indenfor Hjemmets Grænser, og disse bestod først og fremmest i at se paa, hvad mine Forældre foretog sig, og følge med i, hvad der foregik saavel i Værksted som i Køkken.

Glarmester Vilh. Feigh.

Med Far var man som Barn ikke saa fortrolig som med Mor — til daglig var Far indesluttet og faamælt, og det passede sig jo heller ikke dengang for en Far at være Kammerat med sine Børn. Men at iagttage hans Arbejde var ikke uinteressant for en Dreng. Fars Specialitet var blyindfattede Kirkevinduer, og hans Dygtighed paa dette Omraade var almindelig anerkendt af Hovedstadens Arkitekter, for hvem han har udført Kirkearbejde i alle Dele af Landet. Som Materiale brugte Far mellem Aar og Dag en ikke ringe Mængde Bly og Tin, og det smertede ofte Mor, at der til Smeltning blev benyttet smukke gamle Tintallerkener, Kander og Krus, som Bønderne paa den Tid var begyndt at skille sig af med for som Erstatning at købe nyt »moderne« Husgeraad af Porcelæn eller Fajance.

Det var dog nok saa underholdende at se paa, hvad Mor bestilte i Køkkenet. Mor var altid fuldt optaget af Arbejde og aldrig ledig. Der var nok at gøre for en Husmoder, thi Husholdning dengang var langt

mere omfattende end nu, selv i et Middelstandshjem som vort. Der blev bestandig kogt og stegt, syltet og bagt, og Spisekammeret var altid fuldt af gode Sager. Der var Flæsk i Saltekarret, og paa Loftet hang røgede Skinker og Flæskesider foruden Rækker af Spegepølser, som Mor selv havde tilvirket. Blodpølser lavede Mor naturligvis ogsaa selv. De lange Geledder af Syltekrukker repræsenterede saa at sige enhver dansk Frugtart, iberegnet Kvæder, og Mor fremstillede ogsaa Frugtvin og navnlig en fortræffelig Jordbærlikør, som blev lagret i Aarevis. Naar Julen nærmede sig, var der særlig travlt, thi da skulde der bages Julekage, Æblekage og Masser af forskellige Smaakager samt koges Klejner. Foruden alt dette var der jo de mangfoldige andre Omraader, der krævede Husmoderens Flid og Paapasselighed, naar Hjemmet skulde passes og vedligeholdes. Men Mor var kærnesund, altid ligevægtig og i godt Humør og kunde overkomme alt. Arbejdet gik bedst, naar Mor sang til, og Mor, der havde en ren og køn Sangstemme, kunde en utrolig Mængde smukke Sange og kunde Teksten udenad til dem alle. Men Mor sang som Regel ikke, naar Far var til Stede, det var ligesom hun generede sig derfor, thi Far var ganske umusikalsk.

Indkøbene til Husholdningen svarede til dennes Omfang. Far købte altid en hel Ost og en Drittel Smør ad Gangen, flere Toppe Sukker etc. Personlig var Far yderst nøjsom, men han havde nu engang den Indstilling, at alt til Huset skulde være rigeligt for Haanden og være 1. Klasses. Saaledes købte Far ogsaa hele Ruller Stof af bedste Kvalitet til Syning af Linned. Forarbejdningen foretoges af Mor uden nogen Hjælp.

Det var ikke underligt, at Mor kunde være træt efter Dagens Gerning, og naar Familien om Aftenen sad rundt om Bordet i Dagligstuen og læste ved Hængelampens Lys, varede det da heller ikke længe, før Mor begyndte at nikke med Hovedet. Iøvrigt holdt baade Far og Mor meget af underholdende Læsning, og der var Lektire nok i Hjemmet — et Par Dagblade, illustrerede Ugeblade og Bøger fra Læseselskab og Foreningsbibliotek. For mit Vedkommende blev jeg, efterhaanden som jeg voksede til, forsynet med passende Børnebøger og senere historiske Romaner osv.

Der var nu egentlig indenfor mit Barndomshjems lille Verden ogsaa andre Adspredelser for mig end netop det at følge i Hælene paa Far og Mor. Der var vor Gaardsplads, som ganske vist kun var lille, men hvor der ikke des mindre var et helt rigt Dyreliv og derfor altid noget at iagttage. Vi havde Høns — smukke Høns af forskellige Racer, thi Far eksperimenterede for at finde de bedste Æglæggere. Jeg husker, at Hønsene en Dag teede sig paa en højst besynderlig Maade, de dinglede om mellem hinanden, slog ud med Vingerne som for at holde Balance og skræppede op i et Hønsemaal, der lød helt usædvanligt. Det viste sig, at de var hønefulde. Mor var nemlig ved at lave Jordbærlikør, og de havde faaet fat paa den bortkastede Afsining af Bær, der havde ligget i fineste St. Croix-Rom. Vi havde ogsaa Duer og en Tid endog Ænder. Paa en af Husmurene hang en Stærekasse, som var beboet, og under Tagskægget havde et Svalepar klinet deres Rede. Og saa havde vi vor tamme, »talende« Allike, som hoppede frit om i Gaarden og kom, naar man kaldte »Klavs!« Den skreg »Mor!« med en Stemme, der saa skuffende lignede et Barns, at Mor undertiden kom til og svarede: »Ja, hvad er der?« Den døde omsider, og da den var lige paa det sidste, skal den vemodigt have stønnet: »Mor!«

Og endelig var der »Trofast«, vor rødgule Grævlingehund, som vi alle var Ven med, og som havde den Opgave at holde Rotterne borte fra Huset, en Opgave, han var fuldt ud voksen. Han svarede fortræffeligt til sit Navn, men det var dog især Far, han holdt sig til, og naar han saa sit Snit dertil, opsøgte og fandt han Far, hvor i Byen det saa end var. En Dag stod Far oppe paa et højt Stillads, der var rejst til et af Domkirkens Vinduer, hvor en Reparation skulde foretages. Til sin Forfærdelse saa Far da pludselig Trofast paa Vej op ad Stigen — hoppende fra Trin til Trin med sine udadvendte Poter. Hunden kom lykkeligt op, men det har sikkert ikke været let for Far at transportere den ned igen.

Vi havde ogsaa et lille Stykke Have, for hvilken Mor var Overgartner, og her var det min største Fornøjelse at luge og rive.

Trods alt var det dog ofte svært for mig at faa Tiden til at gaa, og i min Trang til Beskæftigelse sagde jeg da altid: »Mor, giv mig lidt at bestille!« Mor fandt da gerne paa et eller andet lille Arbejde til mig. Jeg fik ogsaa engang en prægtig Flitsbue, som Far lod lave til mig, og med hvilken jeg skød til Skive. Og jeg fik Løvsav og Ahornplader, af hvilke jeg forfærdigede en Mængde smaa Æsker og lignende med udskaaret Mønster. Men først da jeg begyndte at gaa i Skole, fik jeg helt min Virketrang tilfredsstillet.

Onsdag og Lørdag var det en stor Adspredelse for mig at gaa paa Torvet med Mor. Det var jo ikke smaa Indkøb, Mor foretog, og jeg hjalp saa med at bære.

Og endelig var der den faste Søndagsfornøjelse at faa Lov at gaa ind og købe et eller andet hos Købmand Aarestrup, der et Par Huse fra os havde en morsom lille Urtekrambutik med en Klokke, der klingede længe, naar Døren gik op. Der var jo dengang aabent i Butikkerne om Søndagen til Kl. 9 Morgen og igen om Eftermiddagen fra Kl. 4. Aarestrup, der var en skægløs, spinkel og bleg Mand med Briller, afvejede omhyggelig den forlangte Vare, og idet han med Øjnene fulgte Vægttungens Bevægelse, førte han sin egen Tunge over mod sin venstre Kinds Inderside, saaledes at der dannede sig en tydelig Udbuning paa Kinden. Mor, der havde udpræget Sans for det komiske, morede sig meget, naar jeg fortalte det. Naar Posen var lukket og Pengene betalt, kom det forløsende: »Vil du ha' et Par Bolscher?« Dette Spørgsmaal blev altid besvaret med et stille »Ja, Tak«, og jeg fik da et pænt Kræmmerhus kulørte Bolscher, som jeg delte med mine Søstre.

Sommer Søndage var Far i bedst Humør, thi da hvilede alt Arbejde, og naar Vejret var godt, var vi da næsten altid i Skoven. Ofte spadserede vi til Boserup med Madkurv, og da var Trofast naturligvis med, og han var ellevild af Glæde.

Havde vi Besøg af Slægtninge, gik det flottere til. Da bestilte Far altid Vogn — Charabanc eller Landauer — og Turen gik saa oftest til Ledreborg eller Ryegaard Skov. Vognmagasinerne var da pakket bugnende fulde af den lækreste Proviant, og lige med Undtagelse af Hummer og Sardiner var alt af Mors

egen Tilvirkning. Ved en saadan Lejlighed manglede aldrig en af Mors højt skattede Specialiteter, stegte Kyllinger med Flødesauce, og naturligvis heller ikke en Flaske af den ældste Jordbærlikør (til Børnene var der en særlig, mildere Kvalitet, der betegnedes som »2. Bryg«). Var der Gæster, der ligesom Mor selv saa lyst paa Tilværelsen og let blev grebet af Glæde over Naturen, sang Mor for, naar vi rullede ud ad Landevejen, og fra vor Vogn lød da Tonerne af kønne nationale Sange som »Droslen slog i Skov sin klare Trille« og »Hvor Nilen vander Ægypterens Jord« med de respektive Slutningslinjer »Dejlig er den danske Bogeskov« og »Jeg tror, der er skønnest i Danmark«.

Skønt vi i og for sig intet nærmere Samkvem havde med vore nærmestboende, spillede disse dog en vis Rolle i vort daglige Liv. I en lille By, hvor der ikke sker store Begivenheder, kommer Samtalen i Hjemmet let til at dreje sig om de Mennesker, man daglig har for Øje, og hos Naboer og Genboer kan man altid finde et og andet, som man synes er Omtale værd. Af disse skal jeg kun med et Par Ord omtale to, nemlig vor Genbo, Klædehandler Th. Rogers, og vor Nabo, Buntmager Blumensohn, begge gode Roskilde-Borgere, skønt den første var Skotte af Oprindelse og den anden Tysker fra Hamborg og vist af jødisk Slægt.

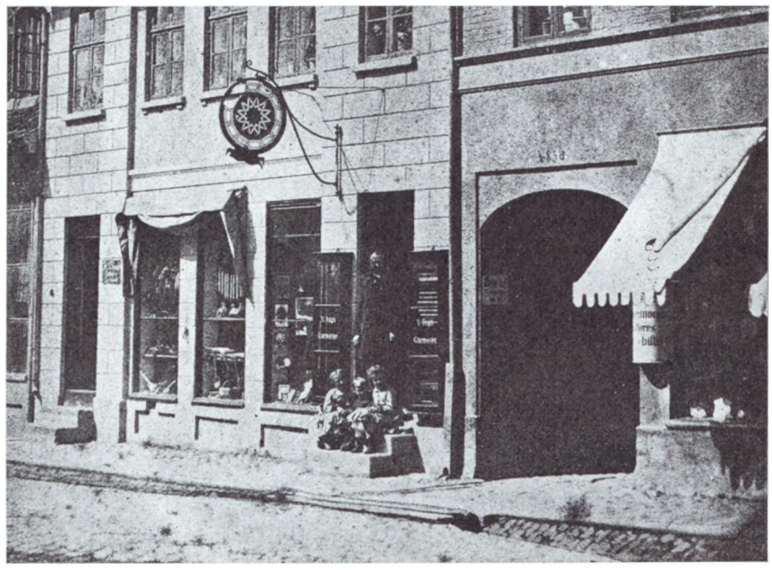

Skomagergade Nr. 34. — Efter Fotografi 1876.

Købmand Rogers, en lille, ivrig Mand med Fuldskæg, stod Dagen lang i sin Butiksdør og røg paa sin lange Pibe. Han var betydelig selvklog og i Besiddelse af en rivende Veltalenhed, som han navnlig udfoldede paa Markedsdage, naar det gjaldt om at overbevise en Landbo om Fortræffeligheden af de Heste- og Kodækkener, han handlede med. Han var meget stolt af sin britiske Herkomst og benyttede enhver blot nogenlunde højtidelig Anledning til at flage med et mægtigt engelsk Flag.

Blumensohn var jovial og munter. Ogsaa han stod i sin Butiksdør og røg paa sin Pibe, men hans var en Merskummer. Det var en lille, tykmavet Mand med Skæg à la Frederik VII, hvilken Monark han iøvrigt lignede en Del baade i Ydre og i Gemyt. Han havde megen Iagttagelsesevne og navnlig stor Meddelsomhedstrang. Ikke mange slap forbi ham, uden at han fik gjort en spøgefuld Bemærkning til dem, og hans Udtalelser havde ofte et lidt spydigt Anstrøg. »Naa, Fru Feigh«, kunde han saaledes med sin tyske Accent sige til min Mor, naar hun var paa Vej hjem fra Torvet, »nu fik de vel solgt ut deroppe?« En saadan Ytring syntes Mor ikke rigtig om.

En stor Forandring skete i min hidtil lidt ensomme Barnetilværelse, da jeg næsten 8 Aar gammel en August Morgen — fulgt af Mor — mødte som lille ny Elev i Frk. Sørensens Pogeskole i Grønnegade. Paa min Vej til og fra Skole passerede jeg nu daglig Raadhustorvet, der dengang saa en hel Del anderledes ud end nu og havde et eget hyggeligt Smaakøbstadspræg. Foran det ærværdige St. Laurentii Kirketaarn stod det gamle, graa Raadhus med den høje Stentrappe, og en stor Del af Torvets nuværende Areal var jo optaget af den Trekant af lave Bygninger, som blev nedrevet for en Del Aar siden, og blandt hvilke Købmand Carl Madsens gamle Hjørneejendom virkede helt malerisk. Jeg var forøvrigt født her, idet mine Forældre boede til Leje hos Carl Madsen, inden de i 1873 flyttede til Skomagergade. Af gode Grunde har jeg dog ingen Erindringer herfra, idet jeg ved Flytningen kun var 16 Dage gammel. Men fra mine senere Barneaar husker jeg en morsom Historie, Far fortalte fra den gamle Købmandsgaard.

Den gamle, lidt vrantne Købmand havde ladet lave et nyt Skilt, som skulde anbringes over Butikken, og Gaardskarlen Lars fik betroet det Hverv at slaa det op. Forsynet med solide Murhager gik gamle Lars i Gang med Arbejdet, og da han var færdig, meldte han stolt Chefen, at nu skulde Skiltet nok blive siddende i 100 Aar, om det skulde være. Købmanden gik ud for at tage det i Øjesyn, og Lars ventede sig vel et Par anerkendende Ord. Men Utak er Verdens Løn — en Regn af Skældsord væltede ned over den stakkels Mand, som dog var saa temmelig uskyldig i det, der var sket. Kunde han vel gøre for, at Bogstaverne var kommet til at staa paa Hovedet — han havde aldrig lært at læse!

10 Aar gammel tog jeg Afsked med Frk. Sørensen for at fortsætte min Undervisning i næstøverste Klasse i Latinskolens Forberedelsesskole paa Maglekilde, hvorfra jeg 2 Aar efter rykkede op i selve Kathedralskolen.

Skolegangen og den dermed følgende relative Bevægelsesfrihed havde efterhaanden udvidet min Horisont og givet mig mere Udsyn, medens det tidligere væsentligst havde været fra min Fars Butiksdør, jeg havde kunnet kaste et Blik ud i den vide Verden.

Hertil kom, at Far indførte den prisværdige Skik en Søndag hver Sommer at tage med hele Familien til København fra tidlig Morgen. Vi var saa i Zoologisk Have og paa et Museum, og vi spiste til Middag paa Restaurant. Om Aftenen var vi i Tivoli, hvor vi blev og tog Fyrværkeriet med, og vi rejste hjem med Nattoget.

Af og til kom jeg med Far hen i Domkirken, naar han havde noget at udrette her, og det var interessant. I det mægtige Kirkerum var der om Hverdagen som Regel ikke et Menneske til Stede eller kun den smukke, gamle Ringer Schmidt med Fløjlskalotten, paa de Dage,

hvor han var beskæftiget med at sætte Salmenumre i Tavlerne. Jeg husker den ejendommelige, hemmelighedsfulde Stilhed, hvor hvert Ord, der blev sagt, gentoges af Ekkoet fra de høje Hvælvinger. Undertiden afbrødes Stilheden pludselig af Kirsten Kimers eller Per Døvers Klokkeslag eller af de hæse Skrig fra Dragen, naar den ramtes af St. Jørgens Sværd. Far, der var historisk interesseret, vidste god Besked om alt i Kirken og de kongelige Kapeller og kunde give paalidelige Forklaringer med Aarstal og det hele.

I hele min Barndom — og endda et godt Stykke Tid længere — var dog det at besøge Bedstemor den største af alle Glæder. Det var ikke nogen lang Tur at gaa, thi Bedstemor boede i Borgerstiftelsen i Støden, hvor hun havde en lille Lejlighed (med et tilhørende Stykke Have) sammen med sin yngste Datter, vor inderlig rare Tante Emma, som var lidt forvokset og levede i en Poesiens Drømmeverden, fjernt fra Dagliglivets banale Virkelighed. Det lille Hjem her øvede en stor Tiltrækningskraft paa os Søskende og vel særlig paa mig, fordi jeg som yngste Barnebarn naturligvis var forkælet. Fraset dette var det dog ikke saa underligt, at jeg følte mig tiltrukket, thi det var en herlig Bedstemor — og iøvrigt en smuk og statelig gammel Dame med det skønneste, fyldige, hvide Haar. Da jeg var lille, lærte hun mig alle de kendte Børnerim, og da jeg var vokset saa meget til, at jeg havde Forstaaelse deraf, fortalte hun om sine Barndoms- og Ungdomsoplevelser, der havde en vis Eventyrglans over sig, ogsaa fordi de laa saa langt tilbage i Tiden. Bedstemor, hvis Pigenavn var Lassen, var født 1808, og hun tilhørte en udpræget sjællandsk Herregaardsslægt, der havde ejet adskillige af vore kendte store Godser, saasom Kongsdal, Bjergbygaard og Cathrinebjerg. Da Bedstemor var Barn, havde hendes Far, der var blevet haardt ramt af den store Pengekrise i Begyndelsen af forrige Aarhundrede, kun en Møllegaard (Jernbjerg ved Slagelse), men hun havde været paa længere Besøg paa de store Herregaarde, navnlig hos Onklen, Justitsraad Lorenz Lassen til Cathrinebjerg. For denne staar der endnu ved den til Godset hørende Sengeløse Kirke en monumental Mindesøjle, rejst af Godsets Bønder i Taknemmelighed, fordi han — »Jorddrotten« — havde skænket dem Ejendomsret over deres Gaarde. Bedstemor havde en udmærket Hukommelse, og efter hendes Diktat (hun var paa sine gamle Dage næsten blind) nedskrev jeg senere en udførlig Stamtavle over Slægten, som hun var i Stand til at føre tilbage til Slutningen af det 17. Aarhundrede. Senere Undersøgelser har vist, at hendes Opgivelser i alle Enkeltheder var fuldt korrekte.

Bedstemor fik engang som Enke den kærkomne Overraskelse gennem en engelsk Sagfører at faa udbetalt en pæn Sum Penge, der repræsenterede Værdien (med Renter og Rentesrenter) af en Ridehest, som en ung engelsk Officer i 1807 havde set sig nødsaget til at tilegne sig paa hendes Fars Gaard. Da denne Englænder, som var en højtstaaende Mand, laa paa sit Dødsleje, havde han angret denne eneste uhæderlige Handling, han havde begaaet i sit Liv, og paalagt sin Advokat at opsøge og skadesløsholde Arvingerne efter Ridehestens daværende Ejer.

Trods alt vedblev min Fars Butiksdør at være en fortræffelig Udkigspost for mig. Saa godt som alt, hvad der foregik af Interesse i Staden kunde jo observeres herfra. Til daglig var der som allerede omtalt ikke ret meget at iagttage. Men hvad har jeg ikke set af virkelig Interesse fra min Udkigspost! Jeg mindes noget saa spændende som Synet af de Zigeunertrupper, der til Tider drog ind i Byen. Det var et malerisk Skue at se de smukke sydlandske Skikkelser i deres fantastiske Dragter, Mændene i lange Kofter med Sølvknapper og med bredskyggede Filthatte paa Hovedet og Kvinderne med spraglede Silkesjaler og prydede med Flitter og Perler.

Af andre mærkelige, omvandrende Eksistenser, der med Mellemrum kom til Byen og ligeledes var Udlændige, erindrer jeg Sækkepiberen, der som Akkompagnement til sit egentlige Instrument — tildels ved Hjælp af Snoretræk fra sin Fod — trakterede en Række andre Instrumenter, som han bar paa Ryggen og paa Hovedet, saasom Stortromme, Pauker, Klokker og Triangel. Med sit ejendommelige Orkester optraadte denne alsidige Musikant ude paa Gaden, idet han gik fra Hus til Hus. Paa samme Maade optraadte Manden, der fremviste dresserede hvide Mus. Paa underligt lydende Kommandoraab strømmede de smaa, vævre Skabninger ud fra hans rummelige Lommer, løb op og ned ad hans Arme og Ben og gemte sig i hans buskede Haar og Skæg.

Imponerende virkede Soldaternes Indmarch i Byen under de store Kantonnementsøvelser. Alle var ved Vinduer og i Gadedøre for at se det festlige Skuespil, naar de forskellige Vaabenarter med Musikkorps i Spidsen drog forbi i uendelige Rækker. Undertiden var der Indkvartering i længere Tid hos Byens Husejere, vi havde gerne et Par Stabssergenter boende — de gjaldt hver for flere Menige.

Da jeg naaede Konfirmationsalderen, var der tilsyneladende ikke sket synderlig Forandring i den lille Bys daglige Liv. Vor Nabo og vor Genbo stod stadig i deres Butiksdør og bakkede paa deres Pibe, og Mortensen kørte endnu med sin Bør midt ad Hovedgaden og sang Roskilde-Rejernes Pris. Med det var, som om noget gærede — de »gode, gamle Dage« var trods alt ved at ebbe ud og en ny Tid ved at oprinde. Det ærværdige gamle Raadhus var forsvundet i 1883 og et nyt opført, som tillige med et forskønnende Springvand tildels havde forandret Torvets Fysiognomi, og Byen havde i denne Anledning faaet to nye »kgl. Agenter« — de sidste. De gamle Vægtere kunde snart faa deres velfortjente Nattesøvn, og Trommeslageren kunde lægge sine Stikker væk. Fra min Fars Butiksdør saa jeg en Søndag Formiddag de første Cykler køre forbi — et lille Selskab af dristige unge Mænd havde vovet sig den lange Vej fra København til Roskilde paa deres høje Maskiner, og hvilken Opsigt vakte de ikke! En Dag stod der i Roskilde Avis, at de Danske Spritfabrikker for Enden af Langelinie havde etableret eget Elektricitetsværk og — saa forunderligt det lød — snart vilde blive oplyst ved elektrisk Lys. Det varede nu heller ikke længe, før der blev etableret Telefonforbindelse mellem København og Roskilde — og Roskilde første Telefoncentral fik til Huse i selve mine Forældres Ejendom i Skomagergade, som til dette Formaal blev udstyret med et firkantet Trætaarn, hvor alle Byens Luftledninger samlede sig. Den nye Tid havde i al Stilhed holdt sit Indtog i min Fødeby!

MESTER HENRIK

HISTORISK NOVELLE AF KAREN PLOVGAARD

Det var Dagen til Lillejuleaften, men endda var Himmelen tindrende blaa, og Solen, som ganske vist kun havde faa Timer til sin Raadighed og tilmed betragtede Jorden fra et næsten vandret Stade, udøste et Væld af Mildhed og Lys over Byen og Landet.

Oppe foran Kannikeboligerne ved Absalons Bispegaard, hvor der var Læ, føltes Luften lun og stille som paa en Sensommerdag.

Med eet lød der gennem Stilheden Klirren af et Klinkefald. Egetræsdøren i en af Murene aabnedes, og paa Stentrinet, der førte ned til Henrik Harpestrengs Urtegaard, stod Mester Henrik selv. Solen faldt paa hans slanke Skikkelse og markerede Træk, da han løftede Hovedet for at se mod dens Straaler. Disse føltes dog saa stærke i deres Varme og Glans, at han maatte misse med Øjnene mod dem. Hans første uvilkaarlige Bevægelse var at lægge den højre smalle Haand over Brynet. Saadan blev han staaende lidt. Hans lyse Vadmels Husdragt stod næsten hvid mod Dørens mørke Træ. Hans graa Haar blev i Solskinnet til en Glorie, der kransede hans Hoved.

Henrik Harpestreng, efter Maleri af Agnes Slott Møller.

Nu havde han vænnet sig til Lyset og tog Haanden ned. Et Smil bredte sig over hans Ansigt. Hvor velsignet det var — i Stedet for at sidde sammenkrøbet over Herbarier og Mortere og Fyrfade — at befinde sig et Øjeblik i Vorherres Sol, tilmed at kunne fryde sig over, at Urtesengene endnu intet havde lidt af Nattefrosten. Ja, ja, de havde naturligvis ikke deres Sommerdragt paa, var ogsaa ligesom krøbet nærmere Jorden, og Blomsterne var borte, men grønne og frodige i Farven var dog de fleste af Planterne. Det var en uventet Gave, Gud gav en, at man endnu en Gang inden Vinteren fik Lov til at se sin Urtegaard i Solens Glans, ukrænket af Kuldens haarde Haand. Snart skulde det hele jo dækkes af Sneen — Naturens Gang, ja, — det var med Urter som med Mennesker. Hvad sagde ikke den hellige Petrus, ham, paa hvem Kristus byggede sin Kirke, om dette: Alt Kød er som Hø — —.

Langsomt gik Mester Henrik videre. Alt imens smaamumlede han og talte til sine Urter som til de levende Væsener, Urter nu en Gang er.

»Naa, her staar du, *Isop*, som en Gang blev rakt til Frelserens hellige Mund! Alene af den Aarsag maatte vi ære dig og passe dig godt — —. Og her er Løvet af *Rosmarin*, du blide Blomst, som unge Kvinder i Salerno kaldte Erindringens Urt, sært, at du kan trives under vor graa danske Himmel; men du klarer dig dog —. Nej, se til *ruta graveolens!* Grøn og frisk, som da Kong Mithridates nød dig til sin Morgenmad for at beskytte sig imod Forgift. Ja, ja, selv om man er Konge, tænker man sig ikke altid tilstrækkeligt om. Forsigtighed og Maadehold med Hensyn til til, hvad man nyder, er sikrere end nogen Modgift. Ingen Mikstur kan hamle op med sund Levevis. — Kong Erik skulde drage sig det til Minde, naar han holder sine Gilder paa Haraldsborg, eller naar han bliver kolerisk over ingen Ting. — — — Naa, *helleborus*, endnu er du ikke sunket i Jorden! Hvad var det, man sagde om dig i min Ungdom, da jeg gæstede Syden? At du er Taabernes Blomst — og Skjaldenes. Naa, Skjaldene, de lykkelige Væsener, er paa en Maade ogsaa Taaber, saavist som Mennesket er lykkeligst, naar det føler sig henrykt til en Tilstand, som ikke er den normale. Ak! helleborus! Du har Ord for at kunne dysse Sindet til Ro hos en Taabe; men du skal ogsaa have Magt til at bringe den rolige Sjæl ud af Ligevægt«.

Mester Henrik er standset ved en mørk Plante, som synes at krumme sig mod Jorden.

»Alrune, *mandragora vernalis*, du hemmelighedsfulde! Du ser just ud til at ville holde paa din Hemmelighed. Det er klogt af dig. Hvis Folk vidste, at man tiltror dig Kraft til at forlænge et Menneskes

jordiske Liv, da fik du næppe Lov til at staa her i Fred, — selv om de tillige fik at vide, at der til din Vidunderhjælp knytter sig den farlige Betingelse, at hvis man ikke skiller sig af med dig, inden man dør, da er ens arme Sjæl hjemfalden til Helvede. — Naa, godt, at jeg vist er den eneste her til Lands, som kender Overtroen om dig — — —«.

Netop, som Mester Henrik retter sig efter at have puslet ved Alrunen, knirker Døren, og en Svend kommer hastende.

»Der er Bud fra Haraldsborg, om I, Mester Henrik, vil komme derop. Kong Erik skal have været syg i Nat«.

»Ja vel. Saa maa vi sagtens have fat paa noget styrkende for hans Indvortes. Gaa ind og bered et Dekokt af *balsamita vulgaris!*«

»Mester, jeg tror ikke — —, tillad mig at sige, hvad Budet berettede. Denne Gang er det ikke Kongens Indvortes, det er galt med. Det er Hovedet, Søvnløshed — Kong Erik har ikke sovet i Nat«.

»Naa, saadan. Ja, da vil vi foreløbigt intet tage med. Senere kan vi skikke Kongen, hvad han faar Brug for. Du kan følge mig. Lad os gaa med det samme«.

»Mester Henrik! Der er noget, jeg maa fortælle jer —. I Aftes var her en fremmed ved Haveporten. Da jeg kom for at se, om alt var i Orden, opdagede jeg, at Porten stod paa Klem, og at en Skygge forsvandt ned ad Strædet. Men henne ved Alrunen var der friske Spor efter en Mandsfod. Maaske betyder det intet; men jeg syntes dog, at jeg maatte sige eder det«.

»Det gjorde du ret i. Men heller ikke jeg tror, at det betyder noget. Det har vel været en Vandrer, der i al Fredsommelighed har villet se, hvorledes min Urtegaard tager sig ud«.

— — —

Paa Haraldsborg laa Kong Erik paaklædt paa en Løjbænk, da Henrik Harpestreng traadte ind. Hans mørke Øjne søgte Mesterens med et uroligt Blik.

»Jeg har ladet eder kalde, fordi jeg har haft en urolig Nat. Hver Gang jeg lagde mig tilrette for at falde i Søvn, var det, som om en Haand holdt igen og ruskede mig lysvaagen«.

»Har I Smerter nogen Steder? — For da er det vel en af Kardinalvædskerne, som er i Uorden. I ved jo om de fire Elementer: Ild, Jord, Vand, Luft. Til dem svarer Legemets Kardinalvædsker. I Salerno-Skolen lærte vi, at til Ilden svarer den røde Galde, til Jorden den sorte Galde, som ogsaa kaldes *melancholia*, til Vand Slimet og til Luften Blodet. Den Vædske, som har Overtaget i eders Legeme, bestemmer eders Temperament; men er dette Overtag saa stærkt, at Forholdet i Blandingen forstyrres, da er det, at Sygdommen indfinder sig, og Lægen maa finde den Modgift, som atter kan bringe Sundhedens Ligevægt til Stede —«.

Mester Henrik har talt langsomt og udførligt, medens han samtidigt har iagttaget Kongen. Nu fanger han dennes nervøse Blik og slutter:

»Derfor maa jeg vide, om der er Smerter, og da hvor disse sidder«.

»Nej, jeg lider ingen Smerter. Det er bare det, at al den Ufred, jeg har at slaas med, kommer til mig i de søvnløse Timer. Da tænker jeg paa min obstinasige Broder Abel i Slesvig, som kun lever og aander for at ærgre mig. Jeg tumler ogsaa med, hvilke Anslag den ny Domprovst, Jakob Erlandsen, vel kan finde paa. Han er mig ikke god, jeg fornemmer det tydeligt, selv om han ikke viser sine Kløer. — Og saa lægger jeg Planer, Mester Henrik. Jeg maa præstere noget, som kan forskaffe mig alle Dannemænds Agtelse, præstere noget, som er i min Fader, Kong Valdemars Aand. Jeg har spekuleret paa et Korstog til Estland. — Pengene faar jeg vel samlet, det kan gøres ved at udskrive en Plovskat. Skibe og Krigere kan skaffes, naar blot man har Penge. Det vilde give Anseelse. Jeg vilde faa Magt over dem, der nu staar mig imod.«

Kong Erik standser og ser Mester Henrik forskende ind i Ansigtet.

»Magt over alle vilde I faa, Kong Erik, om I blot slog jer til Taals og fik jert Sind i Ro. Men d e t skal I v i l l e. Jeg kan give eder et Præparat af *helleborus*, det kan hjælpe til; men eders Vilje, eders kongelige Vilje, skal trække Læsset«.

»Ja vel«. Kong Erik nikker adspredt, som om han tænker paa noget andet. »Mester Henrik, I er klogere end jeg, det er derfor, jeg har sendt Bud efter jer, — maaske burde jeg ikke modsige eder; men menneskelig Vilje er svag, selv om den ogsaa er kongelig, som I siger«.

»I har Guds vældige Haand at støtte jer til«.

»Det er sandt«. Ordene kommer kort og utaalmodigt. Det lader virkelig til, at Mester Henrik bliver gammel, saa tung han er til at begribe. »Mester, det er altsammen godt nok, baade med Viljen og med helleborus og med Guds naadige Hjælp — uden den mægter vi intet —; men jeg maa have Sikkerhed for, at jeg vedbliver at leve og kan føre mine Planer til Ende«.

»Sikkerhed kan ingen give jer, Kong Erik«.

»Mester Henrik, der taler I imod bedre Vidende. I kan give mig den Sikkerhed saa let som noget. I Aftes talte jeg med en Mand — han er sydfra, har hjemme ved Kejserens Hof, men har besøgt os i nogen Tid. Ligesom I har han studeret i Salerno; men han har ogsaa været andre Steder, han har set sig godt om og hørt sig for, hvor han kom hen. Eberhard hedder han, naa, hans Navn er ligegyldigt. Han fortalte om en mærkelig Urt, *mandragora vernalis*, hed den vist paa jert Latinske, men ellers kaldte han den Alrune. Den Mand, som ejer eller kan skaffe sig den underfulde Plante og har Adgang til de Vædsker, der udvindes af den, vil faa et langt Liv, han vil blive ældgammel — —. Sig nu ikke, Mester Henrik, at I intet kender til denne Plante og dens Kraft; for Eberhard, som i Gaar i Skumringen kom forbi eders Urtegaard, har set *mandragora vernalis* derinde!«

»Det er meget muligt!«

»Naa, og nu vil I vel ikke nægte eders Konge den Hjælp, han beder jer om?«

»Hvis Alrunen vilde være jer en Hjælp, kunde det aldrig falde mig ind at nægte jer den. I flere Aar har jeg dyrket den og samtidig vidst, at de Egenskaber, man tillægger den, er overtroisk Snak og intet andet. Jeg har ogsaa vidst, at Betingelserne, som Folketroen knytter til det livsforlængende Under, er af den Art, at de fleste vil betænke sig paa at ty til Alrunens Hjælp. Hvis man nemlig ikke skaffer sig af med den

i Tide, vil man, naar Dødens Stund kommer, fare lige til Helvede. Og da ingen — selv om han er i Besiddelse af nok saa mange Vidunderplanter — faar at vide Tid og Time for sin Død, er der faa, som tør løbe Risikoen. Men — byder min Konge mig at give eder *mandragora vernalis*, skal I faa den«.

»I tror ikke selv paa dens Kræfter?«

»Naar man hele sit Liv har søgt efter Viden, da tror man ikke paa Trolddom«.

»I vil raade mig fra at modtage Planten?«

Mester Henrik ryster paa Hovedet og smiler:

»Den vil hverken gøre til eller fra. For saa vidt kan I godt plante den i Haraldsborgs Urtegaard. Den vil ikke forlænge jert Liv, ligesaa lidt som den vil forkorte det. Ejheller vil den faa Indflydelse paa eders Livs Lykke«.

»Sig mig da, hvad jeg skal gøre — for at blive en Konge, som min Fader var?«

Henrik Harpestreng tøver et Sekund med sit Svar. Hans Øjne søger Kongens, saa siger han alvorligt og med Vægt:

»Hvis I vil lytte til en Mand, der nærmer sig sin Vandrings Afslutning, og som ikke ønsker Livet forlænget ud over den Tid, der beskikkes ham af Vorherre, da vil jeg sige: Beflit eder paa at gaa i h a n s Fodspor, hvis Fødselsstund vi i Morgen ved Midnatsmessen fejrer! Han tænkte paa andre, før han tænkte paa sig selv. Hans Maal var aldrig egen Hæder, han var ikke optaget af egen Storhed og egne Fordele. Han gav sit Liv til Genløsning for mange. — Vil I lyde mit Raad, da tænk mindre paa eder selv og lidt mere paa andre! Kongen har nok at elske. I har et Rige, I har eders skønne Roskild By, I har eders Dronning og eders smaa Døtre at gøre godt imod. Tænk paa det, naar I i Morgen gaar til Julemessen«.

Der er kommet et mildere og roligere Udtryk i Kongens Ansigt, medens Mester Henrik har talt. Nu lyser pludselig et godmodigt Smil ud af de mørke Træk.

»Mester! Der kan være noget i det, I siger, og jeg skal prøve paa at rette mig efter eders Raad. Jeg sendte Bud efter Lægedom, og jeg fik en Præken i Stedet. Alligevel tror jeg, at I mener mig det vel«.

»Det kan I være forvisset om. Men for at I ikke skal sige, at jeg gik min Vej uden at ordinere en Mikstur, vil jeg give eder et prøvet Lægeraad: Lad eders Køgemester komme godt med Timian i de gule Ærter. Jo mere Timian, des klarere Syn og des lettere Sind«.

»Jeg skal huske det«.

»Men Alrunen skal I faa oven i Købet, saa snart min Svend og jeg er naaet hjem. Tag den som en Gave, der hverken har Magt til at bringe Lykke eller Fortræd«.

— — —

Saa gav Mester Henrik sig paa Vej hjem til Biskop Absalons Gaard.

Men da han i den skumrende Eftermiddag sammen med sin Tjener gik gennem Urtegaarden, opdagede han, at han ikke kunde holde sit Løfte til Kongen. Alrunen, *mandragora vernalis*, var forsvundet. Friske Spor af Mandsfødder og et Spadestik i Jorden fortalte hvorledes.

»En Tyv har taget den«, udbrød Svenden.

»Lad den være ham vel undt«, sagde Mester Henrik med et Smil og tænkte i det samme paa Eberhard, der var sydfra, havde været i Salerno og mange andre Steder, og som efter Kongens Udsagn havde lært at se sig godt om.

ROSKILDE KATEDRALSKOLE

AF V. S. LAURITSEN

En Katedralskole har sit Navn efter det latinske Ord for Bispestol cathedra episcopi. I Middelalderen var Katedralskolerne katolske Kirkeskoler, hvis Formaal var at uddanne unge til kirkelig Tjeneste, og Biskoppen havde i Domkapitlet Mænd med fornøden Kyndighed til denne Gerning. En Domkirkeplads var dengang et Latinerkvarter. Med Reformationens Indførelse ophævedes den ensidige theologiske Undervisning og afløstes af den klassisk-humanistiske, ligesom Skolerne — hver By fik nu sin Latinskole — blev lagt under Statens Overhøjhed. I Tidens Løb er der yderligere sket Omdannelser af forskellig Art, den største vel nok af 1903, da Latinskolerne blev højere Almenskoler med Adgang for baade mandlige og kvindelige Elever.

De to eneste Katedralskoler, der endnu ligger paa Domkirkepladsen, er Skolerne i Aarhus og Roskilde, og af dem indtager Roskilde Skole en særlig skolehistorisk Plads med sin Tilknytning til Duebrødre Kloster paa Fondens Bro og med Rektorboligen overfor Kirken. Topografisk og historisk er der her noget enestaaende i Danmark.

Af den snævre Forbindelse med Kirken er der naturligvis nu ikke meget tilbage. Domprovsten er dog Medlem af Forstanderskabet for Katedralskolen, og Biskoppen er tilligemed Stiftamtmanden Skolens Efor er, hvis Opgave bl. a. bestaar i at have Indseende med, »at alle locale Hindringer for Skolens Velfærd, saavidt skee kan, ryddes af Vejen«.

Det er vanskeligt i en Tid som vor med dens uniformerende Tendens at fastholde en gammel Skoles traditionsmæssige Værdi i Opdragelsens Tjeneste. Skal Ordene —

»Du unge Slægt, som færdes,
hvor fordum Konger gik,
du tør det aldrig glemme:
En herlig Arv du fik.
I Roskild præker Stene
om Fortids Daad og Drøm,
og stadig rinder Mindets
sørgmodig rige Strøm« —

faa nogen Betydning, saa maa Kilderne springe. Derfor gøres nu Minderne levende. Imellem den topografiske Gang og Bispegangen har vi paa en Væg ladet male følgende Vers, forfattet for Aarhundreder

siden af en Elev, hvis Navn desværre forlængst er glemt:

Salve vas reliquiarum,
mons, quo surgit fons rosarum,
fons aquarum, flumen clarum,
regnum Roæ reficiens.

Da man imidlertid nu kan blive Student uden at kunne Latin, har vi nedenunder ophængt en Tavle med Oversættelse af Realskolebestyrer Axel R. Hansen, Lektor, Dr. Arhnungs Fader:

Hil dig, du Kar for de hellige Minder,
Bjerg, hvorfra Rosernes Kilde udrinder,
Vandenes Væld, du klare Flod,
Roars Rige til Helse og Bod.

Eleven har i fire Linier fundet Udtryk for sin Hyldest til Kirken, Kirkepladsen, Fjorden og Riget.

Ifølge Traditionen byggede Harald Blaatand — den Harald, som vandt sig al Danmark og Norge og gjorde Danerne Kristne — sin Kongsgaard paa Bjergets vestlige Skraaning, paa det nærmeste dèr, hvor nu Rektorboligen ligger. Her fandt det Trekongemøde Sted, der endte med Drabet paa Knud og førte til Grathe Hede Slaget og Valdemarernes Tid. De sjællandske Bønder træder med Hvideslægten ind paa fremskudt Plads i vor Historie.

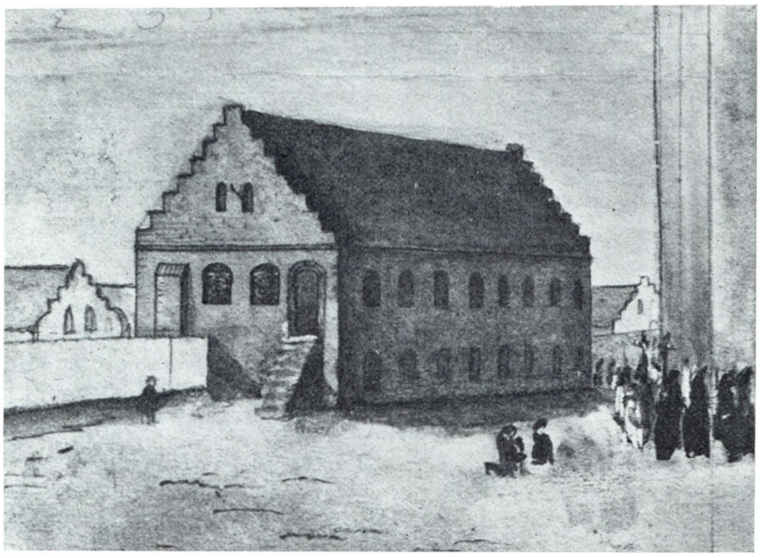

Roskilde Katedralskole i Middelalderen. Vest for Domkirken. — Efter Akvarel af *J. Kornerup*.

Paa Bjerget lod Harald Blaatand opføre den første Kirke i Roskilde. Paa den klare Flod, vel sagtens Fjorden, har Erobreren af England, Svend Tveskægs Skibe vugget, og ad den Vej er vel Knud den Store kommen sejlende med Gerbrand, Roskilde første Biskop, om Bord, Roars Rige til Helse og Bod. — I den topografiske Gang har vi under Harald Blaatands Navne stillet en Kopi af den kendte Jellingesten. Knud den Store har vi mindedes i vort Emblem og i Minderingen af 1941. I Aar, Hundredaaret for Skolebygningen ud imod Domkirken, har vi paa Væggen udfor Hovedopgangen sat følgende Indskrift: Skolen antages grundlagt c. 1020 i Tilknytning til det af Kong Knud den Store oprettede Bispedømme i Roskilde. Skolens først kendte Leder hed Arnfast og omtales hos Saxe c. 1150.

At Roskilde Katedralskole ikke kan datere sin Grundlæggelse med en bestemt Dato, er ingen Hindring for at knytte Grundlæggelsen til Bispedømmets Oprettelse. Kannikerne levede i den ældste Tid i et klosterligt Samfund, en Art Domkapitel. Den ældste Danmarkshistorie, Roskilde-Krøniken o. 1140, fortæller, at Biskop Svend Norbagge, o. 1080, forøgede Kannikernes Antal til 15; altsaa maa der have været et vist Antal før, og i den gamle Gavebog Liber Daticus Roskildensis fortælles, at der ved de Midnatsmesser i Domkirken, som anordnedes 1074 for den afdøde Svend Estridsen, medvirkede Korskolarerne, d. v. s. Elever fra Skolen.

Skolens Forbindelse med Duebrødrene er et interessant Kapitel i Skolens Historie. Katedralskolens Økonomi var i Middelalderen, saa langt tilbage vi overhovedet kan følge Kilderne, paa et bestemt Omraade knyttet til en Stiftelse, Helligaands- eller Helliggejsthuset, nemlig hvad Underhold af en Del af Skolens Elever angaar. Stiftelsen var en borgerlig og ikke som Helliggejsthuset i København en gejstlig Stiftelse. Den var stiftet for fattige og svage, uvist af hvem og hvornaar, dog ikke senere end 1225, og hed oprindelig Hospitalet. Navnet Helligaandshuset findes første Gang brugt om Stiftelsen i Biskop Jakob Erlandsens Gavebrev af 1253. Ved dette Gavebrev blev Stiftelsen desuden Opholdssted for en Del Skolarer(Skoleelever). En anden Stiftelse var Duebrødrehospitalet, der kan føres tilbage til senest 1369. Ogsaa den var borgerlig. Med Reformationen tilfaldt Stiftelserne Kronen. Frederik 2. reformerede Stiftelsernes Forhold 1570 ved en Sammenlægning af Helligaandshuset og Duebrødrehospitalet, hvortil føjedes Spedalskhedshospitalet paa St. Jørgensbjerg. De 3 sammenlagte Stiftelser fik Navnet Duebrødre Kloster. Kongen lagde endvidere en Del Gods til Fællesstiftelsen, hvis Indtægter af Korn blev sat til 1343 Td., hvortil Kongen føjede Ret til fri Olden i Kongens og Kronens Skove, som hørte til Kongens Gaard i Roskilde, for 200 Svin, Ret til Fiskeri i Fjorden, et Engstykke paa 20 Læs Hø m. m. Klosteret skulde underholde 16 gamle, som ikke selv havde noget at leve af, 23 Skolarer (19 Degne og 4 Primsinker) og een Hører (Lærer). Om Underholdet af de 40 Alumner hedder det, at der skulde serveres dem to Maaltider god Mad, 3 Retter til hvert Maaltid, og 3 Potter godt Øl hver om Dagen. Mod disse Forpligtelser blev Klosteret lagt til et Kannikedømme ved Domkirken med den Klausul, at vedkommende Kannik, der indstilledes til Kongens Udnævnelse, ikke maatte være gerrig, men gerne gav Almisser og havde et godt Ry hos de fattige. — Skolens sidste katolske Rektor Niels Black var Indehaveren af Stillingen som Almissegiver, Eleemosynarius. Vi har mindedes ham i Reformationsgangen.

Klosterets økonomiske Forhold tillod i Tidens Løb en Udvidelse af Rammerne i Form af Underhold, hver Gang i Skolens Favør. Ved Christian 6.s Fundats af 1740 afløstes Bespisningen for Elevernes Vedkommende med Kostpenge.

En Forordning af 1809 medførte en Ændring i det økonomiske Forhold mellem Duebrødre og Skolen.

Efter nogle Aars Overvejelse og Drøftelser deltes Midlerne 1815—16 saaledes, at der blev oprettet en Hovedkasse for begge Institutioner, men det bestemtes, at iøvrigt skulde hver af dem have sin egen Økonomi, efterat Duebrødre forlods havde faaet udbetalt et bestemt Beløb. Forholdet mellem, hvad hver skulde have af Hovedkassen, Fællesfonden, fastsattes paa Grundlag af Fundatserne 1570 og 1740 med $^{8}/_{11}$ til Skolen og $^{3}/_{11}$ til Duebrødre. Fællesfondens Formue udgør nu c. $1^{1}/_{2}$ Mil. Kr., hvoraf Skolen altsaa ejer c. 1 Million, hvortil kommer et Kostpengebeløb paa 3674 Kr. aarligt. Klosterets nuværende Bygning er fra 1878 og er vurderet til 200.000 Kr. I 1841 grundlagdes Filialen Duebrødre Klosters nye Stiftelse i Bredgade.

Skolens Forhold til Stiftelsen danner Grundlaget for de betydelige Midler, der i Tidernes Løb tilflød Stiftelsen, der i Middelalderen og længe efter betragtedes som et Domkirken tilhørende beneficium. Fællesskabet i Dag angives foruden i Formuefællesskab bl. a. deri, at Klosteret har Raadighed over en Del af Skolens Kælderetage, at Skolen besørger Opvarmningen, og at Skolens Rektor er Medlem af Inspektionen for Klosteret.

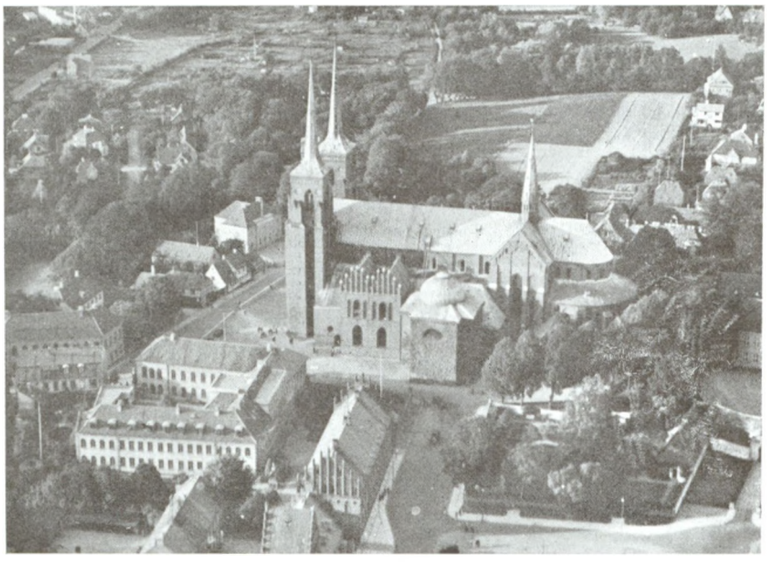

Luftfotografi 1935.
Midt i Forgrunden: Duebrødre Kloster, til venstre: Katedralskolens trefløjede Bygning og bag Gymnastikbygningen: Rektorboligen. I Baggrunden: Provstevænget.

Stiftelsens og Skolens store Velgører var Biskop Jakob Erlandsen, hvis Navn er kendt nok fra Striden med Kongemagten. Vi har mindedes ham i Bispegangen. Dronning Margrethe, der betød saa meget for Kirken, Byen og Riget, og som ogsaa har betænkt Skolen med Gaver, har vi ligeledes givet en Plads i vort Mindegalleri. Paa en Væg i Unionsgangen har vi ladet male de to Linier fra Ingemanns »Dronning Margrethe«:

Lad Sjælene bortfare, dog Aanden er igen,
Ret aldrig det store for evigt farer hen.

Den 21. December 1842 indviedes Skolens nye Bygning, den nuværende Bygning ud mod Domkirkepladsen. Ved den Lejlighed udtalte Sjællands Biskop, henvendt til Eleverne, bl. a. følgende:

Minderne taler, men Krønikens Blade skal ogsaa bevare Navnene af saa mange, priselige Mænd, som her modtager deres første Dannelse, som siden byggede fort paa den lagte Grundvold, som med Ære udfyldte deres Plads i Samfundet, som vandt hæderligt Eftermæle, og hvis Navne endnu forøger den Skoles Glans, fra hvilken de er udgaaet.

Ved den nye Skolebygnings Indvielse 1842 var Skolen endnu ikke Fællesskole. Biskoppen glemte dog ikke af den Grund i sin Tale det smukke Køn. Det vil glæde de mange kvindelige Elever, som siden har gaaet i Skolen, at høre, at Biskoppen fik Lejlighed til at prise Kvindens Indflydelse paa den højere Dannelse: Kvinden er sat til Dannelsens tryggeste Værn; uden dette Køns Indflydelse vilde den snart enten ganske tabes eller dog miste sin Alsidighed og Finhed.

Fra den gamle Skole paa Domkirkepladsen Vest for Kirkens Taarne er bortset fra enkelte Bøger intet bevaret. En Kopi af de Planer, som beror paa Nationalmuseet, søges fremskaffet til Ophængning i den topografiske Gang, som vi har forsynet med en ikke ringe Samling Billeder af historisk Interesse. Det var derfor et lykkeligt Fund, Dr. Arhnung gjorde for et Par Aar siden, da han i det kgl. Bibliotek blandt Langebecks Excerpter fandt Teksten til en Indskrift, som har staaet paa en Væg i den gamle Latinskole, formodentlig under et Billede af Jesus. Vi har anbragt Indskriften i Reformationsgangen, forsynet med en Oversættelse paa Dansk i den latinske Teksts elegiske Versemaal, foretaget af Fru Rektor Lauritsen. Det fremgaar klart af den latinske Tekst, at denne ikke er affattet paa Middelalder-Latin, og at Indskriften derfor formentlig stammer fra Reformationstiden. Teksten med Oversættelsen lyder saaledes:

Cernitis hic pueri picta sub imagine Jesum,
Quem coelum, terra atque infera regna tremunt.
Hic est ille, Patris Summi Sapientia dictus,
Huic ferat acceptum quisquis in orbe sapit.
Primum bis senos dum natus erat puer annos,
Doctrina innotuit erudiendo Sophos
Dehinc fore Doctorem mundi, Jordanis ad undas
Elegio insigni praedicat ipse pater.
Quare age, chare puer, teneris hunc noscere ab annis
Discito, sic fies doctus, itemque pius.
Hunc matutinis hymnis, precibusque saluta,
Nec somnum captans immemor hujus eris.
Urge propositum studiorum, hoc praeside fretus,
Illecebras turpes desidiamque fuge.
Hunc propone tibi finemque scopumque laborum
et dabit ingenio vela secunda tuo.

Her paa det malede Billede, Drenge, I Jesus betragter,
ham, for hvem Himmel og Jord skælver, og Helved har Gru.
Han er den, som Gud Faders, den Højestes, Visdom er kaldet,
ham sin Taksigelse bring, hver som i Verden er viis.
Først ved sin Lærdom som tolvaars Dreng stor Undren han vakte,
dengang han Skriftkloge gav klare belærende Svar.
Dernæst, at han skulde blive den store Lærer for Verden,
Faderen selv ved hans Daab siger i herlig Sentens.
Derfor velan, min Dreng, allerede fra tidligste Barndom
lær ham tilfulde forstaa, klog du da bliver og from.
Ham du bringe din Hyldest i Bøn og Salmer ved Daggry,
og naar til Hvile du gaar, ej du ham slippe af Sind.
Maalet forfølg for din Søgen i Lid til ham, din Beskytter;
Leddiggang stedse du sky, hæslige Lyster forsag.
Ham du dig stille for Øje som Grænse og Maal for din Higen,
og — han vil skænke din Aand Luftningens løftende Fang.

THUMMELUMSEN – IKKE MELLERUP

AF ARTHUR FANG

Sidste Vinter løb en Film, betitlet »Thummelumsen«, Landet rundt. Den var et temmelig tyndt Afkog af Gustav Wieds Roman »Livsens Ondskab«, der udkom 1899. Hovedpersonen var den af Wied konstruerede Romanfigur Thummelumsen. En Bladudtalelse af Hovedrollens Fremstiller, at han personlig havde kendt Antikvitetshandler Mellerup i Roskilde, genoplivede den gamle Antagelse, at Thummelumsen skulde være den samme som Otto Mellerup.

Lad denne Lejlighed blive benyttet til at faa aflivet dette Sagn. Ud fra eget fleraarigt personligt Bekendtskab og paa Grundlag af en nær Slægtnings Meddelelser skal der her fortælles lidt om den virkelige Mellerup.

Otto Hauerberg Mellerup var født paa Ladegaardsmøllen ved Roskilde 18. April 1871. Hans Forældre var Møller Hans Otto Mellerup og Mette Karen Marie, f. Kornerup. Hans Faders Forældre var Møller Søren Christian Mellerup i Ladegaardsmøllen og Inger Marie, f. Schiøler, mens Moderens Forældre var Gaardejer i Gundsølille Eduard Emil Kornerup og Maren Christensdatter. E. E. Kornerup var Søn af Møller i Hove Mølle Jens Peter Kornerup og Hustru, født Hauerberg, han var et af Købmand Peder Kornerups 17 Børn i hans andet Ægteskab med Kirstine Abel. P. Kornerup var som ung indvandret fra Allerslev til Roskilde, hvor han blev en rig og betydende Storkøbmand og Stamfader til den vidtforgrenede Roskilde Kornerup-Slægt.

Møller Hans Otto Mellerup døde i 1880 kun 45 Aar gammel, tilbage sad hans 32-aarige Enke med fem Børn, fire Sønner og en Datter, det ældste Barn var 13 og det yngste 3 Aar gammelt. En Tid forsøgte Fru Mellerup at opretholde det gamle Hjem i Ladegaardsmøllen, men det lod sig ikke gøre ret længe. Med tungt Hjerte maatte hun bryde op og søge ind til Roskilde. Møllen blev solgt, og Fru Mellerup købte Ejendommen Algade Nr. 49, tæt ved Røde Port. Hun løste Detailhandlerborgerskab, indrettede en lille Cigarbutik, klemte sig med sin Familie sammen i Resten af det snævre Hus og optog en meget haard, men ærefuld Kamp for Tilværelsen. Det gjaldt jo først og fremmest om at faa Børnene i Vej.

Den ældste Søn blev Snedker, men døde kun 25 Aar gammel som Elev paa Rødkilde Højskole. Den tredjeældste Dreng kom i Smedelære, rejste senere til England, blev Maskiningeniør og Direktør for en Maskinfabrik, saavidt vides lever han endnu. Den yngste Søn kom i Barberlære og fik en god Forretning i Holbæk, han døde 1918. Datteren Anna Marie var svagelig, hun blev ikke gift, men opholdt sig til Stadighed i Hjemmet; hun var kun 42 Aar gammel, da hun døde i 1919. Den næstældste Søn Otto Mellerup var heller ikke stærk og noget vanfør som Følge af et Ulykkestilfælde. Ude paa Ladegaardsmøllen var han styrtet ned fra et Stænge og havde beskadiget Ryggen, saa han siden var skæv og skruttet. Det var at forudse, at Drengen, der maaske som Følge af Invaliditeten var blevet noget sær, vilde faa vanskeligt ved at klare sig ude i Verden; han maatte lære noget, der ikke oversteg hans Kræfter, og hvorved han længst muligt kunde bevare sin Tilknytning til Moderen og til Hjemmet. Otto blev derfor udlært som Cigarmager. Gennem en Aarrække rullede han Cigarer for en fast Kreds af gode Kunder i det roskildske Borgerskab, desuden hjalp han sin Moder i Forretningen og med andet forekommende Arbejde.

Først ret sent og i Begyndelsen under meget beskedne Former begyndte Otto Mellerup at optræde som Antikvitetshandler. Det var i første Række Kærligheden til de smukke gamle Ting, som førte ham ind herpaa. Mellerups havde selv gode Møbler og Sager i Sølv, Kobber og Malm. Den lille Stue ved Siden af Butikken ud mod Algade var en Helligdom, hvor man hægede om Familieminderne. Vel var det nok et lille Hjem, hvor meget smaa Forhold nu havde til Huse; men Stuen fortalte, at de Mennesker, som boede her, ikke alene materielt havde kendt bedre Dage, men var af gammel Slægt og ejede medfødt Kultur. Og Stuens Tale blev underbygget af dens Beboere. Der udstraalede Værdighed og Ro fra Fru Mellerup forenet med en sund Selvfølelse. Jeg har kun kendt Fru Marie Mellerup som ældre, med hvide Haar og skarpt markeret Ansigt af fin Form. Trods megen Modgang og til sidst Blindhed bar hun med Rejsning det smukke Racehoved.

Lige saa stilfærdigt og roligt som hun selv færdedes hendes to Børn Otto og Anna i Hjemmet. De elskede og højagtede den gamle Mor og bevarede hele deres Liv den Respekt og Ærbødighed, der i »gamle Dage« var naturlig for Børn i deres Forhold til Forældrene. Mor var det Midtpunkt, hvorom alt drejede sig, hende gjaldt det om at glæde og lette Besværet for; alle tre havde de kun det eneste Ønske, at faa det til at gaa saa godt som muligt og helst fremad mod lysere Kaar.

Ad en Vej, som ingen af dem havde tænkt, skulde det blive muligt. Otto havde i Ny og Næ købt nogle Malmmortere, Kobberkedler og lignende. Ude paa den Smule Gaardsplads, der hørte til Huset, sled han i det med Rensemidler og Klude for at faa det irrede Kobber og sorte Malm til at straale og funkle. En Dag stod der i Butiksvinduerne foruden Cigarkasserne, Tobakskarduser og Piber udstillet en Kobberkedel saa blank, at man kunde spejle sig i den, og et Par straalende Mortere. De smukke Sager fandt snart Købere. Nye Ting blev indkøbt i Omegnen og gjort i Stand. Ganske umærkeligt havde den lille Cigarforretning skudt Knop og var nu ogsaa blevet Antikvitetshandel.

I Begyndelsen var Fru Mellerup fyldt med alle mulige Betænkeligheder. Først og fremmest ængstelig for, at Otto skulde komme til Skade med Hænderne ved de stærke Sager, hvormed aargammelt Ir og Snavs blev ætset af Metaltingene. Dernæst lidt bange for, at deres smaa Penge ikke skulde række til. Naar Sønnen talte om nye Indkøb, kunde Moderen indvende: Jamen Otto, du har jo endnu noget fra forrige Gang, du ikke har faaet solgt. Men Ængstelsen blev overvundet. Der kom mere og mere Gang i Antikvitetshandelen, og den bragte lidt efter lidt den haardt tiltrængte Lysning i deres Tilværelse.

Det gik til sidst saa godt, at Otto Mellerup kunde leje Butik alene for sin Forretning, nemlig i Algade

Nr. 37, lige ud mod Hestetorvet. Han var allerede forinden saa smaat begyndt at opkøbe gamle Møbler, mest Mahogni, og lade dem sætte i Stand. Med Butiken kom der større Sving i Forretningen, og det gik godt fremad. Særlig under Verdenskrigen og i Efterkrigstiden gjorde Mellerup gode Forretninger. Gennem Gustav Wieds Roman var han blevet kendt over det ganske Land, og langvejs fra kom der Folk til Roskilde for at købe hos Mellerup og ikke mindst for at tage Manden selv i Øjesyn. Mellem sine Kunder talte han Medlemmer af Kongefamilien og mange Adelige. Der er ingen Tvivl om, at Mellerup i de Aar har lagt Grunden til en Formue. Da hans Bane som Antikvitetshandler kulminerede, havde han Butik i gode og rummelige Lokaler i den store Gaard Algade Nr. 37, dér hvor der senere blev indrettet Kontorer for Foderstofforeningen.

For det smukke Samliv i Hjemmet ved Røde Port havde Datterens Død været et haardt Slag, og da Moderen syv Aar senere døde, fik Otto Mellerup et Knæk, han ikke kunde forvinde. Med sin Mor mistede han Holdepunktet i Tilværelsen. Hertil kommer, at han paa en Maade, ingen har kunnet forstaa, maa have tabt sine sammensparede Penge; efter hans Død var der i hvert Fald intet af Betydning i hans Bo. Nu tog hans Særhed mere og mere Overhaand og bragte ham maaske Sindssygen nær. Men han blev ikke saa syg, at han mistede Overblikket over sig selv. Mødte man ham i den sidste Tid, naar han trak frisk Luft i Klostermarken, kunde han, paa Spørgsmaalet om hvordan det gik, se paa En med et Par uendeligt sørgmodige Øjne og dødsens træt svare, idet han løftede Fingeren op mod Panden: Ikke godt, jeg tror, det rabler deroppe. Naar man saa vilde slaa det hen, kunde han ligesom forsøge sig med en yderst svag Afglans af sit gamle, meget sigende Smil. En halvanden Aars Tid laa han til Sengs paa Sct. Maria Hospital og døde den 20. November 1932, kun 61 Aar gammel.

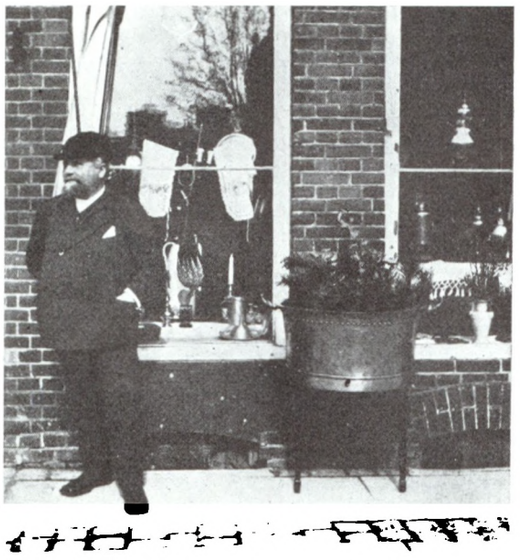

Antikvitetshandler Otto Mellerup.

Billede efter Billede dukker frem, naar man mindes Mellerup. Først den altid sirlige og som blæste Butik i det lave røde Hus ved Hestetorvet. I Vinduerne Kobberkander, Tinkrus, Messingstager, Guldnakker og Hedebosyning, i Butikens Baggrund et Par blankpolerede Mahognimøbler eller en jernbeslaaet Laagkiste. Foran Butiken dens Vartegn: en stor, skinnende Kobbergryde med Grangrene og dens største Seværdighed: Manden for det hele, Mellerup selv. En lille, bred, lidt skruttet Mand, altid pillent klædt: dobbeltknappet, graameleret Jakke med skinnende hvidt Lommetørklæde i Brystlommen — blankpudsede, meget brednæsede Støvler — og til denne jævne Klædning en veritabel Jockeykasket af sort Silkefløjl. Under Fløjlet et lidt pluskæbet, rødkindet, rart Ansigt med et firkantet, tidligt graasprængt Skæg.

Stille og fredeligt stod han og saa sig Liv og Færdsel an med venlige, vandblaa Øjne. Viste en forbipasserende Interesse for Sagerne i Vinduet og tiltalte ham, saa Mellerup op med troskyldigt Lys i Øjnene, men nøje iagttagende og vurderende. Lidt efter blev Kunden indladt i Boden og fik allernaadigst Lov til at købe en Genstand til en temmelig høj Pris og gik med Følelsen af, at den lille, mærkelige Mand havde vist ham en sær Naade og rimeligvis solgt et Familieklenodie til en uanstændig lav Pris.

Men kom Kunden igen, og var det en kultiveret Mand med personlig Interesse for de gamle Ting, opgav Mellerup den yderste Befæstning i sin Reservation. Det vandblaa Smil i Øjnene behøvede ikke mere at være troskyldigt, det blev varmere, næsten fortroligt. Det blev til Passiar om alle de kønne og morsomme Ting, Mellerup som ingen anden forstod at støve op, gøre i Stand og pudse fine. Det var det, der morede ham allermest ved Forretningen: at faa noget fint ud af noget tilsyneladende Skrammel. Og ligesaa med Møblerne. Ormædte og mølbidte Sofaer blev ved Samarbejde mellem Mellerup og en dygtig Snedker til hele Perler af gammel Møbelkunst. Her laa Fidusen og her laa Avancen.

Kom man oftere til Mellerup og blev nogenlunde bekendt med ham — der er vist ingen, der kan paastaa at have kendt ham til Bunds — saa faldt den ene Skal efter den anden, og man begyndte at kunne skimte det, der laa bag.

Han var jo af god, gammel Familie, stolt af at stamme fra solide Bønder, endnu mere stolt af gennem Moderen at have Blod fra Kornerup'ernes gamle Patricierslægt. Det smertede ham, at Familien var blevet fattig, havde maattet gaa fra Jorden for at havne i Udkanten af Købstaden. Men Sorgen herover blev aldrig til den syge Besættelse, der hærger Gustav Wieds Romanfigur. Mellerup kunde paa et Tidspunkt have købt Ladegaardsmøllen, men han tænkte end ikke derpaa. Hele Historien med Møllegaarden skyldes udelukkende Gustav Wied. Mellerup selv talte aldrig om den, tænkte vel næppe mere paa den, end andre Mennesker tænker paa det Sted, hvor de har tilbragt deres Barndom. Havde han været saa svært optaget af Møllen, havde han vel søgt at interessere de unge i Slægten for den, men det har han aldrig gjort. Kom Broderbørnene fra Holbæk paa Besøg, skulde de altid paa Traveture ud i Egnen med Onkel Otto; førte saa Vejen tilfældigt forbi Ladegaardsmøllen, saa man den som enhver anden Gaard, tænkte ikke paa at tage den nærmere i Øjesyn eller paa at kigge inden for i Haven.

Ogsaa Invaliditeten maa have pint Mellerup og gjort ham sær. Det ytrede sig mest i en mærkværdig Trang til Selvudslettelse; naar han talte, brugte han aldrig første Person, men en upersonlig tredje Person, han sagde aldrig Jeg om sig selv, men enten En eller Man. For at udbygge Billedet af Otto Mellerup kan det til-

føjes, at han ogsaa har haft sin Hjertesorg. Da han var midt i Trediverne, fattede han Kærlighed til en jævnaldrende Kvinde, der dog ikke saa sig i Stand til at gengælde den. Og godt det samme, for Mellerup var næppe egnet for Ægteskab, men han gik videre med endnu et smertende Saar: han kunde vel kun se sig forsmaaet, mens Sandheden vel nærmest var, at Pigebarnet ikke begreb et Muk af ham. — Historien falder længe efter, at »Livsens Ondskab« var skrevet.

I den første Tid maa det have været med bitter Overvindelse, at Mellerup gav sig til at sjakre med de gamle Ting. Han elskede dem og betragtede dem inderst inde som Bondens Arvegods, alt for gode til forjaskede Byfolk. Men var Springet først gjort — naa, saa velan, saa blev man saa dygtig, som man kunde blive, og snu, naar det behøvedes. Mellerup var altid reel overfor Folk, der satte virkelig Pris paa de gamle Ting, men hvorfor ikke dyppe Snobberne lidt? Han var en solid og ærlig Mand, tvunget til at gøgle lidt for det ærede Publikum, fordi man nu engang skal leve. Derfor vel den besynderlige Jockeyhue. Da Mellerup stod paa Højdepunktet og nu og da var Gæst hos nogle af sine adelige Kunder, hos Baron Reedtz-Thott paa Fedgaard eller hos Dinesens paa Rungstedlund, for blot at nævne et Par Stykker, var den før beskrevne Uniform blevet et Nummer finere: under en sort, dobbeltknappet Jakke aabenbarede der sig en fornem sort og hvidternet Vest, de firkantede Blanklæders var afløst af tofarvede Sko af rødt Saffian og sort Lak, mens en sølvknappet Stok afsluttede Pragten.

Mellerup var mere end dobbeltbundet, som alle Mennesker er det, den rolige, religiøse, højskoleinteresserede Mand skjulte under Overfladen højst mærkelige »Væsener«, der dog kun kom frem, naar man kendte ham godt. De kunde danse som smaa, lodne Fauner i de skikkelige Øjne, men en sjælden Gang var de afløst af sorte, djævelske Udyr, der sprængte Blikket og for et Øjeblik fik det til at funkle i Vanvid, mens et satanisk Smil fortrak det tilforladelige, rødmossede Ansigt. Saadanne Øjeblikke, der heldigvis kun forekom yderst sjældent, var uhyggelige, man anede jo, at denne Mand inderst inde var saa forpint og splittet, at han maatte bryde sammen, hvis noget ekstra traadte til.

Paa et tidligt Tidspunkt har Gustav Wied lært Mellerup og hans Familie at kende. Med sin Lydhørhed for Repliken har han hastigt indfanget Mellerups besynderlige Maade at udtrykke sig paa og har bemærket sig et Par Træk af hans Livshistorie. Sammen med mange andre Modelstudier blev de omstøbt til den barokke Figur Thummelumsen, der helt ud er en Frugt af Gustav Wieds Fantasi og kun har yderst faa Berøringspunkter med den virkelige Mellerup. Men i Roskilde vidste man, at Wied kom hos Mellerups; i »Livsens Ondskab« var der en Mand fra en Mølle, der udtrykte sig paa en lignende mærkelig Maade som Mellerup, altsaa maatte han og Romanens Thummelumsen være een og den samme. Hertil kommer sidst Filmsskuespilleren, der ved sin Ytring om at have kendt Mellerup atter kæder ham sammen med den ubehagelige Herre i Romanen. Hermed skulde Myten være moden til Opbevaring. — Lad det derfor blive fastslaaet, at Romanens Figur er skabt af en Digter og bygget over mangfoldige spredte Indtryk, indsamlet mangesteds fra og til forskellige Tider.

DEN SKÆBNESVANGRE BRÆNDING

AF MORTEN KORCH

Det var en klingende Frostnat et Par Dage før Jul. Stjernerne tindrede paa Himlen, og Maanen sendte sit hvide Lys ned over den snedækte Jord. Det gamle Teglværk med de lange, lave Længer og snedækkede Skure laa som en Trylleverden. Vinternatten derude var saa højtidsfuld og stille; men inde paa Teglværket var der Liv, Spænding og Kamp.

Der blev brændt i en af de store Ovne, der var altid Spænding, naar der blev brændt; men denne Nat var Spændingen større end nogensinde før, de fleste derinde forstod, at noget vigtigt stod paa Spil. Kalle Madsen, den halvgamle Brænder, stod sammen med Teglværksejeren Niels Møller foran et af Fyrhullerne. Kalle havde aabnet Lemmen og kiggede ind i den hvidglødende Kanal.

»Ja, dygtig til at fyre, det er han nu, saa maa De sige, hvad De vil«, sagde Kalle lidt trodsigt og stak sit morsomme, spidse Ansigt op fra Fyrgangen. »Prøv bare at se, den er nøjagtig ens over det hele, selv helt ude i Enden er den med. Det bliver en fin Brænding, det er jeg vis paa«. Kalle traadte til Side og lod Møller faa Plads til at se. Efter Møller kom Ovnsætteren Jesper for ogsaa at kigge.

»Ja, lad os nu først se, om han kan faa noget at prale med«, sagde Jesper spottende.

»Det ser da ud til det«, vedblev Kalle. »Han mangler kun et Par Fyr, saa er han færdig, og jeg har aldrig set en finere Ovn i alle de Aar, jeg har været her«.

Niels Møller var traadt et Par Skridt tilbage, han saa paa de to Mænd, men sagde intet. Han var en statelig Mand nær de halvfjerds Aar, hans Ansigt var klogt og myndigt med tæt graat Haar. Han talte kun lidt, han var en streng Herre, men alle respekterede ham for hans Retsind og Dygtighed. Nu stod han sikker og rolig, som han plejede, og ingen kunde se, hvad han tænkte.

Straks efter lød der hurtige Skridt, og den unge Keramiker Otto Steen og Møllers unge Datter Juliane kom løbende.

»Saa fyrer vi igen«, sagde Otto bestemt. »Denne Gang skal det gaa stærkt, og Lemmene skal lukkes i en Fart«.

»De kan bare sige til, vi skal nok lystre«, svarede Kalle Madsen og aabnede de fire Fyrlemme.

I næste Øjeblik var Arbejdet i Gang. Jesper og Kalle og den lille Juliane kastede de lange, flækkede

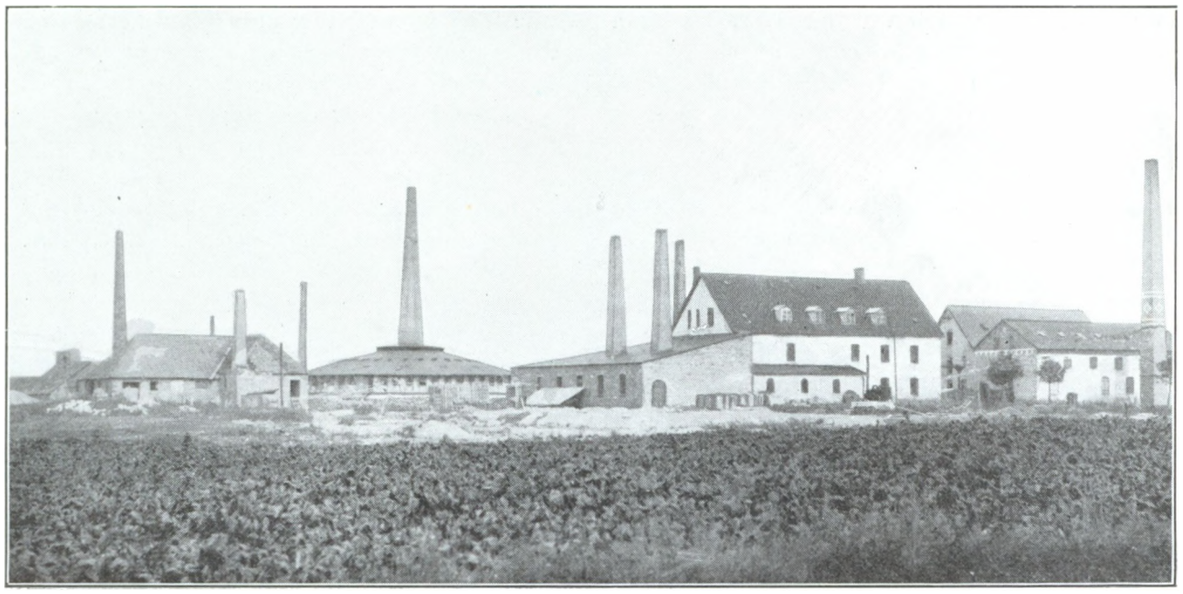

Hakkemose Teglværk, hvor Novellen foregaar. Forfatteren Morten Korch var fra 1909—12 Direktør for Hakkemose Teglværk.

Brændestykker ind, medens Otto stod bagved og gav sine Ordrer.

»Lad mig hjælpe til, jeg fyrer her« sagde Møller og kastede hurtigt og sikkert Brændestykker ind.

»Længere ind med Stykkerne«, kommanderede Otto, medens han skød Gløderne tilbage med Rageren.

Niels Møller vidste nøjagtig, hvorledes der skulde fyres, hvert Stykke kom til at ligge, hvor det skulde.

Lille Juliane anstrengte sig næsten over Evne, hendes kønne Ansigt blussede af Varme, og Ildskæret flammede i hendes lyse Haar. Det var uvant Arbejde; men det var tydeligt, at hun vilde gøre det godt. Hun greb tappert om Brændestykkerne og kastede dem ind. Hun var iført en hvid Kittel med et stramt Bælte om Livet, hun var lille og slank; men hendes Bevægelser var sikre og yndefulde. Møller saa paa sin Datter, hendes friske Ansigt var altid kønt; men Spændingen havde gjort hende endnu kønnere end sædvanlig. Han havde egentlig forbudt hende at være med, hun havde trodset ham, alligevel tav han. Han havde selv lært hende at være Keramiker, og nu vilde han ikke bruge Magt.

Straks efter var Fyringen endt, og Otto lod Lemmene lukke. Møller gik med rolige Skridt ind paa Kontoret, og Otto og Juliane løb om til den anden Side af Ovnhallen for at se ind i Ovnen.

Nu traadte Rasmus Krogh nærmere, han var Nabo til Teglværket, han havde intet med Teglværket at gøre, men han interesserede sig for Arbejdet, og naar der brændtes den sidste Nat, var han i Regelen med.

»Spiller I Komedie? Hvordan er det I bærer jer ad i Dag?« spurgte han og saa paa Jesper.

»Ja, og det er en værre Komedie«, svarede Jesper og spyttede Skraaen ud.

»Det er altsaa ham den unge Pottemager«, fortsatte Rasmus.

»Sig dog ikke Pottemager, Menneske«, haanede Jesper. »Han er hverken Pottemager eller Teglbrænder, nej, han er Keramiker. Jeg har været Brænder i over 30 Aar; men nu vil den Fyr lære mig at fyre«.

»Nu skal jeg fortælle dig det hele«, afbrød Kalle Madsen. »Du ved, vi har noget sort Ler ude i den yderste Lergrav, vi har aldrig faaet noget ud af det, men lige siden den unge Steen kom her, har han eksperimenteret med det«.

»Ja, og hver Gang han prøver at brænde, bliver det hele ødelagt«, indskød Jesper.

»En hel Del har han ødelagt«, fortsatte Kalle, »men vi har alligevel set nogle enkelte Prøver, som vi aldrig har set Magen til. Han har lavet nogle Glasurer, som skal passe til det sorte Ler, og han tror bestemt, at det skal lykkes for ham. Du skulde have set nogle Skaar, der laa inde i Ovnen sidst«.

»Saadan bliver det jo saa tit, naar en Ovn brænder sammen«, indvendte Jesper.

»Hidtil har han brændt i den lille Prøveovn«, vedblev Kalle. »Men nu tror han, at han kan klare det og har faaet Lov til at fylde den store Ovn her. Det er dyrt, det er meget, der staar paa Spil. Han har faaet Møller til at sige ja, han har fyldt Ovnen selv, og han har staaet for Brændingen og det hele. Hvis det lykkes, saa skal han forestaa hele Keramikhistorien; men hvis det gaar galt, skal han selv betale Skaden, og saa er han færdig her. Du kan forstaa, at det betyder meget, hvordan det gaar«.

»Og Juliane hjælper til«, sagde Rasmus Krogh nysgerrigt.

»Det gør hun, det betyder kanske ogsaa noget for hende«, svarede Kalle. »Møller har jo bestemt, hun skal giftes med Direktør Nielsen inde i Byen, men Gud ved, hvordan det nu gaar?«

»Du tror vel ikke, at Møller lader den Fyr faa Juliane«, sagde Jesper haanligt.

»Ja, det er altsaa det, det staar paa. Møller er ikke nem at bøje, det ved vi; men Juliane er hans Øjesten, og hvis dette gaar godt, saa kunde det dog være«.

»Jeg troede, du kendte Møller, naar han har sagt nej, saa bliver det nej, og det er godt det samme«, svarede Jesper vredt.

Mændene blev afbrudt af Juliane, som kom løbende ned forbi dem. »Skynd dig og kom Far«, raabte hun med Jubel i Stemmen og løb ind mod Kontoret.

Møller rejste sig brummende, men det varede lidt, før han fulgte efter sin ivrige lille Datter.

Omme bag Ovnen stod Otto og Juliane og ventede paa ham. Midt paa Ovnvæggen var der en lille Rude,

som stod i Forbindelse med et langt Rør, saa man kunde se ind i den brændende Ovn.

Otto Steen kiggede ind. »Det er næsten kønnere, end jeg havde troet«, sagde han og traadte tilbage med et forlegent Smil. »Du ved jo, hvordan jeg har slidt for det, og hvor tit jeg er blevet skuffet, men nu er det lykkedes meget bedre, end jeg kunde vente. Du ved slet ikke, hvor glad jeg er, Juliane«. Han vendte sig lidt bort for at skjule, at han var bevæget.

»Aah, maa jeg faa Lov at kigge igen«, udbrød Juliane og traadte op paa en Mursten for at naa. Hele Ovnen derinde var en hvidglødende Verden; men naar man havde set et Øjeblik, traadte alt tydeligt frem. Den lignede nærmest en Bikube bestaaende af smaa Celler, den ene bag den anden i hele Ovnens Længde. I hver lille Celle stod en Vase eller Figur. Glasuren var nu naaet Smeltepunktet, og Juliane havde aldrig i sit Liv set saadanne Farver. Det straalede i rødt, grønt, gult og blaat med Skær af Sølv og Maaneskin og Glans af Guld. Der var Vaser med Farver som Rubiner og glimrende ædle Stene, og det glødende Skær forvandlede det hele til en Trylleverden. Hun kunde se langt ind i Ovnen, og Ilden gjorde alt dobbelt klart, det var som at se ind i et Kalejdoskop.

»Det er, ligesom jeg saa ind i Himlen«, sagde hun og traadte tilbage. Hun tørrede hastigt en Taare bort, saa slog hun sine Arme om Ottos Hals. Hun tænkte ikke paa, om nogen saa det, hun kunde ikke andet.

Saa lød der faste, bestemte Skridt, det var Møller, der kom. De to unge naaede lige netop at komme fra hinanden. Møller saa med rynkede Bryn paa deres bevægede Ansigter, saa traadte han hen og kiggede ind i Ovnen. Møller elskede sit Fag og forstod det som faa, han saa endnu mere, end Juliane havde set. Han saa ikke alene Farvernes fortryllende Skønhed, men ogsaa de enestaaende faglige Resultater, der var naaet. Det var det upaaagtede sorte Ler nede fra hans egen Lergrav, der ved Hjælp af Ilden og den sjældne Glasur blev til et straalende Eventyr. Hvor Juliane kun havde set glødende Taager, der saa hans øvede Øjne smaa Flammer, der snoede sig om Vaserne som legende Børn eller i yndefuld Dans. Han saa en Ovn, der næsten var nøjagtig lige varm ved Siden, paa Midten, under Hvælving og i Bund, et Mesterstykke af Brænding.

Og som han stod og stirrede, var der noget ved Synet derinde, som rørte hans Hjerte. Han forstod mere end de fleste Ildens Lære og vidste, at Brændingen var et storslaaet Billede paa Menneskenes Liv. Han havde et tænksomt og fint Sind, og Ilden havde lært ham at kende Livets evige Sandheder. Han vidste, at et Menneskehjerte er som det raa Ler, med Taalmod maa det formes og forsynes med Glasur, saa sætter Vorherre det ind i sin Brændeovn, og gennem Modgang og Sorger bliver det lutret i Livets Ild. Meget bliver til Slagger og Vrag, men undertiden forvandler Vorherres Ild et Hjerte, saa det skinner som Stjerner og Guld og ædle Stene. Saa favner man noget af Lykken og oplever noget af Livets Herlighed. Ilden og de straalende Farver talte saa forunderligt om de Længsler og Drømme, han selv havde næret som ung. Ogsaa han havde drømt om at finde det vidunderlige Ler og den skønne Glasur, der tilsammen ved Ildens Hjælp skulde blive den skønneste Kunst. Og langt inde fra Ovnens Midte kom Flammerne bærende med Tanker og Drømme fra Evighedens forunderlige Verden. Da han traadte tilbage fra Ovnen, var hans Tanker langt borte, og han havde glemt alt omkring sig.

Nu kom Jesper sammen med Kalle Madsen og Rasmus, de skulde ogsaa se. Jesper traadte hurtig tilbage, da han havde kigget, han ærgrede sig over det, men kunde ikke finde noget nedsættende at sige.

»Det er ikke til at forstaa, at Mennesker kan skabe saadan noget«, sagde Rasmus betaget.

Kalle Madsen kiggede sidst, Kalle var en ægte Brænder, han forstod sig paa Ild og havde et følsomt Sind.

»Folk, der aldrig har set ind i saadan en Ovn, de ved det ikke; men jeg tror, at lige naar Glasuren smelter, og det er saadan Glasur som denne, saa er det noget af det kønneste, vi kan faa at se i denne Verden«. Han saa paa de to unge, og de vidste begge, at han kun ønskede dem godt.

Pludselig hørtes en Lyd inde fra Ovnen, det lød som et Varselsskud og endte i en mærkelig dump Stønnen. De lyttede alle i den største Spænding og Angst, de vidste, at et eller andet Sted inde i den mægtige Kube var en Celle sunket sammen. Maaske betød det ingen større Ulykke, men det kunde ogsaa rive Celle efter Celle med sig og bringe hele Ovnen til at styrte sammen. Det næste Minut vilde bringe den skæbnesvangre Afgørelse. De to unge var traadt et Par Skridt tilbage, Otto vendte Ryggen til Mændene, saa ingen kunde se hans Ansigt. Juliane havde foldet sine Hænder og havde Taarer i Øjnene, Møller vidste, at hun bad til Vorherre for sin Lykke.

Nu kom det, først et højt og ildevarslende Skrald og straks derefter en Række Skred, det lød som de sørgende Geværsalver over en Død. Til sidst hørtes et mægtigt Drøn, saa blev alt stille.

Møller behøvede ikke at se ind, han vidste, at alt derinde var styrtet sammen og laa som en ødelagt, sammenfiltret Masse i Ovnens Bund. Han saa alligevel ind og saa, hvorledes en sort og truende Røg helt havde faaet Magten over den lyse Ild. Han havde oplevet lignende Katastrofer saa tit og forstod at bære dem. Da han gik bort fra Ovnen var der intet at se paa hans Ansigt.

Otto Steen stod lidt afsides; da Møller naaede ham, traadte han frem. Han var bleg, men hans Stemme var fast nok, næsten haard. »Saa gik det alligevel galt«, sagde han, »Leret kunde altsaa alligevel ikke staa for Varmen, jeg har skuffet Dem igen, Møller, det gør mig ondt. Her er min Sparekassebog, der staar fire Tusinde og to Hundrede Kroner, det er for lidt, det ved jeg godt; men jeg har ikke flere. Og saa — ja, saa rejser jeg, jeg er færdig her paa Teglværket«.

Møller saa fast paa den unge Mand, saa tog han mod Bogen og gik ud af Porten for at komme hjem til Hovedbygningen, hvor han boede.

De følgende Dage talte Møller kun lidt med Juliane, han saa, hun havde grædt, og der var ikke megen Julestemning paa Teglværket. Juleaftensdag var Ovnen endelig afkølet nok til, at det var muligt at gaa derind. Møller havde givet Ordre til, at intet maatte røres derinde, før han selv kom. Nu gik han derind sammen med Kalle Madsen, som holdt en Lampe for ham. Der var umaadelig varmt inde i Ovnen endnu, og Sveden trillede ned ad Mændenes Pande og Kin-

(Fortsættes Side 24)

GAMLE ROSKILDE-BORGERE

Kommissionær Julius Andersen.
7. Oktbr. 1866—27. Febr. 1942.

Kaptajn H. V. Bang.
14. Septbr. 1857—17. April 1942.

Restauratør Marius Christensen.
25. April 1890—14. Oktbr. 1941.

Skrædermester Jens Christoffersen.
19. Marts 1844—23. Juni 1941.

Skoleinspektør J. O. R. Eriksen.
13. Febr. 1876—7. Oktbr. 1942.

Fabrikant J. M. Frellsen.
12. Juni 1867—24. Marts 1942.

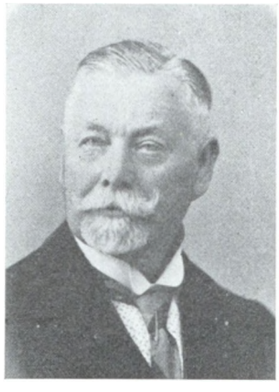

Grosserer N. Chr. Holst.
29. Juni 1869—16. Novbr. 1941.

Købmand H. Jensen.
2. Jan. 1881—12. Marts 1941.

Guldsmed Henning Jensen.
19. Jan. 1899—28. Jan. 1942.

Ejendomsmægler J. P. Jensen.
4. Maj 1868—13. Novbr. 1941.

Fiskeeksportør N. Chr. Jensen.
21. Decbr. 1876—12. Aug. 1942.

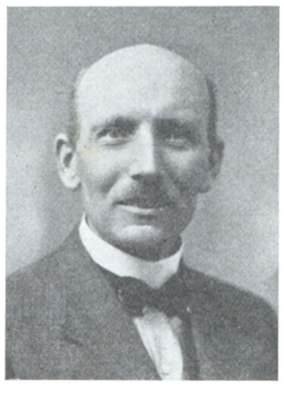

Murermester Niels J. Jørgensen.
27. Febr. 1887—27. Marts 1942.

Musikdirektør Peter Lund.
24. Marts 1859—22. Febr. 1942.

Smedemester C. E. Pedersen.
24. Aug. 1885—3. Febr. 1942.

Fisker Peter Plæhn.
25. Aug. 1860—3. Maj 1942.

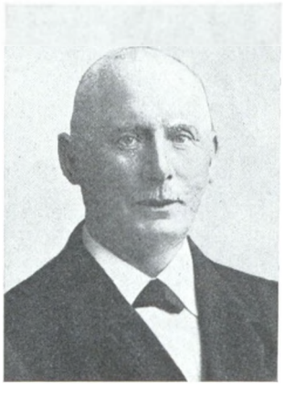

Tømrermester Thomas Reimer.
14. Aug. 1863—20. Septbr. 1942.

der. Alle de smukke Vaser laa i store sammensmeltede Kager i Ovnens Bund. Den flydende Glasur havde faaet alt til at hænge sammen i filtrede Dynger, som maatte brækkes op med Hakker. Alt var Slagger og Skaar, men dækket af Støv og Røg og Aske saa man overalt Spor af de skønne Farver.

»Hvor var det Synd, at det skulde ende saadan«, sagde Kalle Madsen. »Hvad gaar De og ser efter, Møller?«

»Jeg ser paa Leret, Kalle. Det er jo ikke smeltet, vil De se, der er ikke en Ting, som har bøjet sig«.

»Ja, sandelig, De har Ret«, svarede Kalle forbavset. »Men hvordan kan det saa være gaaet til?«

»Det er det, vi skal finde ud af, Kalle. Jeg har nu en lille Anelse om det. Ja, tænkte jeg det ikke nok«.

Møller bøjede sig ned og tog en Klump Ler op, det var uformeligt og var helt smeltet af Varmen.

»Det er en af Sidestøtterne ind mod Væggen, den er af Blaaler, og det er smeltet. Se, her ligger to andre Klumper, og saadan ligger de alle hele Ovnen rundt. Kunde De ikke høre, det var Siden her, der skred først, det var det, der lød som en Salve, bagefter ramlede saa hele Midten«.

»Ja, saa min Sandten, jeg er vis paa, De har Ret«, svarede Kalle og tog en Klump i Haanden.

»Otto Steen er dygtig, Kalle, men han er ung; han var for overlegen, han troede, at han kunde gøre al Ting selv, ogsaa sætte Ovn, og det kan han ikke. Men se nu her«, Møller bøjede sig ned, Kalle lyste, og de saa begge en Vase, som var kommet til at staa i et lille Rum helt dækket af Bundplader. Pladerne havde beskyttet den paa alle Sider, den stod som i et lille Hus og var fuldkommen uskadt. Møller tog den op og bar den ud i Lyset, han tørrede lidt Støv bort med sit Ærme og stirrede paa den. Den havde Farver i blaat, grønt og rødt og Guld. Farverne dannede de skønneste Slyngninger og snoede sig om hinanden som Flammer. »Det er er en Prøve paa det bedste, der var derinde«, sagde Møller. »Sig mig, ved De, hvor Steen er, Kalle?«

»Han vilde jo rejse i Dag, Juliane vilde følge ham, de kommer hernede paa Vejen, kan jeg se«. Kalle var gaaet hen til Vinduet og kiggede ud.

»Hent dem begge to og sig, at jeg vil tale med dem«. Kalle skyndte sig ud, og Møller bar Vasen ind i den store Hal. Han satte den paa et Bord, hvor Solen kunde skinne paa den.

Et Øjeblik efter kom Kalle med begge de to unge. Møller nikkede til dem og smilte venligt.

»Det var godt, jeg traf Dem, jeg vilde gerne sige Farvel, men jeg har desværre kun lidt Tid«, sagde Otto. Møller saa fast paa ham, han kunde se, at Otto var tapper, han tog Konsekvenserne af sit Nederlag, i hvert Fald foreløbig; at han helt havde opgivet Juliane, troede Møller nu ikke.

»De har saamænd mere end Tid nok«, sagde han. »Se, hvad jeg har reddet her«. Møller havde hidtil gemt Vasen bag sig, nu viste han den frem.

»Hvor er den dog smuk«, udbrød Juliane begejstret og greb Vasen i begge Hænder.

»Det er mærkeligt, Leret har jo holdt, den har ikke bøjet sig det allermindste«, sagde Otto og saa paa den.

»Men det er vel det eneste, der er reddet«, tilføjede han efter en lille Pause.

»Det er vist sandt nok; men det betyder mere, end De tror. Jeg har været inde i Ovnen og undersøgt alt. Deres Lerblanding har holdt, Steen. Jeg saa ikke en Genstand, der var smeltet eller havde taget Skade af Varmen. Og Glasuren! Jeg vil blot sige, at De har holdt, hvad De lovede. Deres Vase her er et Underværk«. Møller saa atter paa Otto Steen og nikkede.

»Jamen saa forstaar jeg slet ikke«, udbrød Otto forbavset.

»Nej, heldigvis forstaar I unge ikke alt, selv om I ogsaa er nok saa kloge. De har været for overmodig, Steen, De vilde klare alt selv, saa fik De deres Straf. Men tag nu Deres Sparekassebog, det var et stort Tab; men jeg haaber, vi kan tjene Pengene igen. Nu gaar jeg ind paa Deres Forslag, og De skal være min Kompagnon og staa for Keramiken. Ja, det vil sige, lidt Hjælp skal De naturligvis have«. Møller saa skælmsk paa Juliane. »Pak saa hellere Deres Kuffert ud igen, De maa hellere blive og fejre Julen hos Juliane og mig«.

»Aah Far, er det virkelig sandt?« udbrød Juliane og tog sin Far om Halsen.

Møller saa først paa sin Datters lykkelige Ansigt og derefter paa den unge Steen. »Han vandt alligevel, Juliane«, sagde han alvorlig. »Han har gjort et godt Arbejde, Vorherre hjalp ham med sin Ild, og nu maa vi se, om vi kan give ham hans Løn«.

Pludselig stod Kalle Madsen ved Siden af dem. »Jeg vil gerne have Lov til at ønske til Lykke«, sagde han.

Nu kom Jesper sammen med flere af Folkene. Møller viste dem Vasen, og de var forundrede over og roste den i høje Toner.

Kun Jesper var ironisk. »Hvis det er det eneste Stykke, der er reddet, er den ogsaa dyr nok«, sagde han.

»Det ser en virkelig Pottemager aldrig paa«, svarede Møller. »Han tænker ikke paa Arbejdet og Udgifterne, han tænker paa, at der er skabt et Mesterværk og naaet et højt Maal«.

»I snakker allesammen om Vasen«, sagde Kalle Madsen og stak sit spidse Hovede i Vejret. »Jeg vil nu ønske til Lykke med Forlovelsen, for det er da det vigtigste«.

Juliane saa ængstelig paa sin Far; men Møller lo blot og saa skælmsk paa hende.

»Ja, selvfølgelig er det det vigtigste, Kalle; men kom nu over paa Gaarden allesammen i Aften og faa en Bolle Punch, som I plejer, for i Aften vil vi have en glædelig Jul. Nu gaar jeg, og I to følger med«. Møller gik fulgt af de to unge. Juliane havde taget Vasen i sin Favn, og medens hun gik sammen med Otto, saa hun endnu en Gang paa den med et lykkeligt Smil.

Aarets Vise.

Hvis jeg skulde skrive en Præken til Jul,
saa vilde jeg Roskilde prise,
men Holbæk nok blev af Misundelse gul,
og Ringsted vil sige, min Præken er hul.
Jeg skriver derfor kun en Vise.

Vi havde en Vinter med Sne, Frost og Is,
men Gaderne altid var rene!
Man læste med Glæde sin Aftenavis,
og meget faa Varer er steget i Pris,
kun Høstsilden faar Notabene.

Der falder saa let, naar en Ligning bli'r lagt,
et Ord, der i Sindet sig brænder.
Naar Jensen til Jensen faar det og hint sagt,
Partiet stilfærdigt en Ordning faar bragt.
Men sejrer de begge? — Det hænder!

Vi savner en Sportsplads paa Vænget mod Nord,
men hvad skal med Kirken vi gøre?
Museum og Fredningsforening i Kor
udraaber: Det faktisk er værre end Mord,
hvis smuldrende Ben man vil røre.

Den Kirke, der laa her, benævnes Sct. Hans,
paa Pladsen er nu nogle Grave,
de omgivet er af historisk Glans,
for gamle Ruiner har Roskilde Sans,
de altid et Fortrin skal have!

En Sportshal vi sikkert i Byen snart faar,
hvortil ogsaa stadig den Venten?
Hos Stigaard indsamlede Penge staar
i Stabler, der næsten til Loftet naar,
— blot Elmertoft skaffer Cementen!

Vor Gas er fortyndet, men nu bli'r den fed,
for Slamgas er højeste Mode,
og Slammet er lugtfri, som alle jo ved,
Kloakerne fører det direkte ned
til Værket — jo, det er et Gode!

Vort Raadhus i Sommer blev ribbet for Sten,
de kastedes ned i en Bunke
af Murerne, der slog dem løse med Skeen,
men det var en Brøler, en værre èn,
for de Sten var Nonner og Munke.

Og Nonnerne klaged' sig hver til sin Munk:
»Aah, Broder, hvad maa vi ej taale!
Er det Axel Holmbom, den slemme Hallunk,
der saadan behandler os? Sikken et Skunk,
der ramte os — ham maa vi aale«.

Nej, Byraadet tænkte: En Sten er en Sten,
og flere, naar de er i Bunke,
saa Holmboms Samvittighed ganske var ren,
men Byraadets — nej, for dér aldrig er én
af Nonner, langt mindre af Munke.

Et Vagthus er bygget paa Raadhusets Tag,
C. B.'eren gaar sine Runder,
han kigger paa Nonner, der ligger i Lag,
han blev jo vor Vimpel og Ballast, vort Flag
i Natten, mens Borgerne blunder.

Udrykningskolonnen, de kønne og blaa,
der Trægaarden har til Kaserne,
faar Pigernes Hjerter til kraftigt at slaa,
og »Føllet« han kigger sørgmodigt derpaa,
han Biplanet er til en Stjerne.

Vort Fjordvand er blevet saa klart som Krystal,
kun 7 Procent Skidt er tilbage,
det *kan* man fordøje, naar bare man skal,
det ikke er noget afskrækkende Tal,
saa lidt kan man næppe nok smage!

Vi havde en Schiøtz-Gang, den ikke er mer,
og den var belagt med Patienter.
I Stedet for vi nu en Weyse-Gang ser,
fortæl mig saa ikke, der ingenting sker,
nej, Byen er fyldt med Talenter!

De ogsaa fandt paa, man kan stjæle en Vej,
den hed og den hedder Sct. Clara.
Man flytter et Navn som i Ordspilsleg
til Vejen, der aldrig var savnet, nej,
men de savner den vist i Sahara.

Det Navneudvalg gaar vel ikke amok,
for saa maa vi gøre dem kolde
og rejse en Stemning og løfte i Flok
og bibringe hele Byraadet et Chok,
vort »Raadhustorv« *vil* vi beholde!

Vi havde en Byfest, et Dyrskue med,
og begge med Optog blandt andet.
En Dronning saa flot gennem Gaderne red,
en Kroning paa Dyrskuepladsen fandt Sted,
men Nydelsen var noget blandet.

Endvidere har vor Borgmester fyldt Aar,
og han blev umaadelig fejret.
Hr. Augsburg bekransed' hans graanende Haar,
ja, bli'r man 70, man med Palmerne staar,
saa først har man endeligt sejret.

Saa vandrer vi videre, snart er det Jul,
vi lytter, naar Klokkerne ringer.
Vi dukker vort Hoved og drømmer i Skjul,
om Vintren bli'r hvid eller grøn eller gul,
vi ta'r alt, hvad Aaret os bringer.

tham.

MINDER FRA DEN GAMLE PRINDS

VED CHR. CHRISTENSEN

Det lakker op mod halvfjerdsindstyve Aar siden, Kaptajn SVEISTRUP i PRINSEN døde, saa det er kun de meget gamle, der har et personligt Indtryk af ham fra deres Barndoms- og Ungdomsaar. Men denne særprægede Skikkelse — Akademiker og Officer, fremragende dygtig Borger i sin By, spillende en Foregangsmands Rolle i dens offentlige Liv — lever endnu i Mindet og i Byens Historie. Hans og det gamle Hotels Historie er skildret i en særlig Bog »Prinsen i Roskilde«, og Roskilde Museum havde i Forvejen Billeder af ham, hans Uniform som Chef for Borgerkorpset, hans Signet og andre personlige Efterladenskaber, men i dette Aar er yderligere værdifulde og smukke Minder om Kaptajnen kommet til Roskilde.

Hotel Prindsen 1865.

Roskilde og Zell i Zillerdalen.

Efter Tilbud fra en københavnsk Kunsthandler har Roskilde Museum ved Køb erhvervet en Række forskellige Ting fra det Sveistrupske Hjem, hvis Dagligstue vi kender efter Tegninger af L. Møller: En Miniature af Familiens førstefødte, en Dreng, der døde knapt 4 Aar gammel under tragiske Omstændigheder, et Maleri fra den af Kaptajnen anlagte Have ved Trægaarden, et Brev fra Sveistrup som Chef for Borgerkorpset til dettes Adjudant og Premierløjtnant, Møller P. Brønniche, Hersegades Mølle, med Ordre til at stille i Uniform hos Kaptajnen i Anledning af, at Frederik VII paa Gennemrejse overnatter i »Prinsen«, det originale, smukt udstyrede Æresborgerbrev, hvori Kommunalbestyrelsen den 1. December 1867 udnævner Sveistrup til Æresborger i Anledning af hans 50 Aars Borgerjubilæum, en Skrivelse, hvori Bestyrelsen for Borger- og Haandværkerforeningen udnævner ham til Æresmedlem i samme Anledning, og endelig en Hyldestsang til ham ved en Fest i Foreningen til Ære for den nye Æresborger.

Hotelforpagter C. Christensen (siddende).

Kaptajn Sveistrup som ældre.

Blandt de Ting, der ved den Lejlighed blev erhvervet, var ogsaa en Tegning, der viser et 2-Etagers Tyrolerhus, tegnet i Blyant, med enkelte Fremhævelser med Rødkridt. Under Tegningen er med Blæk skrevet et Vers med gotiske Bogstaver. Verset indledes: »Dieses Haus steht in Tyrol, zu Zell im Zillerthal«, og det er dateret »Rothschild 20. Mai 1837«, underskrevet af »Deine dankbaren Tyrolersänger Sebastian Leo, Balthasar Leo, Anton Leo«. Kuriøst nok er Mindet om disse Tyrolersangere bevaret for Roskilde paa en anden Maade, nemlig gennem de af Købmand, kgl. Agent O. H. Schmeltz førte, paa mange Maader interessante og for hans egen Tid værdifulde Optegnelser til Roskilde Bys Historie. Under Januar 1894 noterer han, støttet til et ogsaa af ham opbevaret Udklip af Berlingske Tidende:

1894 9. Januar døde i Zell i Zillerdalen 93 Aar gammel Sebastian Leo, den sidste af Tyrolersangerne Leo, som i 1837 optraadte her i Danmark og høstede stort og fortjent Bifald for deres overordentlig smukke, eiendommelige og sympathetiske Sang, ligesom de ved deres personlige Elskværdighed vandt mange Venner ikke mindst her i Roeskilde, hvor man var aldeles henrykt over dem og formelig forgudede dem. Sebastian Leo mindedes derfor med opriglig Glæde den lykkelige Tid han med sine Brødre havde tilbragt i Danmark specielt i Roeskilde og mindedes endnu Navnene paa mange af dem som dengang med saa stor Venlighed kom dem imøde. Det danske Kongehus omfattede han med den største Høiagtelse og bevarede blandt sine kjæreste Minder et Fotografi af Hds. Majestæt Enkedronning Caroline Amalie, som hun i et af sine sidste Leveaar havde sendt ham.

Adskillige fra Byen og Egnen har ogsaa i vore Dage fornøjelige Minder fra Zell i Zillerdalen, idet Lærer

Godvin lagde flere af sine Selskabsrejser i 20'erne til det skønne Tyrol med Besøg i Zell.

En lille Pige, der kravlede paa Kaptajnens Knæ.

Der lever endnu i København en gammel Dame, der som Barn har boet i Hus sammen med Kaptajn Sveistrup, har færdedes i hans Stuer og har været ham en kær lille Veninde. Hun fortæller selv i et Privatbrev, at da Kaptajnen laa Lig i sin Kiste i Dagligstuen, gik hun ofte ind og saa til ham. Hun har holdt af den gamle Mand. Det er Musikpædagog, Frk. Anna Christensen. Hun er Datter af Christen Christensen, til hvem Sveistrup i sine sidste Aar havde bortforpagtet »Prinsen«, og som blev den sidste Vært i det gamle Hotel. Da den gamle Gaard blev nedrevet i 1875 efter Kaptajnens Død i 1874, ønskede han ikke at fortsætte i det nye Hotel. Baade han og hans Hustru var trætte af det opslidende Arbejde, Virksomheden krævede. Frk. Anna Christensen, der nu er 75 Aar, har fra sit Hjem opbevaret en Række Billeder fra »den gamle Prins«, som hun i Sommer gennem Boghandler A. Flensborg har skænket Roskilde Museum. Det er Arvegods fra sit Hjem, men tillige har hun opbevaret personlige Minder af Værdi for enhver, der holder af det gamle Roskilde. Kunstværker er Billederne langtfra, skriver Frk. Christensen og tilføjer, men de kan give et lille Tidsbillede af min kære Fødeby i Tiden 1870 til omkring 1875. Det er Fotografier af hendes Far og Mor, af Kaptajn Sveistrup, af Prinsen m. m., ialt 7 Billeder. Om Slægten skal iøvrigt efter hendes egen Meddelelse oplyses, at hendes Fader døde, da hun var 14 Aar, hendes Moder levede 15 Aar derefter. Foruden Datteren var der to Sønner. Den ældste rejste til Amerika, hvor han virkede som Organist ved den samme Kirke fra 1889 til sin Død i 1921, den anden blev Oberstløjtnant og døde i 1911 i Viborg som Chef for 8. Bataillon. Om sine Barneaar i Prinsen skriver hun, at »de staar som en skøn Drøm for mig«. Vi lader hende i det følgende selv fortælle om sine Minder:

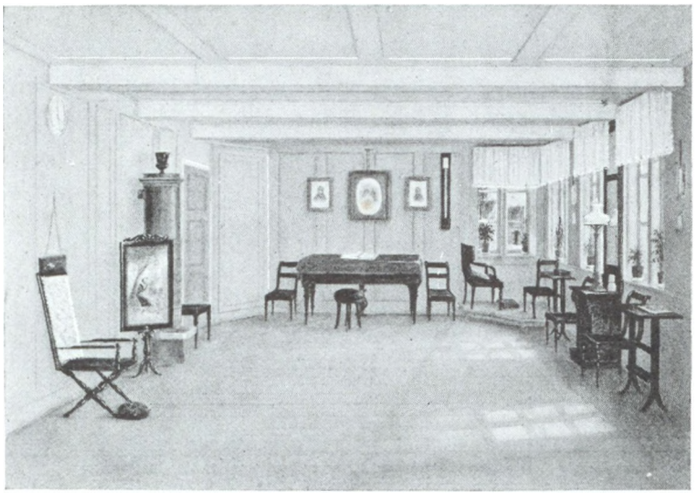

Interiør fra »Prindsens« 1858. Tegnet af L. Møller.

Her ser i jo hel grant den gamle Prindsestue, hvor jevnligt tuller om Captainen og hans Frue.

Da jeg højst regnet har været 8 Aar, dengang mine Forældre flyttede fra Roskilde, staar Minderne om mit første Barndomshjem ret svagt for mig. Den, jeg bedst husker, er Kaptajn Sveistrup. Fotografiet (gengivet her) viser, hvorledes han saa ud, dengang jeg kendte ham. Han boede i Stuen til højre for Porten og hen til Rosenhavestræde. Daglig besøgte jeg Kaptajnen og kravlede op til ham, han var meget tunghør. Ikke desto mindre var vi gode Venner, og han forærede mig et Sølv-Spisebestik, som jeg gennem mange Aar har spist med og dagligt benytter. Min Moder fortalte mig, at hun havde ladet udføre et Billede (Daguerreotypi) af mig i min Daabskjole, som min Fader skulde have til sin Fødselsdag. Hun gik ind og viste Kaptajnen Billedet, men han troede, det var til ham, og sagde til sin Husbestyrerinde: »Lone, hæng det der paa Væggen«. Moder nænnede ikke at sige noget, og efter hans Død fik mine Forældre Billedet tilbage.

Ovenover paa 1ste Sal laa den saakaldte »lille Sal«, som var beregnet til Selskaber, Bryllupper, Bazarer o. s. v. I samme Sidefløj til Gaarden laa Køkkenet, Bryggerset, Folkenes Værelser m. m. Vor Lejlighed var paa 1ste Sal over Køkkenet og bestod af 3 Værelser. Til venstre i Porten laa Restaurationen i Stuen og paa 1ste Sal »den store Sal«. Den strakte sig i en Sidebygning nedad Sct. Olsgade. Paa den blev der afholdt Baller, Maskerader, Teaterforestillinger o. s. v. Resten var Gæsteværelser. Til Hotellet hørte desuden Trægaarden og Boserup Pavillon. Denne blev overtaget af min Onkel, Restauratør R. Hansen, som var gift med min Moster. Onkel var en kendt Roskildeborger og boede til sin Død i Roskilde.

Min første Skolegang fik jeg paa Palæet hos Frk. Bruun, og i Klaver havde mine to Brødre og jeg til Lærer Organist paa St. Hans Hospital Faber. Hver Jul arrangerede mine Forældre Juleballet for Eleverne paa Latinskolen, hvor ogsaa mine Brødre gik i Skole. Jeg har forskellige smukke Ting, som Lærerne paa Skolen sendte min Moder som en Tak for hendes Ulejlighed.

Frk. Christensen nævner blandt dem, hun husker, Skomager Pätges, Broder til Johanne Louise Heiberg, Konditor Pozzi, Købmand Schade, Bagermester Nielsen, Familierne Borch, Kornerup, Schram, Elberling, Kommandør Wilde, Borgmester Blechingberg, Doktor Seidelin og Maglekilde-Petersen, endvidere fra Domkirken Domprovst Gude, Pastor Tolstrup, Domorganist H. Matthison Hansen og Domkantor Hartmann. Hun slutter: Takket være min Families Gæstfrihed kom jeg stadig til at staa i Kontakt med min Fødeby og har gennem mange Aar fulgt dens efterhaanden store Udvikling samt har gode Minder at tænke tilbage paa.

— Af Ydre var Kaptajn Sveistrup smuk og præsentabel; det her første Gang gengivne Billede, som Frk. Anna Christensen har fra sit Hjem, viser, at han endnu i sin høje Alderdom bevarede sin statelige Holdning — jeg glemmer aldrig, jeg har baaret Arméens porte d'epée, sagde den gamle Officer. Han var Student og omgikkes utvungent sin Bys Embedsmandskreds, Domprovster og Herredsfogeder, saavel som Husarofficerer. Helt igennem var hans Væsen dog gennemtrængt af Borgerfølelse og Sans for Almenvellet. Hans Navn lever i Byens Historie paa en smuk Maade. Personlige Minder som dem, Frk. Anna Christensen trofast har opbevaret, er derfor gode Gaver til hans By.

25 AAR I DEN GAMLE BOGLADE

AF VILHELMINE ANGKJÆR

Da jeg i 1884 tiltraadte min Plads i daværende Boghandler Erhard Flensborgs Forretning, saa baade Byen og Forretningen betydelig anderledes ud end nu. Jeg havde lige taget min Eksamen fra Handelsskolen for Kvinder i København og var bleven engageret som Bogholderske hos Flensborg, dog skulde jeg ogsaa, naar Tid og Lejlighed gaves, ekspedere i Forretningen — noget, som altid interesserede mig. Den Gang var jo som bekendt Damer endnu kun meget lidt anvendte i Forretningslivet, her i Byen var kun enkelte ansatte. Byen var jo ogsaa kun lille, ca. 6000 Indbyggere, saa i en Forretning lærte man snart ret godt de forskellige Beboere at kende. — Ejendommen, hvori Forretningen stadig har til Huse, tilhørte daværende Borgmester Blechingberg, som med sin Familie beboede 1. Sal. 2. Sal fandtes ikke, der var kun en Frontispice paa Huset. Bogladen, som Erh. Flensborg i 1874 havde overtaget efter afdøde Boghandler Arends, bestod da af et Lokale med 2 Fag højtsiddende Vinduer, der laa nærmest ned mod Porten, og midt imellem Vinduerne førte en høj Stentrappe med Jerngelænder paa begge Sider op til Forretningen. Ja, saa var der et Fag, der hørte til et lille Kontor, men den øvrige Del af Facaden til Gaden samt i Sidehuset ind i Gaarden var Flensborgs private Bolig.

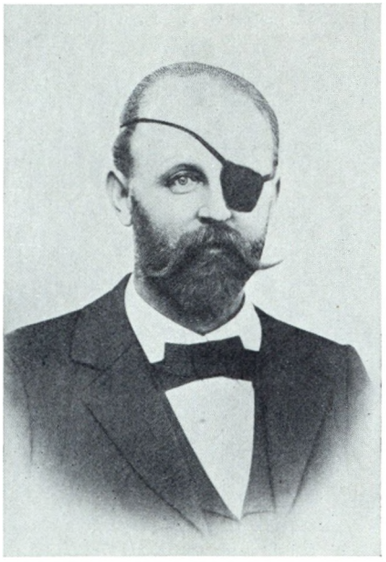

Boghandler Erhard Flensborg.

1890 døde Borgmester Blechingberg, hans Enke flyttede til København. Flensborg købte Ejendommen, og Bogladen blev flyttet længere op, lige til Schmeltz's Ejendom, Gulvet blev sænket, og Lokalerne blev større, og vi fik dejlig Lagerplads ned i Sidehuset, hvad vi i høj Grad i de senere Aar havde manglet.

Familien, som ogsaa var blevet større, flyttede op paa 1. Sal. 2. Sal blev sat paa Huset og lejet ud, første Gang til Cand. Østrup, som boede der en Del Aar, derefter til Overlærer Hauch, som boede der til han blev Rektor, hvorefter den blev indrettet til Telefonstation og forblev det i ca. 20 Aar.

I den gamle Boglade blev der lavet et nyt Forretningslokale, hvori Maglekilde Maskinfabrik en kort Periode havde Udstilling af sit Støbegods, men blev saa efterfulgt af daværende Købmand Erbe, Sparekassedirektør Erbes Fader, som drev en Ekviperingshandel dér til sin Død. Efter ham kom Manufakturhandler Lauritz Petersen (Kjolemagasinet), som forblev der til 1919, hvorefter det hele blev indtaget til Boghandel af den nuværende Ejer, Andreas Flensborg.

Min gamle Principal, Erhard Flensborg, var en meget elskværdig Mand, han var en dygtig Forretningsmand og til det yderste nobel, retlinet og paalidelig i hele sin Færd. Han var meget rolig, jeg har aldrig hørt ham skænde eller være hidsig, men vi vidste alle bestemt, hvorledes han vilde have Arbejdet udført, og vi havde stor Respekt for ham. Et af hans Mundheld var: Hvis man er i Tvivl om Udførelsen af et eller andet, skal man altid gøre det, man mindst har Lyst til, saa er man temmelig sikker paa, at det er det nærmest rigtige. Han var en dyb religiøs Natur, egentlig havde det været hans Ønske at blive Præst, han var selv en Præstesøn, og han havde taget 1. Del af Artium, men en Øjensygdom, som nødvendiggjorde Fjernelsen af det venstre Øje, tvang ham til at opgive Læsningen og i Stedet for blive Boghandler.

Fru Agnes Flensborg.

Vi holdt alle meget af ham, og det gjorde Kunderne ogsaa, han var som Regel i Forretningen, og de var glade ved at se hans milde Ansigt, blive ekspederet af ham og af og til faa en lille Passiar med ham. Arbejdstiden var den Gang lang — den begyndte om Morgenen Kl. 7½, og først om Aftenen Kl. 9 satte Karlen Skodderne for Vinduerne, saa var Dagens Gerning endt, og saa skiftedes vi endda til at være der Søndag Morgen fra 8—9 og Søndag Eftermiddag fra 4—7. Til Hverdag var der ikke noget, der hed Lukkelov, og i travle Perioder som i December, hvor der var Juleudstilling, kom Kunderne til Kl. var baade 10 og 11 om Aftenen, hvis vi da ikke havde været saa heldige at faaet Nøglen drejet om i Døren, længere end til Kl. 10 saa vi dem ikke gerne. Der gik adskillige Aar, før Loven om Ottelukning og Søndagslukningen kom, det følte unægtelig som en stor Lettelse.

Naar saa Juletravlheden og Bogopgørelsen o. s. v. var overstaaet, inviterede Boghandleren os gerne alle til en lille hyggelig Middag i Hjemmet med paafølgende Teatertur i Det kgl. Teater, hvor Fru Flensborg var med. Den Gang gik Togene saa tidligt derinde fra, at man lige kunde naa det sidste Tog, naar man skulde have Afslutningen paa Komedien med, — Aftensmad kunde der slet ikke blive Tid til at naa, men saa havde Flensborg, da vi kom ind om Eftermiddagen, hos Restauratøren paa Banegaarden bestilt en Kurv med Smørrebrød, som saa om Aftenen blev bragt ud i Kupeen hos os, og i fornøjeligt Samvær blev Indholdet spist mellem København og Ros-

kilde. Vi var efterhaanden blevet ikke saa faa i Forretningen, Pladserne som Medhjælpere og Lærlinge var altid stærkt efterspurgte, og mange af Landets Boghandlere har faaet deres Uddannelse eller været her som Medhjælpere i deres yngre Aar.

Fru Agnes Flensborg, født Anger, var et elskeligt Menneske, hun var en klog, hjertevarm Kvinde i Besiddelse af et dejligt Humør, hun var sin Mand en god Støtte i Hjemmet; altid var hun mild og elskværdig, naar man kom til hende om et eller andet, eller man vilde have et godt Raad hos hende; dertil var hun en Hjemmets Kvinde, som var gladest ved at faa Lov at være i sit Hjem og gøre det saa godt som muligt ikke alene for sin Mand og sin ret store Børneflok, men ogsaa for os unge i Bogladen. Med Undtagelse af mig boede de alle i Huset, og alle fik vi Kosten dér, saa det blev efterhaanden en ret stor Husholdning, men det glædede hende altid, naar Lejlighed gaves, at skaffe os en eller anden lille Opmuntring. En Skik, der gentog sig hver Uge, men ikke paa nogen bestemt Dag, var den, vi kaldte for »Stor Kaffe«, en vi alle satte megen Pris paa. Var der en Fødselsdag i Ugen, faldt den altid paa denne Dag, saa var Bordet festligt dækket i Dagligstuen med Maskinen snurrende og varm Kringle og Kaffe. Fru Flensborg modtog os med et glad Smil, og vi havde en fornøjelig Stund sammen, medens Kaffen blev drukket, vi maatte jo dele os i to Hold, da vi selvfølgelig ikke alle kunde forlade Forretningen paa een Gang. Om Sommeren foregik dette som oftest i Havestuen eller, naar Vejret var godt, ude i Haven under et dejligt stort Lindetræ.

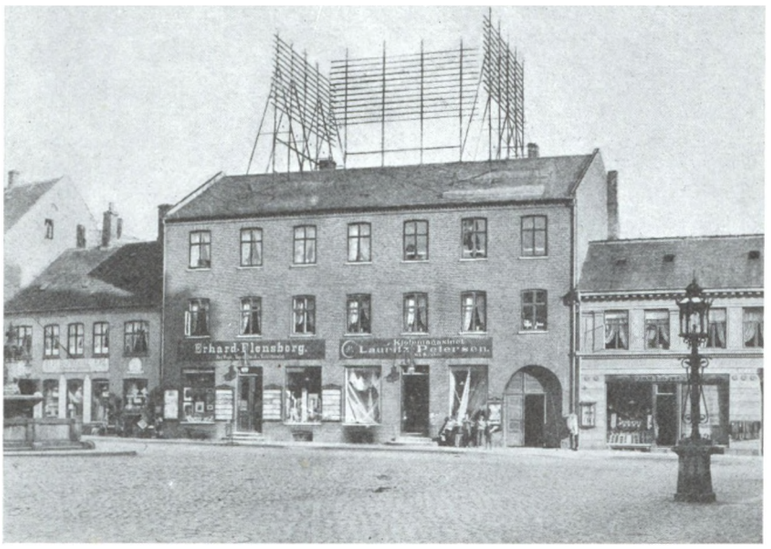

Raadhustorvet Nr. 4 o. 1910.

Ogsaa op under Jul, naar vi havde de store travle Dage, samledes vi alle om Aftenen, efter at vi Kl. ca. 10 havde lukket den sidste Kunde ud, til en Kop Kaffe oppe i Lejligheden; dér blev saa Dagens forskellige, mere eller mindre fornøjelige Oplevelser drøftet, før vi saa igen med friske Kræfter tog fat paa at rydde op, pakke ind og ordne Slagmarken til den næste Dag, — vi var saa gerne færdige Kl. ca. 12. — Privat havde Familien Flensborg selvfølgelig en større Bekendtskabskreds her i Byen, men til deres nærmeste og bedste Venner og dem, de oftest saa, hørte Overlæge Schiøtz's, Sagfører Albrectsens og Rektor Hauchs. Sammen med Schiøtz's, Albrectsens og Herredsfuldmægtig Meyns, senere Borgmester i Skanderborg, havde de en ugentlig Spilleklub — kaldet »Grisen« —, hvor Herrerne spillede L'hombre med Rødvinstoddyer, medens Fruerne i den tilstødende Stue læste højt, syede eller passiarede. »Grisen« levede i saa mange Aar, at den naaede at holde 25 Aars Jubilæum.

Imidlertid gik Aarene, og Byen voksede, og her tiltrængtes stærkt et nyt og tidssvarende Sygehus. Daværende Domprovst Bondo og Boghandler Flensborg mødtes i en fælles Tanke om at faa bygget Menighedssygehuset; den Sag laa Flensborg meget paa Sinde, og han gjorde, trods det, han allerede den Gang var en syg Mand, et stort og energisk Arbejde for Sagen, han naaede ogsaa at se det fuldendt og var med til Indvielsen 1909. Noget, der ogsaa interesserede Flensborg, var Odd-Fellow Logen, og han var et ivrigt Medlem deraf lige til sin Død.

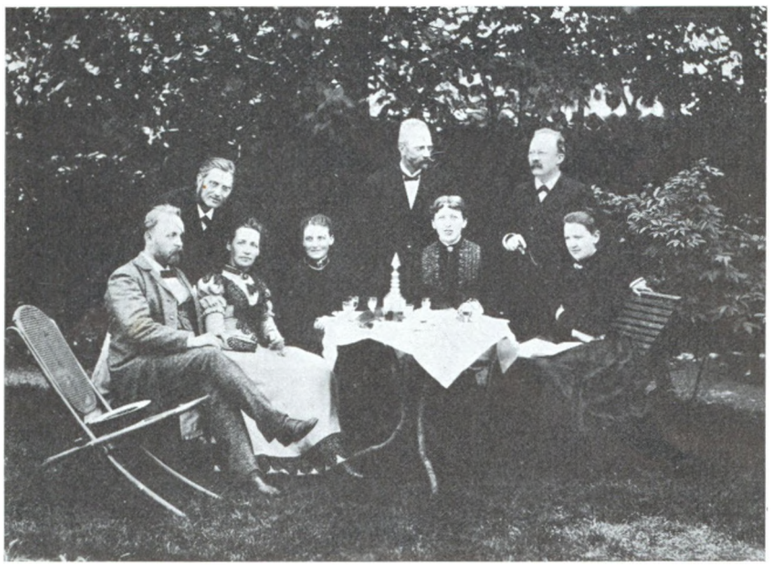

I Haven bag Raadhustorvet Nr. 4 o. 1895.
Fra venstre: Boghandler Flensborg, Herredsfuldm. Meyn, Overlæge Schiøtz og Sagfører Albrechtsen. Fru Meyn, Fru Albrechtsen, Fru Flensborg og Fru Schiøtz.

I Begyndelsen af 1909 følte Flensborg sig ikke rask, og det viste sig at være en snigende, ondartet Sygdom, som kom til Udbrud den 3. November, netop den Dag han fejrede sin Datters Bryllup; han blev syg i Kirken, maatte køres hjem og gaa i Seng. Dagen efter havde jeg været i Forretningen i 25 Aar, og Dagen skulde være fejret ved en lille Festlighed, jeg fik ogsaa smukke Gaver, men vi var jo alle saa bedrøvede over den Vending, Sygdommen havde taget, saa Dagen faldt saa trist ud.

Flensborg blev ikke rask mere, han døde den 10. Februar 1910 60 Aar gammel, hans Enke flyttede 4 Aar efter til København og døde 1936.

Jeg havde den Glæde endnu i 23 Aar at blive i Forretningen og arbejde under min gamle Chefs Søn og Efterfølger, den nuværende Ejer Andreas Flensborg.

SPORT OG IDRÆT 1942

AF KARL JAKOBSEN

Det er ofte fastslaaet, at Roskilde er en af de danske Provinsbyer, hvori der drives den mest alsidige Sport og Idræt, og det *er* en Sandhed. Kun ganske enkelte Idrætsgrene dyrkes ikke i denne By, men ellers kan vi byde paa alt fra Badminton over Fodbolden og Gymnastiken til Boksning og Brydning. Sportens Udøvere har ogsaa nogenlunde tilfredsstillende Forhold at arbejde under: en Idrætspark, der dog godt kunde være større, Fjorden, som er en herlig Tumleplads, *men*, og navnlig i de sidste Par Aar er dette men traadt mere i Forgrunden: Sportshallen mangler. I det forløbne Aar er der udført et betydeligt Arbejde for at faa lagt Grunden til den Hal, som ikke alene Haandbold- og Badmintondyrkerne trænger til, men som ogsaa mange andre af Sportens Folk vil komme til at nyde godt af. At der — for en stor Del blandt de aktive Sportsmænd og -kvinder — er tegnet op imod et halvt Hundrede Tusind Kr. til et saadant Projekts Gennemførelse, kunde tyde paa, at Roskilde i høj Grad trænger til Hallen.

Stjerneløbet Søndag d. 12. Juli. Sejrherre blev den tidligere Glostrup-Kok Knud E. Andersen.

— — —

Ser man paa de Resultater, som denne Bys Ungdom kan vise frem fra Sportsstævnerne i 1942, vil man savne »Sensationen«. Den er udeblevet i det Aar, der nu snart er forbi, men der er til Gengæld en lang Række hæderlige Placeringer, som vidner om, at Sportsklubberne vedblivende arbejder paa et sundt og fornuftigt Grundlag.

Roskilde Roklub har haft en af sine bedste Sæsoner. Der har været Fremgang indenfor saavel Motionsroningen, Langtursroningen som Kaproningen. Særlig paa det sidste Omraade har der været en betydelig og glædelig Fremgang hvad angaar Outriggerroningen. Klubben har næsten udelukkende startet i Outriggerløb og har i Sommerens Løb kunnet hjemføre 7 fine Førstepladser fra Landets største Kaproninger. Klubben vandt Sjællandsmesterskabet i Toer med Styrmand og fik desuden Førstepladser i Begynder-Firer saavel paa Bagsværd som Sorø, endvidere Førstepladser i Junior-Firer i Vordingborg, Bagsværd og ved Isefjordskaproningen. For første Gang i Klubbens Historie har Roskilde Roklub startet i *Otter*, idet man havde laant en saadan Baad hos en af de københavnske Roklubber. Holdet klarede sig pænt, og Klubben venter nu paa den Lejlighed, der skal skaffe den en Otter. Nye Hold er i Efteraaret uddannet og vil til næste Sommer sammen med de gamle Kaproningshold forsøge yderligere at befæste den fremtrædende Stilling, som Roskilde Roklub indtager indenfor dansk Rosport.

Roskilde Roklub starter i Otter — for første Gang i Klubbens Historie.

Ogsaa R. B. 1906 kan notere en fin Sæson. Ved Foraarsturneringen opnaaedes særdeles tilfredsstillende Resultater. Mesterholdet, der lige var rykket op i den sjællandske Mesterrække, placerede sig i den bedste Halvdel. For Juniorholdenes Vedkommende blev Sæsonen 1942 en af Klubbens bedste. Saavel 1. som 2. og 3. Juniorhold blev Kredsvindere. 3. Junior blev ganske vist slaaet ud i sin første Kredskamp, men 1. og 2. Junior fortsatte Sejrsgangen — og begge Hold erobrede Sjællandsmesterskabet, hvilket er første Gang i Klubbens Historie for de yngre Holds Vedkommende. — R. B. 1906's Venner tror paa en Opgangsperiode.

Atletikklubben Hellas har igennem den halve Snes Aar, den har eksisteret, skabt sig en smuk Position i Roskilde, og i 1942 er denne Position yderligere blevet udbygget. I Fjor naaede Hellas kun at besætte Sidstepladsen i den sjællandske Mesterrække og skulde derfor i Aar været rykket ned i A-Rækken. Imidlertid blev det ved en Omlægning af Holdkampreglementet afgjort, at Klubben igen skulde starte i Mesterrækken. Hellas gjorde Brug af dette Tilbud. Ikke alene hævdede Klubben sig smukt, men den blev til Overraskelse for de fleste Nr. 2 uden paa noget Tidspunkt at være truet af de øvrige Hold. Samtidig tog Klubben Revance over flere af de Hold, som de Aaret i Forvejen havde tabt til, og beviste herved, at de Nederlag, som 1941 bragte, kun skyldtes en midlertidig Svaghed. Sæsonen 1942 bragte et Par nye Navne, som man allerede nu lægger Mærke til ude omkring paa de sjællandske Idrætspladser. Det gæl-

der for det første Eivind Larsen, der ganske uimponeret aflivede Klubbens Rekord i 1500 m Løb. Senere forbedrede han 2000 m Rekorden med ikke mindre end 12 Sekunder. I Mellemtiden blev han Nr. 2 ved de danske Ungdomsmesterskaber, og han var endvidere udtaget til at repræsentere Sjælland i Holdkampen mod København. Ogsaa Poul Petersens Navn fortjener at nævnes. Han naaede i Aar at blive Nr. 3 paa 1000 Meteren ved de danske Ungdomsmesterskaber. Der vil sikkert i de kommende Aar blive lagt Mærke til disse to unge Menneskers Indsats i dansk Atletik.

Der er ikke mange, der tænker over, at den Sportsbegivenhed i Roskilde, der samler det største Publikum, ikke arrangeres af nogen Roskildeklub, men derimod af Dansk Bicykle Club. Det er Stjerneløbet, som køres hvert Aar i Juli Maaned, og som samler omkring en halv Snes Tusind Mennesker. Vel er et stort Kontingent af disse Roskildensere, men det klassiske Stjerneløb kalder dog adskillige Tusind Københavnere til denne By for at hylde Sejrherren. I Aar blev det Glostrup-Kokken Kn. E. Andersen, som kørte de fem Ture, Løbet bestaar af, paa den hurtigste Tid. Roskilde Cykle-Ring har haft en lille, men god Sæson, men hvordan det vil gaa i det kommende Aar, bliver et Spørgsmaal. En Kendsgerning er det i hvert Fald, at Materialemangelen i følelig Grad har begyndt at gøre sig gældende. Saaledes har man af denne Grund maattet aflyse De unges Cykleløb i Aar. Roskilde Cykle-Ring har været Arrangør af Lindenborgløbet, som i Aar havde ca. 150 Deltagere, og som blev særdeles godt afviklet. Ogsaa i dette Løb blev Glostrup-Kokken Nr. 1. I den forløbne Sæson har navnlig Gunnar Svendsen og Willy E. Larsen gjort sig gældende.

Børge Jensen, Alfr. Breiting og Erik Møgelvang. Sjællandsmestre i 3×100 m tv. Holdkapsvømning.

R. B. 1906's Sjællandsmestre i 2. Juniorrække.

R. B. 1906's Sjællandsmestre i 1. Juniorrække.

Hellas' Mesterrækkehold, der blev Nr. 2 i den sjællandske Mesterrække.

Af Svømmeklubber har Roskilde nu kun een, siden Roskilde Svømmeklub er afgaaet ved en blid Død, men Roskilde Gymnastikforening har netop forstaaet at varetage Svømningen paa bedste Maade. Adskillige sjællandske Mesterskaber er i Sommer gaaet til Roskilde. Jytte Parliin blev Mester i 100 m fri Svømning, og Gudrun Olsen sikrede sig Mesterskabet i strakte Spring for Damer. Ogsaa 3 × 100 m tvungen Holdkapsvømning for Herrer er gaaet til Roskilde, nemlig ved Erik Møgelvang Hansen, Alfred Breiting og Børge Jensen. Endelig har fire smaa Damer, Ellen Ørum Jensen, Tove Jæchel, Minna Larsen og Jytte Parliin erobret Sjællandsmesterskabet i 4 × 50 m Holdkapsvømning for Damer. Dette Hold har ogsaa paa anden Maade gjort sig bemærket, idet det ved et Stævne i August Maaned satte ny sjællandsk Rekord i $4 \times 33^1/_3$ m fri Holdkapsvømning i Tiden 1,34,2. Roskilde Gymnastikforening blev Vinder af den af Sjællands Svømmeunion arrangerede Svømmedag.

Tilbage er at nævne den store Sports-Uge. Her kappedes alle aktive Sportsfolk i Roskilde Aften efter Aften en Uge igennem med det ene Formaal at skaffe Kapital tilveje til den Sportshal, som denne By trænger til. Optimisterne tror, at 1943 vil bringe os Hallen, og forhaabentlig vil de ikke blive skuffede.

ROSKILDE FÆLLESBAGERI

GENNEM 50 AAR

Lørdag den 6. December 1941 fejrede Roskilde og Omegns Fællesbageri 50 Aars Jubilæum.

Da Typograf Marius Hansen og Ølkusk Anders Lorentsen begyndte Forarbejdet, var Maalet: Fremskaffelse af det daglige Brød til en rimelig Pris — og det er det stadig.

Den 6. December 1891 afholdt et af 11 Mand bestaaende Udvalg, der var valgt af de forskellige Fag- og Arbejderforeninger til at begynde Aktietegningen, Generalforsamling. Husejer *Lars Petersen* blev den første Formand og Tømrer *P. Jensen* den første Kasserer. Den 24. April 1892 vedtoges det at købe Kapelsmøllen, der allerede den 21. Juni nedbrændte ved Lynnedslag. Man gik saa i Gang med Opførelse af Bageri og Mølle, og omkring 15. November kom Virksomheden i Gang. Den første Verdenskrigs mangehaande Vanskeligheder skadede ikke Bageriet. Omsætningen steg saa stærkt, at det blev nødvendigt baade at bygge et nyt Bageri, der blev taget i Brug 5. November 1916, og at ansætte en Bestyrer. Det blev den daværende Formand, Murer *J. P. Hansen*, som den 1. Marts i Aar fejrede 25 Aars Jubilæum som Bestyrer. J. P. Hansen har lagt et ualmindelig stort og fortjenstfuldt Arbejde paa Fællesbageriet, og naar det store Bageri i Dag indtager en saadan Position, som Tilfældet er, da er en meget stor Del af Æren hans.

Bestyrelsen:

Carl Olsen. H. V. Hansen. Thorvald Andersen. N. Hansen Glem. Wm. Villumsen. A. P. Orloff.
H. Drostgaard. Anders Nielsen (Formand). J. P. Hansen. Hans Thorvald.

Til Udbringningen af Brødet i Roskilde og Omegn har Bageriet 9 Biler, og desuden findes der Udsalg i de forskellige Distrikter. Foruden en Forretningsfører og en Kontormedhjælper beskæftiger Bageriet 9 Bagere, 9 Kuske og 2 Bude samt 5 unge Mennesker ved Brødbilerne.

Ved Jubilæet udsendtes et stort og smukt Festskrift, forfattet af Folketingsmand *Wm. Villumsen*, hvorfra hosstaaende Billeder er taget.

1941

4. Oktober fejrer Grosserer Harry A. Jensen 25 Aars Jubilæum.

5. Oktober fylder Lektor Axel Sørensen 50 Aar.

16. Oktober fejrer Fru Edith Jacobsen, Hotel Prinsen, 25 Aars Jubilæum.

26. Novbr. fylder Hotelejer Johs. Pedersen, Jernbanehotellet, 60 Aar.

4. December fylder Materialforvalter P. Jensen 60 Aar og fejrer 1. Oktbr. 1942 25 Aars Jubilæum.

I Roskilde og Omegn indkvarterer Fru Kathrine Kjær 100 finske Børn.

23. December fejrer Arbejdsmand Anders Rostén og Hustru Guldbryllup.

25. November fylder K. F. U. M. Borgen i Bredgade 25 Aar.

7. December arrangerer Politiet og Roskilde Tidende Algang til Fordel for Julevelgørenheden.

Julenissen (Hildur Hansen) hilser paa Pastor V. Baunbæk.

1. Jan. 1942 fylder Bestyrer J. P. Hansen 70 Aar og fejrer 1. Marts 25 Aars Jubilæum.

5. Januar 1942 fylder Dr. N. H. Brønnum 60 Aar.

1942

8. Februar afholder Roskilde Vintersportsforening Skistævne i Lejre med ca. 500 Deltagere.

12. Januar fylder Købmand Albert Hansen 60 Aar.

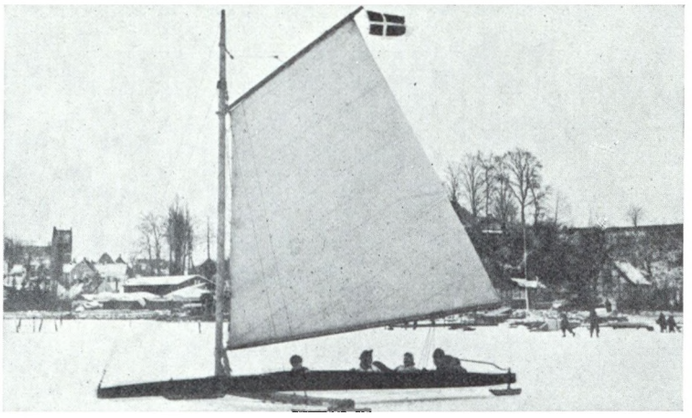

14. Januar begynder Isbaadssejladsen paa Roskilde Fjord.

9. Februar fejrer Købmand Carl Hansen 25 Aars Jubilæum.

9. Februar fylder Detailhandler N. Hansen Glem 60 Aar.

9. Febr. fejrer Kvindeligt Arbejder-Forbund 25 Aars Jubilæum. Ovenfor ses Bestyrelsen: Øverst f. v.: Fru Clara Andreasen, Fru Olivia Rasmussen, Fru Stella Petersen og Fru Thora Lundø. Siddende f. v.: Fru Lise Francker, Fru Alma Jensen og Fru Anna Andersen.

25. Februar fylder Slagtermester Vilhelm Hansen 60 Aar.

3. Marts fylder Blikkenslagermester Willy Schmüser 50 Aar.

18. Marts fylder Lektor, Dr. phil. J. O. Arhnung 50 Aar.

26. Marts fylder Bademester A. Jørgensen 60 Aar og fejrer 1. Oktbr. 25 Aars Jubilæum.

7. April fylder Viceinspektør Leonhardt Jensen 60 Aar.

14. Maj (Dagen før Kongens 30 Aars Regerings-Jubilæum) besøger Kongefamilien Roskilde. Fra venstre: Kongen, Dronningen, Kronprins Frederik, Prinsesse Margaretha, Prinsesse Thyra, Prinsesse Ingeborg af Sverige, Prins Harald, Domprovst Ege, Direktør H. C. Andersen, Biskop Rosendal og Politimester Aage Sørensen.

10. April fejrer Boghandler Max Møller 25 Aars Jubilæum.

19. Marts standser Snestorm al Trafik i hele Danmark.

11. April fylder Skrædermester Chr. Hansen 70 Aar.

12. April fylder Værkmester A. Pabst 60 Aar.

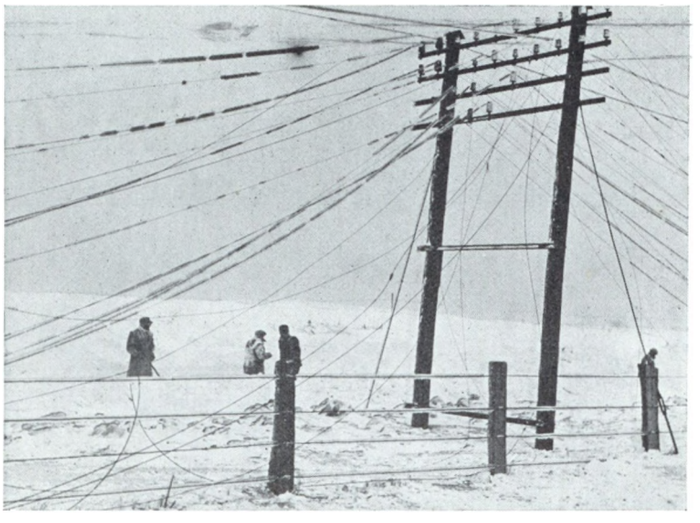

20. Marts afbryder Isslag og Sne Telefonen i Roskildes Omegn.

12. April fylder Direktør P. M. Lundberg, D. A. K., 50 Aar.

20. April fylder Købmand Axel Matthissen 50 Aar.

26. April afholdes stor Luftværnsøvelse i Roskilde. 7—800 Deltagere i Funktion. »Brand« paa Andelssvineslagteriet.

28. April fejrer Arbejdsmand Laur. Jensen og Frue Guldbryllup.

Maglekilde

MASKINFABRIK & JERNSTØBERI

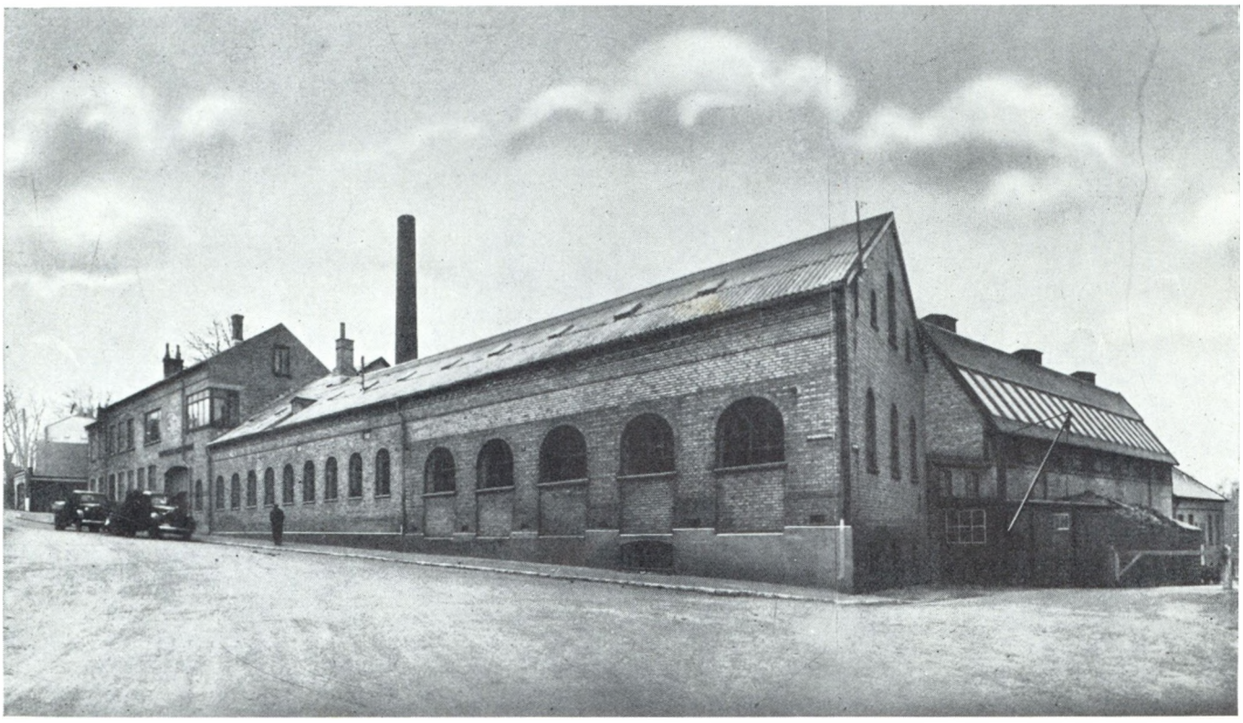

1867 - 1942

Fra et beskedent Jernstøberi er Maglekilde gennem 75 Aar vokset til at være en af Roskildes førende Industri-Virksomheder, og har i den Tid samlet en stor og omfattende Erfaring, som danner det faste og solide Grundlag for Arbejdet i Dag og i Fremtiden. Men Erfaring er ikke nok: Nye Idéer og nye Metoder holder stadig Fabrikken i Takt med Tiden. Alt dette er Grunden til, at gamle Kunder raader nye Kolleger med Ordene:

LAD *Maglekilde* LEVERE

Roskilde-Studenter 1942.

I forreste Række fra venstre: Ernst Verwohlt, Karl Erik Amdi, Ib Steen Andersen, Jens Arhnung, Ellen Margrethe Sørensen, Lizzi Petersen, Eli Nøhr og Gudrun Jacobsen.

2. Række: Knud Larsen, Jens Jørgen Jensen, Birthe Monrad Hansen, Ellen Jørgensen, Kirsten Felding, Jørgen Jørgensen, Hans Olsen, Else Bjerg Hansen, Elisabeth Cederskjold, Bodil Nielsen-Skensved og Niels Sørensen.

3. Række: Inger Halved, Grethe Kappelgaard, Ilsa Tuxen, Knud Brønnum-Hansen, Bodil Andersen, Jørgen Jacobsen, Hanne Kaas Kristensen, Jørgen Stig Sørensen og Kjeld Petersen.

4. Række: Birgit Hansen, Ove Bruun Jørgensen, Ole Johannesen, Knud Bakmann, Helge Frandsen, Robert Steen Jensen (halvt skjult), Vagn Jensen og Bent Bentsen (halvt skjult).

12. Juni opføres ved Dyrskuet et historisk Festspil »Valdemar Atterdags Hyldning«.

Fra venstre: Biskop Jens Nyborg (Lektor Aksel Sørensen), Kong Valdemar Atterdag (Dyrlæge Hervad-Jørgensen), Dronning Helvig (Fru Fabrikant Frellsen) og 3 Hofdamer.

Nedenfor: Kongens Herold (Forpagter Schou, Lindholm), Borgmester Jens Brun (Gaardejer Jens Berthelsen), Biskoppen, Kongen og Dronningen. Klaus Nar (Guldsmed Enig), Bo Jenssøn af Ramsø (Gaardejer Johansen, Tjørnegaard) og Zigeunerpigen (Eva Anker-Møller).

30. April fylder Vognmand Chr. Hansen 60 Aar.

28. Maj fejrer Karetmagermester Henrik Hansen og Hustru Guldbryllup.

19. Juni fylder Direktør Jørgen Kristensen 50 Aar.

24. Juni fejrer Torvemester Henrik Kay og Hustru Guldbryllup.

Aktieselskabet

Roskilde Bank

Algade 14. **Stiftet 1884.** **Telf. 1700** (3 Linier).

Kontortid: 9—12½ og 2—4.
Lørdag: 9—12½.

Afdelingernes Kontortid:

Hvalsø	Daglig Kl. 9—1.
Kirke Hyllinge	Daglig Kl. 10—1.
Ejby	Onsdag Kl. 2—4.
Sæby	Torsdag Kl. 2—4.

Aktiekapital Kr. 1,000,000.
Reserver: Kr. 975,000.

Køb og Salg af Obligationer og Aktier.
Kupons indløses gratis.

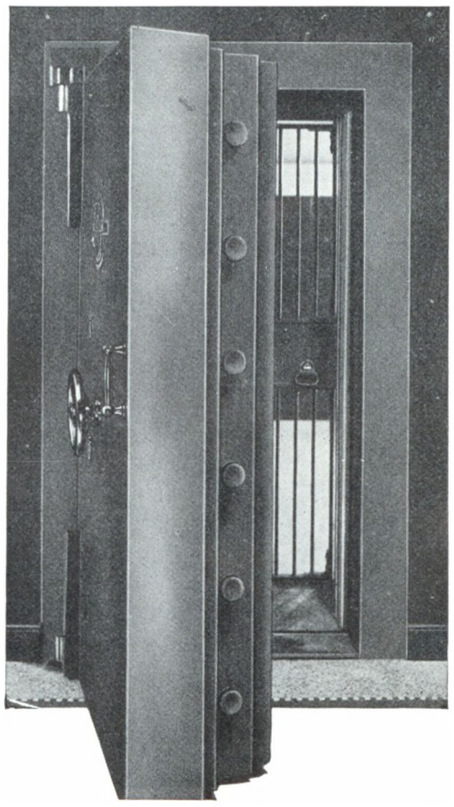

En Box i Bankens Hvælving koster aarlig fra 5 Kr.

19. Juni holdes Byfest i Roskilde. Midsommer-Optog »Vi elsker vort Land«. 2000 Roskilde-Børn medvirker.

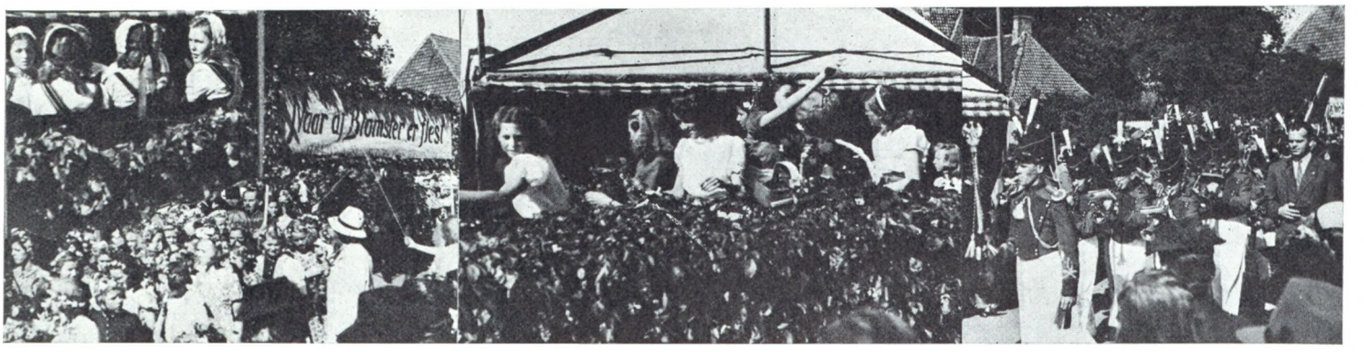

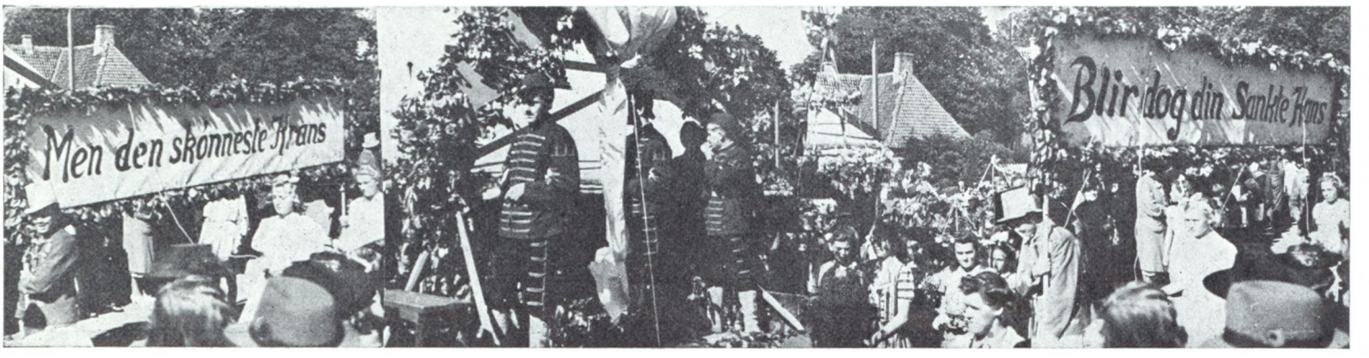

24. Juni afholdes Velgørenheds-Fodboldkamp mellem Roskilde Roklub og Roskilde Tennisklub samt mellem Roskilde Motionsklub og Politiet. T. v. Museumsinspektør Victor Hermansen giver Bolden op.

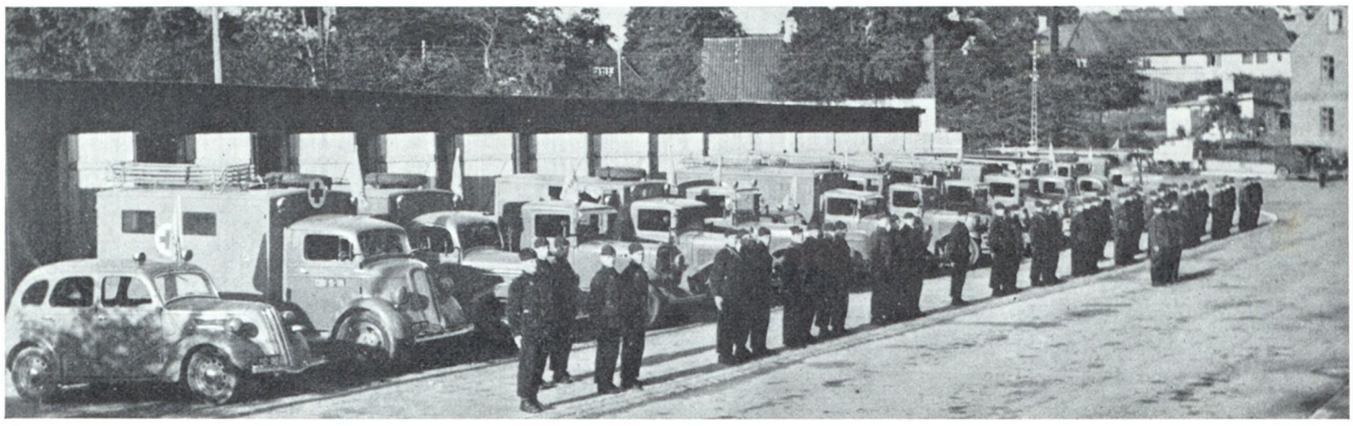

Den sjællandske Udrykningskolonne, der har Kaserne paa Trægaarden, med sine 13 Biler ved Garagerne paa Sct. Ibsvej.

24. Juni fylder Pastor Gustav Arnberg 50 Aar.

27. Juni fylder Konsulent H. P. Nielsen, Haraldsborg, 70 Aar.

28. Juni fylder Karetmagermester A. Winther Jensen 50 Aar.

14. Juli fylder Direktør Arthur Fang 60 Aar.

1. August fejrer Fabrikant Johs. Andersen 25 Aars Jubilæum.

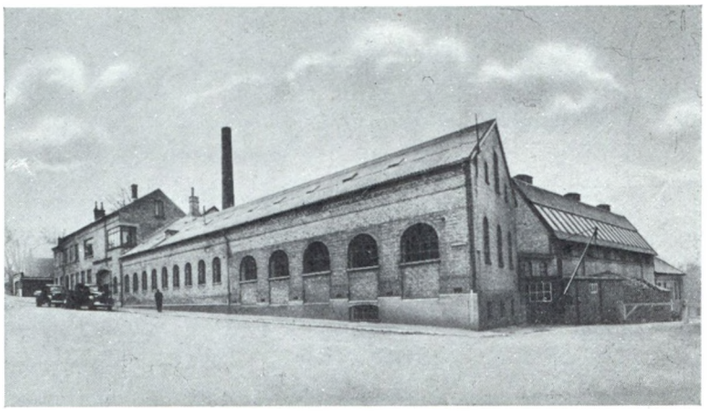

30. Juni fejrer Maglekilde Maskinfabrik 75 Aars Jubilæum.

2. August fylder Murermester Rasmus Sørensen 60 Aar.

16. August fylder Borgmester V. Nørregaard 70 Aar.

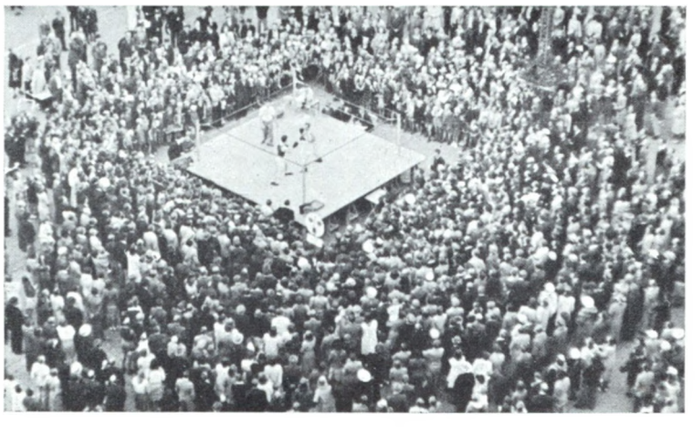

10.—16. August afholdes en Sports-Uge til Fordel for Opførelsen af en Sportshal. Her ses Bokse-Opvisningen paa Torvet fra Raadhustaarnet.

30. August fylder Snedker Sigurd Jensen 65 Aar.

DOM APOTEKET

JANNIK AUGSBURG

ALGADE 8 ROSKILDE TELF. NR. 16

SYGEPLEJEARTIKLER OG FORBINDSTOFFER

Dansk Assuranceforretning

(grundlagt 1899)

ved Direktør H. C. Andersen - Roskilde.

Ringstedgade 14. — Telefon 149 (3 Linier).

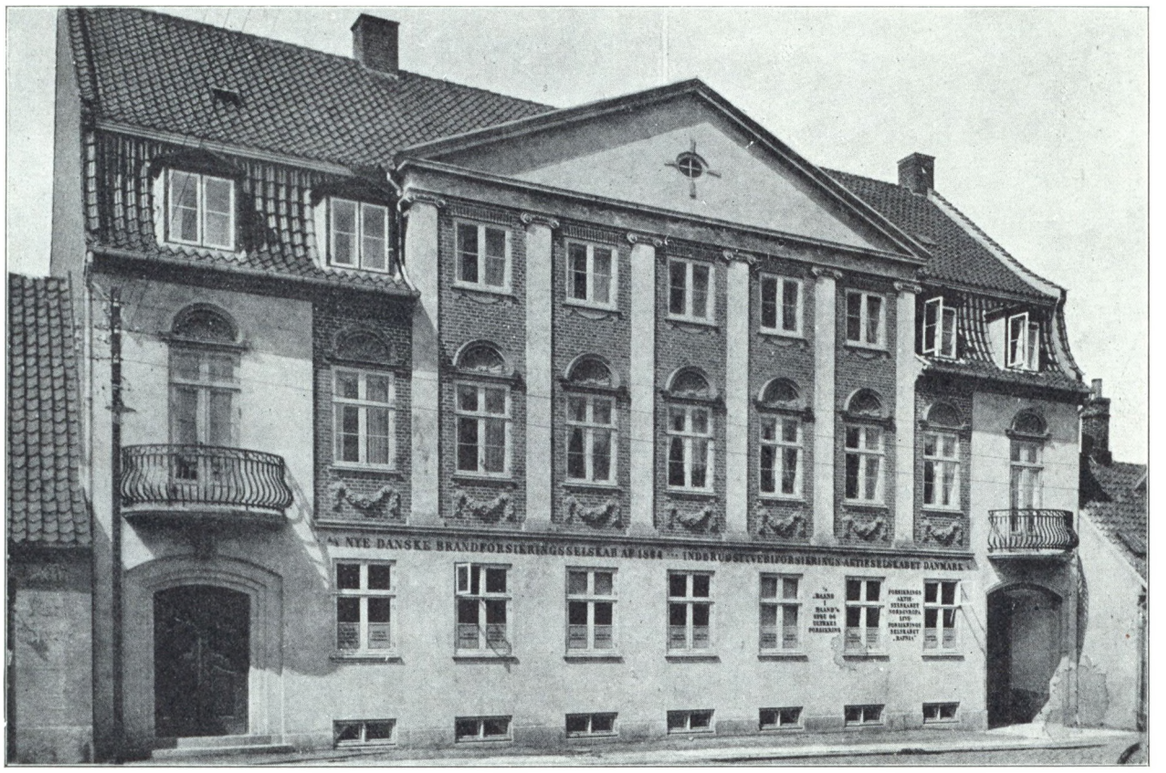

Tegner alle Arter af Forsikringer i følgende Selskaber:

Forsikrings-Aktieselskabet „Nye Danske af 1864".

Forsikringsselskabet „Haand i Haand".

Brand-
Driftstabs-
Indbruds-
Vandledningss-
Automobil-
Ansvars-
Lovpl. Ulykkes-
Syge- og Ulykkes-
} Forsikring

De private Assurandører.

Sø- og Transportforsikring.

Østifternes Brandforsikring for Landbygninger.

Indbrudstyveriforsikrings-Aktieselskabet „Danmark".

Livsforsikringsselskabet „Hafnia".

Dansk Stormskadeforsikring.

Husbukke- og Hussvampforsikring.

Dansk Kautionsforsikring.

Dansk Glasforsikring.

Automobilforsikring.

A/S „Nordeuropa".

Kjøbstædernes almindelige Brandforsikring.

...der er altid en PENOL Gave der passer

— og der er Priser lige fra 1—64 Kr. De moderne PENOL-Penne vil glæde enhver med dens smukke Ydre og tekniske Fuldkommenhed.
Som en særlig fornem Gave bør nævnes PENOL-Ambassador — elegant i hver Detaille — gennemprøvet i alle Enkeltheder — en smuk og holdbar Pen.
Alle PENOL-Penne kan faas i en smuk og festlig Gaveæske.

Kr. 64.00
Kr. 57.00
Kr. 43.00
Pencils:
Kr. 12
15–18

PENOL-Ambassador

3 Mod.: Senior, Special og Junior — med „Vacuum-safe" Fyldesystem og 14 K. Guldpen med Iridiumspids.

Pris Kr. 26.00
(pr. Sæt)

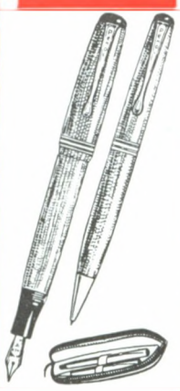

PENOL NR. 4

Lynlaas-Etui m. Pen og Pencil i krakeleret sølvgraat, burgunder eller greenpearl. Prisen er **26 Kr. incl.** Etui.

PENOL Blæk.
Det betaler sig at bruge PENOL Blæk til Pennen. — Det renser Deres Pen, mens De skriver.
PENOL de Luxe Blæk Kr. 1.50
PENOL Blæk . . . . . Kr. 1.00

PENOL Blæksuger
er en fiks og en praktisk PENOL-Gave. Den er let at haandtere — og den pynter paa Skrivebordet.
Kr. 3.50
De Luxe Model . . . . Kr. 4.75

Pen Kr. 32.00
Pencil 7.50

PENOL SENIOR

Velafbalanceret Pen, paa hvis Udførelse der er ofret særlig Omhu. 14 Karats Guldpen. Stort Blækindhold.

Pen Kr. 25.00
Pencil 6.00

PENOL SPECIAL

Beholderen har samme Str. som Senior. Beslag af 14 Karats Guld-Dbl. Pennen 14 Karats Guld med glatslebet Iridium.

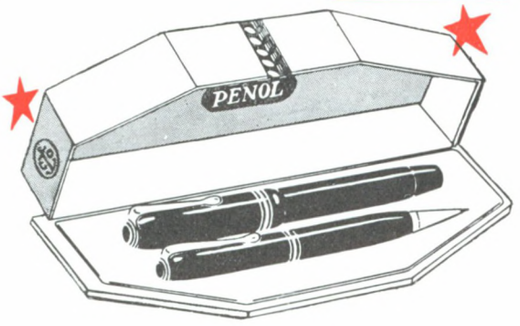

KØB DERES
PENOL-GAVER
hers

Pen Kr. 21.00
Pencil 5.00

PENOL SUPER

Mellemstor, elegant Pen i amukt, holdbart Udstyr. PENOL Supers 14 Karats Guldpen har glatsleb. Iridiumspids.

Pen Kr. 19.50
Pencil 5.00

PENOL JUNIOR

En noget mindre Pen, men dog m. stort Blækindh. Smukke Cicelæringer. 14 Karats Guldpen m. glatsl. Iridium.

Pen Kr. 16.50
Pencil 4.00

PENOL MASTER

Vil begejstre enhver Skoleelev med sine moderne Linier - den 14 Karats Guldpen er omhyggeligt slebet.

Pen Kr. 13.50
Pencil 4.00

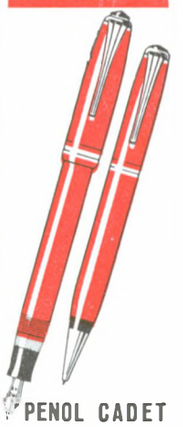

PENOL CADET

En noget mindre Pen end PENOL Master, tilsv. Udførelse, særdeles passende som den Unges første Fyldepen.

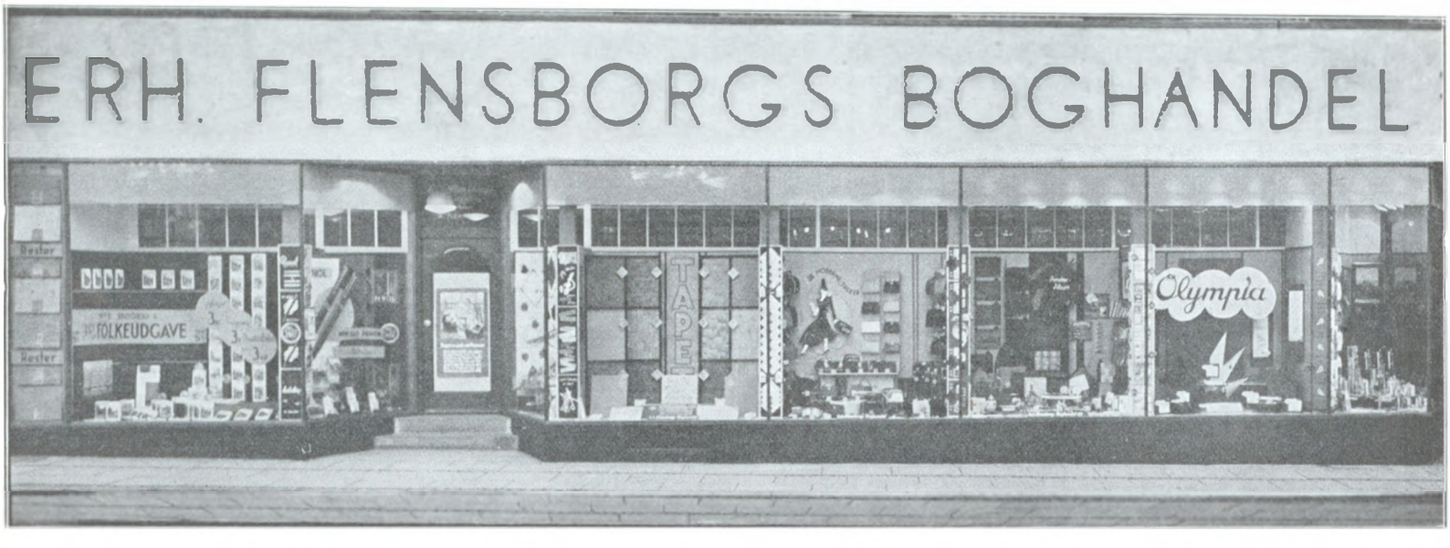

– byg Deres Kontor op med

Roar

KONTOR-MØBLER

Besøg vor Kontormøbel-Afdeling, Raadhustorvet 4, 1. Sal.
100 forskellige Modeller paa Lager — baade i Eg og Bøg.
Forlang vort store, illustrerede Katalog — Telf. 8.

S - 125

S - 104

Standardmaal for Egetræs-Skrivebordene: Længde 180, Dybde 75, Højde 76,5 cm.

Skrivebord Model S - 104, Egetræ,
med 4 Skuffer og Udtræksplade, ikke fritstaaende 205,50
fritstaaende 222,00

Skrivebord Model S - 125, Egetræ,
med 5 Skuffer, 2 Udtræksplader og Skab med Hylder,
ikke fritstaaende 309,00
fritstaaende 327,00

Vi fører ogsaa Skrivebordet paa Lager med 4 Skuffer i hver Side, ogsaa med Midterskuffe og Udtræksplade.

Vi har 7 forskellige Modeller i Special-Skuffer og -Udtræksplader, der kan monteres i hvilke af vore Modeller, De ønsker — derfor kan vi indrette Skrivebordet lige netop til Deres Brug.

ERH. FLENSBORGS BOGHANDEL

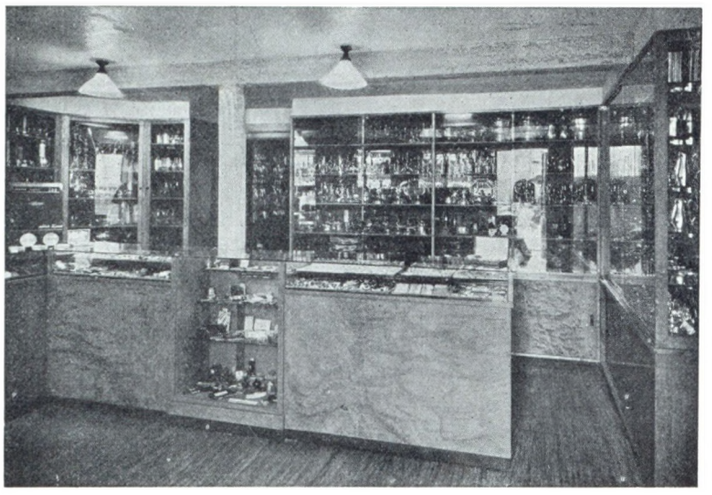

Interiør af Forretningen efter Ombygningen.

Noget for Samlere!

Hvert Aar pr. 1. December udsendes

Roskilde Juleskeer

„Roskilde Juleske"

med skiftende Motiver fra Byen og Omegnen.

Udført i ægte sværk Sølv: Sukkerske Kr. 8,75
Dessertske - 11,50

Disse Juleskeer vil med Tiden faa en stedse større Værdi, idet de kun fremstilles i et meget begrænset Antal og gerne bliver hurtig udsolgt.

Fremstilles k u n hos:

Guldsmede

C. Andersen & Enig,

Karenolsdatterstræde 7.

TILKENDT MEDAILLES FOR GULD OG SØLVARBEJDE

Roskilde Juleskeer

Alfred Petersens Handelsgartneri.

Indehaver: C. L. Holme. — Grundlagt 1855.

Jernbanegade 7 - Telf. 65 og 1465.

Postgiro Nr. 10680.

Gartneriet: Østergade. Telf. 1384.

Kranse- og Buketbinderi.

Blomster leveres paa faa Timer overalt i Danmark og Udlandet.

Stort Udvalg i Blomster fra eget Gartneri. - Frøhandel.

Stort Udvalg af:

Kaminer
Ovne
Komfurer.

Svendborg Støbegods er stadig det førende.

Eneudsalg for Roskilde og Opland af:
Org. Holbæk Tærskeværker og Halmpressere.
„ „International" Motorer og Traktorer.
„ „Deering" Høstmaskiner.
„ „Fordson" Traktorer.
„ „Fraugde" Plove.

Jacobsen & Leegaard,

Raadhustorvet 2 — Telf. 612 & 357.

Kolonial
Delikatesse
Vinforretning.

Hirschsprungs og P. Wulffs Cigarer.

Stort Udvalg i
Kød- og Grønt-Konserves
fra Landets førende Fabrikker.
Egen Import af Vine.

Lauritz Jørgensen & Co.s Eft.

Raadhustorvet 2 — Telf. 2 & 27.

Indeh.: W. P. Jacobsen & C. W. Leegaard.

Det største og smukkeste
Udvalg i moderne

LÆDERVARER

Ride- og Seletøj.
Hundeartikler.
Fodbolde.
Sportsartikler.

Egen Fabrik - egen Import.

P. Petersen & Søn,

(grundlagt 1880)

Hersegade 6 - Telefon 283.

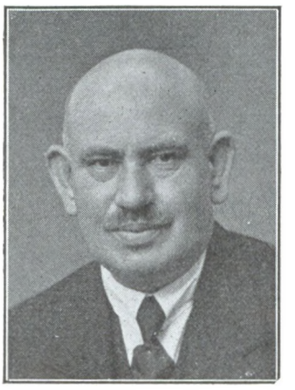

Fr. Rasmussen & Søns
FRAGTBIL
Roskilde-København

Samlingssted i København:
Fragtmandshallen, Halmtorvet 17, Rampe 2, Box 9.
Telf. 8686, Lokal 9.

Stort Gods modtages paa Københavns Godsbanegaard, Luge 21.

Bopæl: Hersegade 10, Telf. 589.

Køb Julegaverne

hos

KELP

Skomagergade 17.

Telefon 109.

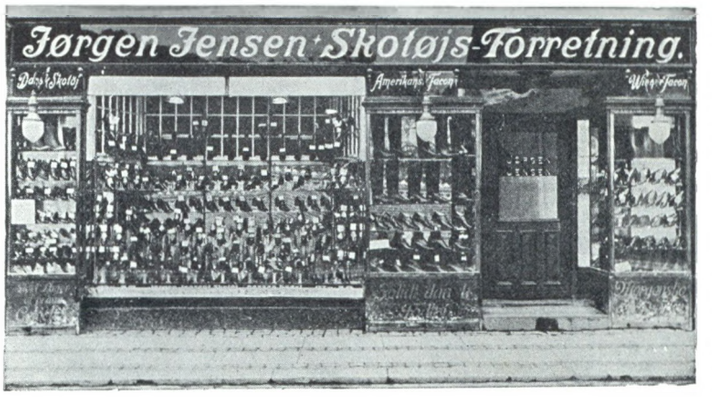

Den Sko, De søger,

har

Jørgen Jensen,

Algade 26 - Telf. 153.

Største Udvalg i danske Nyheder.

Gaa altid til Fagmanden - det betaler sig.

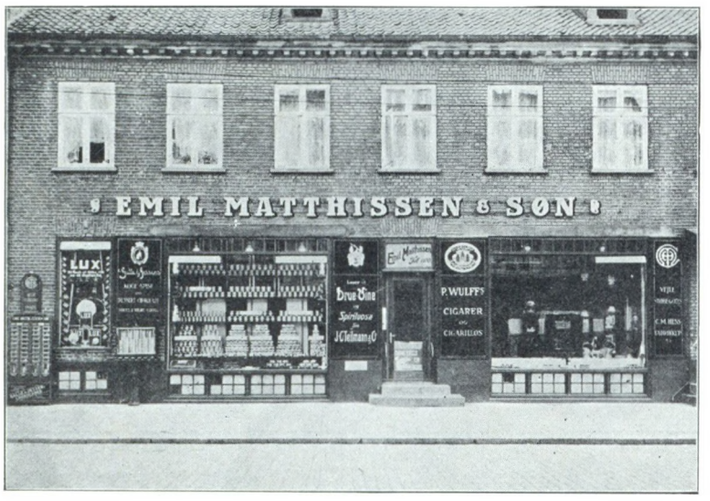

Vejle Støbegods

er det bedste og billigste.

Stort Lager af

emaillerede og sorte Ovne og Komfurer.

Staldvinduer og Tagvinduer.

Emil Matthissen & Søn,

Telefon 1100 - 1101.

Alt i Tryksager!

FELIX MØLLERS BOGTRYKKERI

Karenolsdatterstræde 6

Telefon 459

Alt i

FOTO

og

KINO

Algade 34

Specialforretning for
Amatørfotografi og Kino

FOTO-EXPERTEN

C. Larsen - Telf. 974 - Roskilde

Stort Lager af Lamper og Lysekroner.

Alt i Radio.

Levering og Reparation af Motorer og Dynamoer.

Frederik Larsens
Installationsforretning,
Algade 14.

Tlf. **457** (2 Linier). **Efter Lukketid 306 og 2103.**

Elektrisk Installationsforretning for Svag- og Stærkstrømsanlæg.

Tilsynsførende under Nordsjællands Elektricitets- & Sporvejs A/S.

THE CITY MILL E. J. K.

Saadan

skal Vandmærket se ud i Skrivemaskinepapir.

Faas hos Deres Bog- og Papirhandler.

Centralvarme.

C. C. M. Olsen.

Telefon 439*.

Til Dato udført

293 Anlæg i Roskilde og Omegn.

Prima Hvide-Varer. — Ægte Bomuldstøjer. — 1. Kl.s Senge-Udstyr.

O. H. Schmeltz's Eftf.
Væveri-Udsalg.

Forretningsprincip: Solide og kurante Varer til billigste Priser.
Omhyggelig Betjening og Garanti for Varernes Godhed.

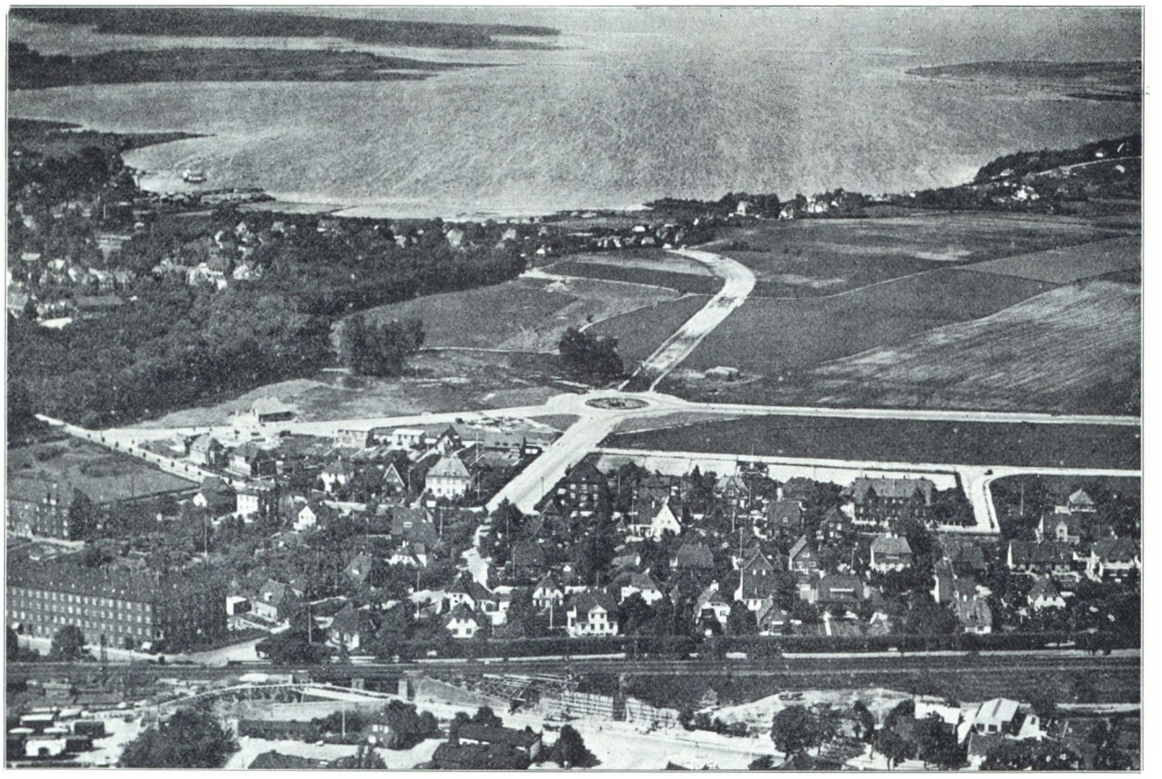

Byg Villa

i Roskilde . . .

Roskilde Bys nye Villakvarter

ligger 350 m fra Roskilde Banegaard; heraf sælges Villagrunde ved anlagte Veje med Vand, Gas, Elektricitet og Kloak.

Grundene sælges i Størrelser paa ca. 1000 m² til Priser fra Kr. 6,50 til Kr. 8,00 pr. m² og uden Udbetaling (5 % Rente).

Nærmere Oplysninger ved Henvendelse til Byraadskontoret i Roskilde (Telefon 277)

Roskilde Landbobank

Bank for By og Land

Algade 1 (Stændertorvet) og 8 Filialer

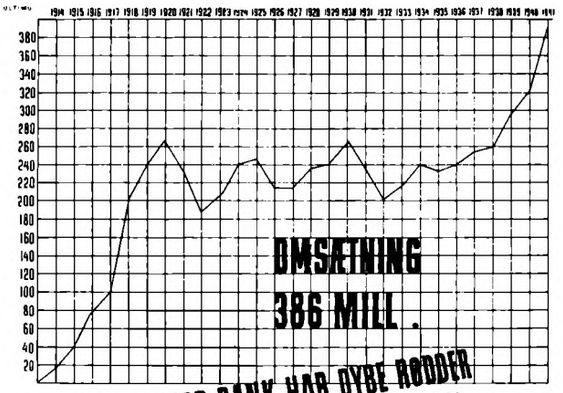

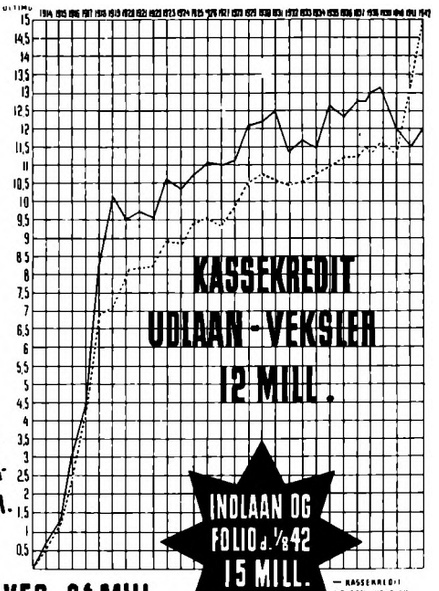

VOR BANK HAR DYBE RØDDER
I EGNENS ØKONOMISKE LIV..

VI SKØNNER PAA FORBINDELSEN MED DRIFTIGE
OG FORETAGSOMME MÆND, SOM OGSAA FOR-
STAAR VORT ARBEJDE FOR DEM OG MED DEM.

AKTIEKAPITAL OG RESERVER 2½ MILL.
BANKEN HAR 21 TUSIND INDLAANSKONTI.

Sparekassen
for Roskilde By og Omegn

Stændertorv - Telf. 3000

„Bjerget" - Telf. 2385